

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica**UPRAVNI ODBOR:**Vesna Prčić (predsjednica)
Slaven Bačić, Ivan Gregurić,
Dražen Prčić, Zvonko Sarić,
Josip Stantić, Thomas Šujić,
Tomislav Žigmanov**DIREKTOR**

Ivan Karan

ODGOVORNA UREDNICA:

Jasminka Dulić

**POMOĆNIK I ZAMJENIK
ODGOVORNE UREDNICE:**

Zvonko Sarić

REDAKCIJA:Ivan Andrašić (Podunavlje)
Davor Bačić Palković (kultura)
Dušica Dulić (politika)
Zvonimir Perušić
Dražen Prčić (sport i zabava)
Nada Sudarević (fotografije)
Željka Vukov (društvo)
Mirko Kopunović (dopisništva i korektura)
Julijana Kujundžić
Jelena Ademi (tehnički prijelom)**TEHNIČKI UREDNIK:**

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković-Lamić**LEKTORICA:** Katarina Vasiljčuk**TELEFON:** ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78**ŽIRO RAČUN:** 355-1023208-69**E-MAIL:** hrvatskarijec@tippnet.rs**WEB:** www.hrvatskarijec.rs**TISAK:** »Rotografika« doo Subotica
List je registriran kod Tajništva za
informiranje Skupštine AP Vojvodine
pod rednim brojem 73.CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Granice

Ako se tijekom sjednice, a bez znanja o tome što je na dnevnom redu Narodne skupštine, uključite u TV prijenos aktualnog zasjedanja, vrlo ćete teško moći zaključiti o kojem to prijedlogu zakona zastupnici raspravljaju. Ali, zato ćete odmah saznati koje su aktualne vruće teme koje daju širok manevarski prostor za napade na političke protivnike, a i narod se bolje zabavlja nego li da sluša cjepidlačenje o zakonskim prijedlozima. Ovoga puta, međutim, radi se o temi koja za mnoge građane nije niti malo zabavna – o drastičnom poskupljenju plina.

Nakon što su se mnogi građani, najviše u Vojvodini, odlučili uložiti oko 3000 eura kako bi imali pristojno grijanje za pristojnu cijenu i kako ne bi plaćali četverostruku cijenu struje u crvenoj zoni ili se »borili« sa svakodnevnim loženjem, ove su jeseni »obradovani« novom cijenom plina. Priča o poskupljenju plina zatim je otišla na teren potpisivanja aneksa ugovora o uvozu plina, moguće korupcije pa i kriminala te je prijedlog zakona koji treba uspostaviti efikasan sustav zaštite granice ostao u sjeni nejasnih plinskih aranžmana. Inače, usvajanje ovog zakona, kojim se treba osigurati otvorena granica za slobodan protok ljudi i robe, a zatvorena za sve oblike kriminalnih i drugih nedozvoljenih aktivnosti, jedan je od uvjeta da se Srbija nađe na »bijeloj Shengen listi« i da građani u skorijoj budućnosti mogu putovati bez viza.

Granica i prekogranične aktivnosti u središtu su pozornosti i novog instrumenta pretpriprustupne pomoći Europske Unije (IPA). Cilj novog programa prekogranične suradnje EU je umanjiti negativan utjecaj granica na ujednačen gospodarski i socijalni razvoj pograničnih područja. Programom će biti obuhvaćeni Sjevernobački, Južnobački, Zapadnobački i Srijemski okrug u Vojvodini te Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija u Hrvatskoj, a na njemu mogu sudjelovati različite neprofitne organizacije koje imaju kapaciteta i partnera s druge strane granice. Nesumnjivo je da i među Hrvatima u Vojvodini i njihovim organizacijama postoje i potrebe i dobre ideje, ali svi oni koji su do sada pripremali projektnu dokumentaciju koju zahtijeva EU znaju kako je to vrlo zahtjevan posao i potrebno je i znanja i vremena. A za to bi dobro došla pomoć dugo najavljivanih i očekivanih projekt-menadžera. Natječaj za projekte se očekuje do konca godine. Valjda će se do tada i projekt-menadžer pojaviti.

J. D.

Proslavljen spomendan rođenja hrvatskog bana Josipa Jelačića

Pomaci na bolje 5

Radni dan zastupnika u Skupštini Srbije

Kamere ipak ne bilježe sve 13

Instalacija »Fence (Art is not allowed here)« Antuna Božičevića u Subotici

Metafora zabrane umjetnosti 28

Darko Kralj, paraolimpijac

Zlatna kugla 43

U Novom Sadu veleposlanici zemalja EU u Srbiji održali sastanak

Srbija ima europsku budućnost

Postoje preduvjeti za pristupanje EU i etape kroz koje se mora proći, izjavio francuski veleposlanik Jean-Francoisa Terral

Predsjednik Izvršnog vijeća AP Vojvodine **Bojan Pajtić** sastao se s grupom u kojoj je bio 21 veleposlanik zemalja članica EU u Srbiji i šefom izaslanstva Europske komisije u Srbiji **Josephom Lloverasom**. Veleposlanički sastanak zemalja EU u Srbiji u Novom je Sadu organiziran u utorak, 21. listopada, na inicijativu francuskog veleposlanika **Jeana-Francoisa Terrala**, zemlje koja trenutačno predsjedava EU.

kroz koje se mora proći. Kroz njih su prošle sve zemlje koje su se priključile EU i bila bi pogreška kada bi se pomislilo kako je Srbija nekakav poseban slučaj. Ali, to što smo već ovdje htjeli pokazati, to je da postoje programi financijske pomoći usmjereni prema reformama u ovoj zemlji, kako bi pomogli ekonomski razvoj i olakšali pristup EU. To je sve i značajnije ovdje, u Vojvodini, jer se u njoj nalaze važne prometnice koridora X, koji će biti glavna prometnica

sticije iz Europske Unije važne za nas.

»Od svih financijskih sredstava koja su u proteklih nekoliko godina došla u Vojvodinu, oko 84 posto došlo je iz zemalja EU. Oko 50.000 Vojvođana radi u kompanijama čiji su vlasnici građani zemalja EU. Naša zemlja ima veliki potencijal privlačenja sredstava iz europskih fondova u ovoj i u dolazećim godinama, čak oko 200 milijuna godišnje. Vojvodina želi ambiciozno sudjelovati u tome i privući što više sredstava za razvoj svoje infrastrukture, za unapređenje gospodarstva i za unapređenje institucija u našoj pokrajini. Ovaj sastanak veleposlanika zemalja EU, koji se održava jednom mjesečno, ali to je do sada uvijek bilo u Beogradu, predstavlja odraz priznanja onome što smo činili kao pokrajinska administracija, primjenjujući europske standarde u radu, poštujući prava nacionalnih zajednica i iznad onoga što su uobičajeni standardi, i razvijajući pokrajinu na način da smo, praktički, uspjeli u protekloj godini smanjiti nezaposlenost za preko 20 posto. Taj eksplozivni gospodarski razvoj, visok stupanj poštovanja ljudskih i manjinskih prava, europski standardi, koje primjenjujemo u radu pokrajinskih institucija i koje smo primijenili i u izradi novog Statuta Vojvodine – naišli su na poštovanje i na priznanje od strane predstavnika zemalja EU«, rekao je predsjednik Izvršnog vijeća **Bojan Pajtić**.

Jedna od tema na sastanku, kome su prisustvovali i predstavnici vođovanskih lokalnih samouprava i pokrajinskih institucija, odnosila se na daljnje mogućnosti koje pružaju Dunav i Tisa, o mogućnostima prometnog gospodarstva, kako

bi se unaprijedio položaj građana Vojvodine i Srbije.

Šef izaslanstva Europske komisije u Srbiji **Joseph Lloveras** govorio je o infrastrukturnim projektima EU u Vojvodini, nakon čega je održana prezentacija o aktivnostima EU pod nazivom »Unutarnji plovni putovi Srbije« i o budućem cestovno-željezničkom mostu na Dunavu kod Novog Sada, koji treba biti izgrađen umjesto srušenog Željeljovog mosta i privremeno montažnog mosta postavljenog nakon NATO bombardiranja.

»Došli smo ovdje na praktičan način pokazati kako smo zainteresirani za Vojvodinu i kako bismo vam rekli da EU nije zainteresirana samo za to da Srbiji pomogne u priključenju EU, već i da svoje namere podržavamo i svojim novcem«, rekao je **Joseph Lloveras** i dao pregled financijske pomoći Srbiji, posebice Vojvodini.

Europska Unija podržava Srbiju od 2000. godine i do sada je uložila u Srbiju 1,5 milijardi eura. I dalje EU nastavlja ulagati u Srbiju – 200 milijuna eura godišnje. To su značajna sredstva i predstavljaju 0,8 posto bruto nacionalnog proizvoda Srbije«, rekao je **Lloveras** i naglasio kako su ciljevi EU da se tako ispune tri ključna kriterija za pristup EU: politički, ekonomski i institucionalni.

»Politički – pomagat ćemo vam da izgradite institucije demokratskog društva, koje će dalje unaprijediti demokratsku stabilnost i demokratsku budućnost Srbije. Gospodarski – želimo da izgradite tržišnu ekonomiju koja funkcionira. Što se tiče zakona i institucija, želimo da donesete i počnete primjenjivati 'acquis communautaire' – pravnu tečevinu EU, naveo je **Llovers**.

H. R.

Bojan Pajtić s veleposlanicima

»Tijekom francuskog predsjedanja željeli smo izaći iz Beograda i približiti se narodu Srbije, tako smo danas u Novom Sadu, a sljedeći ćemo sastanak držati u Nišu. Željeli smo govoriti i o EU. Često se stječe dojam kako se na apstraktan način govori o europskoj perspektivi Srbije. Ta europska budućnost Srbije postat će nešto stvarno i konkretno usprkos teškoćama koje postoje. Postoje preduvjeti za pristupanje EU i etape

proširene EU. Poseban interes smo imali sada doći u Vojvodinu, jer je u tijeku debata o reformi statusa Vojvodine. Bilo je sasvim jasno svima nama kako je ovo reforma koja je usmjerena u pravcu europskih principa«, izjavio je veleposlanik **Jean-Francoisa Terral**.

Pozdravljajući veleposlanike zemalja EU s posebnim zadovoljstvom, predsjednik pokrajinske vlade **Bojan Pajtić** naglasio je značaj susreta, kao i to koliko su inve-

Prema izboru Komiteta regija EU i časopisa »Parlament«

Vojvodina među europskim regionalnim prvacima

U organizaciji Komiteta regija Europske Unije i časopisa »Parlament« svake se godine u pojedinim područjima nominiraju europski regionalni prvaci.

»Osobito mi je zadovoljstvo i čast što je ove godine, skupa s kolegama iz Bristola, Velika Britanija, s Malte, iz Italije, i Izvršno vijeće na čelu s **Bojanom Pajtićem** nominirano i ušlo u uži izbor nagrade 'Europski re-

gionalni šampion' u području Europski multikulturni dijalog. To je, svakako, veliko europsko priznanje za ono što je Pokrajina učinila kako bi se održalo razumijevanje i tolerancija među narodima i brojnim nacionalnim zajednicama u zemlji. To je i priznanje iz Bruxellesa za stratešku odluku pokrajinske administracije, kako bi se svim sredstvima koje imamo na raspolaganju podigla kvaliteta obrazovanja na jezicima nacionalnih zajednica i kako bi se podržalo stvaralaštvo u književnosti i drugim oblastima. U Vojvodini mi jesmo 'ujedinjeni u različitosti' i to nas čini snažnima. Naravno, očekujem da ova nagrada i priznanje bude osnova za kreiranje čitavog niza novih projekata, koji bi se financirali iz domaćih, ali i prepristupnih fondova EU, a to je dijelom i moja zadaća«, rekao je direktor Ureda za europske poslove **Predrag Novikov** na vijest o ulasku Izvršnog vijeća Vojvodine u uži izbor. ■

Proslavljen spomendan rođenja hrvatskog bana Josipa Jelačića

Pomaci na bolje

Rođendan bana Josipa Jelačića prvi je puta službeno obilježen 2003. godine, kada je i obnovljen rad suorganizatora proslave – Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Jelačić« iz Petrovaradina

U organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća i Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Jelačić« iz Petrovaradina u subotu, 18. listopada, obilježen je jedan od četiri blagdana hrvatske zajednice u Srbiji, rođendan hrvatskog bana i vojskovođe *Josipa Jelačića*. Proslava je upriličena u dvorani Gradskog vijeća Saveza samostalnih sindikata u Novom Sadu. Nazočne je u ime predsjednika Hrvatskog sabora *Luke Bebića* pozdravio dr. *Dragan Kovačević*, predsjednik saborskog odbora za gospodarstvo, te predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *Branko Horvat*.

DOPRINOS HRVATSKOJ: Nazočnima se obratio dr. *Dragan Kovačević* riječima zahvale za očuvanje kulturnog identiteta Hrvata na području Srbije, što je, kako kaže, također doprinijelo stvaranju neovisne Republike Hrvatske. Također je naglasio značaj zajedničkog nastupa i djelovanja cjelokupne hrvatske zajednice: »Kada su u pitanju nacionalni interesi i političke pozicije, Hrvati na ovim prostorima moraju se objediniti i složno zastupati interese svoje zajednice. U tome niste sami, jer će Hrvatska u budućem razdoblju biti, na moralni i materijalni način, još više uz vas«, poručio je Kovačević.

Branko Horvat se ovom prigodom obratio gostima s nekoliko riječi o banu Jelačiću rekavši, da bi Jelačićovo mudro i hrabro djelovanje vođeno idejom općeg boljitka hrvatskog naroda trebalo biti uzor u radu svih javnih djelatnika u hrvatskoj zajednici danas. Osim toga, Horvat se u svom govoru osvrnuo i na aktualna

pitanja i probleme hrvatske manjine u Srbiji, podsjetivši da posljedice rata još uvijek nisu u potpunosti zaliječene, što još uvijek u određenoj mjeri pokazuje isključivanje Hrvata iz pojedinih društvenih i državnih struktura, što otežava njihovu integraciju u društvo države u kojoj žive. Međutim, Horvat je također istaknuo da u položaju Hrvata u Vojvodini ima pomaka na bolje. »Osnivanjem Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata moći će se institucionalno ustrojiti kulturni segment hrvatske manjine, što će omogućiti veća financijska sredstva iz državnog proračuna, a time i organiziranje većeg broja kulturnih događanja«, istaknuo je Horvat dodajući, i da donošenje novog Statuta AP Vojvodine u naznakama pretpostavlja značajno unapređenje demokratskih odnosa prema manjinskim zajednicama.

Proslavi blagdana hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji nazočni su bili predstavnici Veleposlanstva RH u Beogradu, Generalnog konzulata RH u Subotici, kao i dopredsjednik DSHV-a *Mata Matarić*.

ZNAČAJ BLAGDANA: Vrijednost obilježavanja ovog blagdana, kao i okupljanje Hrvata oko ideje koju je ban Jelačić prenosio, prema riječima generalne konzulice *Ljerkke Alajbeg* vrlo je značajna, osobito glede budućnosti hrvatske zajednice, koju vidi kao dobru, ukoliko hrvatski narod bude jedinstven u svojim strateškim odlukama i ciljevima. »Hrvatska zajednica na ovim prostorima je mlada, te zato nije zamjeriti nedovoljnoj razvijenosti svih njezinih institucija i povremenim nesporazumima, koji su više rezultat nekih osobnih interesa, nego li velikih podjela unutar zajednice«, rekla je generalna konzulica istaknuvši, kako je pri ostvarivanju prava od iznimne važnosti komunikacija hrvatske zajednice s državnim i lokalnim tijelima vlasti.

Svečanost je pjesmom uljepšao nastup mješovitog zbora HKPD-a »Jelačić« iz Petrovaradina pod ravnanjem *Vesne Kesić-Krsmarovića*, kao i nekoliko klapskih pjesama u izvedbi klape »Agape« iz Srijemske Mitrovice. Rođendan bana Josipa Jelačića prvi je put službeno obilježen 2003. godine, kada je i obnovljen rad suorganizatora proslave – Hrvatskog kultur-

no-prosvjetnog društva »Jelačić« iz Petrovaradina. Kako ove godine društvo proslavlja petu obljetnicu postojanja, kulturna događanja i ma-

nifestacije organiziraju se tijekom cijele godine. Prema riječima predsjednika HKPD-a »Jelačić« *Josipa Pokasa* u radu zbora, zatim tamburaškog, dramskog i istraživačkog odjela društva sudjeluje 201 član, a nacionalni sastav je šarolik. Osim Hrvata, na probe i druženja dolaze i Srbi, Slovenci, Mađari, Rusini, Nijemci - što ukazuje na multietničku toleranciju koja, kako kažu, i nije u velikoj mjeri postojala na početcima rada društva. O trenutnoj situaciji u društvu Pokas kaže: »Sada je sve lakše. O svojoj nacionalnoj pripadnosti slobodno se izjašnjavamo, a zadovoljni smo i kako naše društvo trenutačno radi. Kao i kod ostalih udruga, katkada su financijska sredstva kojima raspolažemo nedostatna za sve naše aktivnosti. Snaalazimo se od povremenih donacija naših prijatelja iz Republike Hrvatske, a nešto i sami financiramo«, objašnjava Pokas.

Zahvaljujući ljubaznosti pomoćnog biskupa đakovačkog i srijemskog i generalnog vikara za Srijem msgr. *Đure Gašparovića* koriste podrumne prostorije biskupije, a prije nekoliko godina javila se i inicijativa o otkupu kuće u kojoj je rođen ban Jelačić. Namjera je pretvoriti je u sjedište hrvatskih udruga i organizacija koje djeluju na prostoru Novoga Sada i Srijema, čime bi se, među ostalim, riješio i problem potrebnog prostora HKPD-a »Jelačić«.

Marija Matković

ČESTITKE

Povodom dana hrvatskog bana *Josipa Jelačića* želim svim našim sugrađanima pripadnicima hrvatske nacionalne manjine sretan praznik.

Važno je da se praznici nacionalnih manjina u Subotici obilježe i da poštujemo praznike i tradiciju svih njenih građana, naime i tim jačamo i njegujemo multikulturalnost našeg grada.

Jenő Maglai, predsjednik Skupštine Grada

Upućujem Vam iskrene čestitke povodom praznika hrvatske nacionalne zajednice u Vojvodini, koji danas obilježavamo.

Drago mi je da smo do sada imali veoma uspješnu saradnju i nadam se da će tako biti i u budućnosti. Obostrano dobra suradnja, jedan je od uvjeta daljnjeg unapređenja položaja hrvatske nacionalne zajednice i razvoja institucija koje brinu o ostvarenju zakonom garantovanih prava. To je istovremeno i doprinos očuvanju tradicije tolerantnih odnosa, međusobnog povjerenja i zajedničkog življenja pripadnika nacionalnih zajednica u našem gradu.

Srdačno Vas pozdravljam i želim uspjeh u daljem radu.

Saša Vučinić, gradonačelnik

Nastavak programa Izvršnog vijeća Vojvodine Kup tolerancije u Zrenjaninu

U Zrenjaninu je 18. i 19. listopada 2008. godine održana sportska manifestacija pod nazivom »Kup tolerancije 2008«, koja se realizira u okviru programa Izvršnog vijeća Autonomne Pokrajine Vojvodine pod nazivom »Afirmacija multikulturalizma i tolerancije u Vojvodini« i čiji je nositelj Pokrajinsko tajništvo za propise, upravu i nacionalne manjine.

Nazočnima se obratio potpredsjednik Izvršnog vijeća AP Vojvodine Dušan Jakovljević i tom prigodom istaknuo značaj tolerancije, kao suštine vojvođanskog identiteta i preduvjeta boljeg života i međusobnog razumijevanja. Sudionike je u ime grada domaćina pozdravio predsjednik Skupštine Grada Zrenjanina Aleksandar Marton.

Predstavljeno međunarodno istraživanje u okviru projekta »Dunavska regija«

Zajednički razvoj, od Njemačke do Ukrajine

Na konferenciji za novinare održanoj u utorak u Izvršnom vijeću AP Vojvodine, zamjenik pokrajinskog tajnika za regionalnu i međunarodnu suradnju Vladimir Pandurov predstavio je rezultate istraživanja u okviru projekta »Dunavska regija«.

Vladimir Pandurov je priopćio kako je na međunarodnoj konferenciji održanoj 15. listopada u Bratislavskoj regiji, Vojvodina dobila status punopravne članice Radne zajednice zemalja Dunavske regije – u okviru jedinstvene inicijative usmjerene prema zajedničkom prostornom planiranju i razvoju svih europskih regija, gdje teče rijeka Dunav – od Njemačke do Ukrajine. Pandurov je iznio kako je u okviru prve faze projekta »DONAUREGIONEN« provedeno jedinstveno istraživanje u 42 regije i okruga Dunavske regije (NUTS 3 razina) i analizom 26 indikatora (u skladu sa standardima EUROSTAT) dobivena je veoma interesantna rang-lista razvijenosti podunavskih regija. Naime, za Vojvodinu je najzanimljiviji podatak da je, prema ukupnoj evaluaciji indikatora, Borski okrug razvijeniji od Srednjebanatskog okruga.

Međunarodno istraživanje vodilo je Ministarstvo građevina i regionalnog razvoja Republike Slovačke, a u ime Srbije koordinirala Republička agencija za prostorno planiranje Republike Srbije. Zamjenik pokrajinskog tajnika za regionalnu i međunarodnu suradnju istaknuo je kako su prema ovim statističkim podacima dijelovi Banata čak značajno nerazvijeniji od devastiranih krajeva istočne Srbije. Istraživanje pokazuje

kako se od 42 podunavske regije Južnobački okrug nalazi tek na 11. mjestu, Srijemski na 23., Južnobački na 25., Zapadnobački na 29., a Srednjebanatski tek na 39. mjestu, te da se u srednjoeuropskim okvirima vojvođanski okruzi kotiraju kao ispodprosječno razvijeni.

Usvajanjem Statuta AP Vojvodine u Skupštini AP Vojvodine, u okviru kojeg su definirane ingerencije iz područja regionalnog razvoja, stvorena je osnova da se legitimni predstavnici APV uključe u izradu nacrtu zakona o regionalnom razvoju Republike Srbije i pratećih podzakonskih akata, u koje bi unijeli neke od osnovnih principa regionalne politike EU i postarali se da rezultati navedenog istraživanja budu uzeti u obzir prilikom definiranja kriterija nerazvijenosti regija Srbije.

Dunavska regija ima dobar razvojni potencijal za Vojvodinu i Srbiju, ali su kapaciteti i resursi mahom neiskorišteni. Pandurov je ovom prigodom pozvao stručnu javnost, predstavnike općina, gradova, nevladine organizacije i poslovne asocijacije da pozorno prouče rezultate istraživanja i uključe se u ostvarivanje regionalne i međunarodne suradnje na održivom razvoju rijeke Dunav i podunavskih regija.

Osim Pokrajinskog tajništva za regionalnu i međunarodnu suradnju IV AP Vojvodine u projekt su uključeni: Republička agencija za prostorno planiranje Republike Srbije, Institut za prostorno planiranje (Bratislava), Regionalni istraživački centar (Modra), Samoupravni okrug Bratislava, Samoupravni okrug Nitra, Samoupravni okrug Trnava, Samoupravni okrug Pešta, NVO Regionalni razvoj Pešte, NVO Znanstvena asocijacija za prostorno planiranje Godoljo, Nacionalne asocijacije općina Republike Bugarske (Sofija), NVO INCD URBANPROIECT, Vijeće okruga Karaš-Severin-Rešica (Rumunjska), Institut za prostorno planiranje Osijek-Baranja (Osijek) i Vukovarsko-srijemska županija.

Komesar za proširenje EU Olli Rehn najavio

Sljedeća godina – godina Balkana

Komesar za proširenje EU Olli Rehn najavio je kako će 2009. godina biti godina Balkana, čak i ako blokada Lisabonskog sporazuma oteža novi val proširenja Unije.

Ako u prosincu glavni tužitelj Haškog suda Serge Bramerc pozitivno ocijeni suradnju Srbije sa sudom, na snagu bi mogao stupiti Sporazum o stabilizaciji i pridruženju s EU, a realno bi bilo raditi na statusu Srbije kao kandidata prije kraja 2009. godine, rekao je Rehn.

Sljedeća će godina biti godina Blakana, prije svega zbog završetka pristupnih pregovora s Hrvatskom, naveo je europski komesar. Hrvatski mediji prenijeli su dijelove Rehnovog intervjua France Presseu u kojima navodi Hrvatsku kao »najnapredniju zemlju Balkana« i moguću 28. članicu EU i ocjene kako bi Hrvatska mogla završiti pregovore samo ako Zagreb ispuni sve pristupne kriterije.

Dva tjedna uoči objavljivanja redovitog godišnjeg izvješća o napretku Hrvatske na putu prema EU zakazanog za 5. studenoga, Rehn ističe kako vlada u Zagrebu mora pojačati napore na području sudstva, prije svega kad se radi o konkretnim i uvjerljivim mjerama suzbijanja korupcije i kriminala, a mora dati i zadovoljavajuće planove za restrukturiranje šest hrvatskih brodogradilišta.

Iako više europskih dužnosnika, među kojima i francuski predsjednik Nicolas Sarkozy i njemačka kancelarka Angela Merkel, kategorički odbijaju svako proširenje EU, pa tako i pristupanje Hrvatske, bez stupanja na snagu Lisabonskog sporazuma, Rehn ne vidi nikakvu kontradikciju između odgađanja stupanja na snagu tog ugovora i predviđenog ulaska Hrvatske. Rehn smatra da je čak i najsporiji vremenski okvir za stupanje na snagu Lisabonskog sporazuma brži od najbržeg vremenskog okvira za pristupanje Hrvatske.

Za Hrvatsku postoji rizik da ne bude spremna na pristupanje 2010. godine, koja se sve češće spominje kao godina stupanja na snagu Lisabonskog sporazuma, prenose hrvatski mediji ocjenu France Pressa, navodeći kako, čak i ako se tehnički pregovori dovrše 2009. godine, svih 27 članica EU mora zatvoriti političke rasprave i odrediti datum prijema, a svaka mora i ratificirati sporazum o pristupanju s Hrvatskom.

Reagiranja na potpisivanje Deklaracije o političkom pomirenju između DS-a i SPS-a

Simboličko mirenje na zajedničkom poslu

U tekstu Deklaracije kao strateški ciljevi za koje se zalažu DS i SPS, između ostalih, navedeni su: državno jedinstvo i suverenitet, europske integracije, te socijalna sigurnost građana

Nakon sto dana rada Vlade Srbije, dokument Deklaracije o političkom pomirenju Demokratske stranke i Socijalističke partije Srbije potpisali su predsjednik Srbije i DS-a Boris Tadić i potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Srbije Ivica Dačić. Predsjednik Tadić je rekao kako se i ostali koalicijski partneri u Vladi slažu s tim što je DS potpisao Deklaraciju sa SPS-om. Prema riječima Tadića i Dačića, Deklaracija ima povijesni značaj, jer se tim dokumentom želi staviti točka na višedesetljetnu politiku sukoba u Srbiji, a također se želi i ujedinjenje oko ciljeva koji su važni za sve građane Srbije.

U tekstu Deklaracije, čiji su autori ministar rudarstva i energetike i dužnosnik SPS-a Petar Škundrić i savjetnik predsjednika Srbije Trivo Indić, kao strateški ciljevi za koje se zalažu DS i SPS, između ostalih, navedeni su: državno jedinstvo i suverenitet, europske integracije, te socijalna sigurnost građana. Potpisivanje ovoga dokumenta najavljeno je još ljetos, kada su demokrati i socijalisti službeno najavili kako počinju pregovore za formiranje Vlade.

ŠTO KAŽU POLITIČARI?: Ocjene političara o potpisivanju ovog međustranačkog dogovora su različite. Predsjednik Liberalno demokratske partije Čedomir Jovanović je izjavio kako je jasno da su se DS i SPS pomirile mnogo prije potpisivanja Deklaracije, te da »nam ta vrsta kazališta nije potrebna«, dok je predsjednik Srpskog pokreta obnove Vuk Drašković ocijenio kako potpisivanje ove deklaracije nije dobro za Srbiju, jer »europski DS, i SPS i dalje prisegnut Slobodanu Miloševiću potpisuju deklaraciju o pomirenju«. Stranka Liga socijaldemokrata Vojvodine kategorički je odbacila mogućnost da se na bilo koji način politički miri sa SPS-om.

»Već se duže vrijeme predviđalo kako će na političkoj sceni doći do homogenizacije na desnici, to jest do stvaranja 'narodnjačke koalici-

je'. Ovih se dana potvrdilo da su se Demokratska stranka Srbije, Nova Srbija i Narodna partija koju je formirala Maja Gojković, dogovorili o suradnji i koaliciji na sljedećim izborima, a ne zaboravimo kako desnu političku opciju zastupaju i Srpska radikalna stranka i Srpska napredna stranka. U takvom odnosu snaga na političkoj sceni, pot-

ovu Vladu, jer smatramo da je ova Vlada i po pitanju sastava i po pitanju programa bila jedino moguća iz sadašnjeg saziva Skupštine, a koja želi raditi u interesu približavanja Srbije i Europske Unije. Nismo sretni što je SPS dio vladajuće koalicije, ali to je realnost, no to ne znači da ćemo zaboraviti zlodjela koji su oni činili devedesetih godi-

Ivica Dačić i Boris Tadić

pisivanje Deklaracije o pomirenju vidim kao jačanje socijalno-demokratskog bloka«, kaže zastupnik u Skupštini Srbije i predsjednik DSHV-a Petar Kuntić.

Predsjednik Općinskog odbora SPS-a u Subotici Tomislav Veljković pozdravlja potpisivanje Deklaracije o pomirenju. »Potpisivanjem Deklaracije nadvladavaju se razlike koje su postojale u prošlosti. Problema jest bilo, ali trebamo pamtiti i ono što je bilo dobro i to koristiti u političkom djelovanju. Mišljenja sam da na političkoj sceni treba postojati i desna politička opcija, ali mislim i kako će vid radikalne političke opcije gubiti biračko tijelo.«

BEZ AMNEZIJE: Zastupnik Saveza vojvođanskih Mađara u Skupštini Srbije Bálint Pásztor kaže kako ta stranka nije spremna na kolektivnu amneziju, znači ni na kolektivnu amneziju kada je riječ o SPS-u. »Savez vojvođanskih Mađara podržavat će i dalje

na prema nacionalnim manjinama i građanima. Protekao je kratak rok od formiranja ove Vlade, a nadam se da će SPS pokazati kako se kao stranka promijenio u odnosu na devedesete godine.«

Zastupnik Srpske napredne stranke u Skupštini Srbije Gojko Radić kaže kako je za to da se svi oni koji se zavade trebaju i miriti, ako je to iskren čin. »Pa, ipak, potpisivanje ove deklaracije podsjeća me na to da je netko napravio mirovno vijeće i pomirio Tadića i Dačića. Naravno, nema ništa loše u pomirenju, ali je bitnije kako će se DS i SPS ponašati i djelovati u budućnosti. Ne bi me iznenađilo da poslije smjene ove vlasti, njihovi političari ponovno počnu vrijeđati jedni druge u Skupštini. Smatram da je potpisivanje ove deklaracije satkano na nekim osobnim interesima, a ne na ljubavi prema državi. Vrijeme će pokazati je li bio u pitanju iskren čin.«

Lider demokrata Boris Tadić tvrdi kako je dogovor dviju stranaka pomogao srpskoj ekonomiji, a demantirao je spekulacije u javnosti kako se s potpisivanjem odugovlačilo zbog podjele funkcija i pozvao da se ne traži u svemu skrivena namjera, a lider socijalista je istaknuo kako potpisivanje deklaracije nije medijski i politički spektakl. »Ako smo na zajedničkom poslu, ne trebamo više gledati samo u prošlost, već iz nje izvlačiti najbolje kako bi Srbija imala bolju budućnost«, rekao je Dačić.

Z. Sarić

Pitanja bitna za život građana

»Jako je važna stvar kada se postigne kompromis i politička suglasnost oko pitanja koja su bitna za život građana i budućnost zemlje. U društvima koja se razvijaju, koja su prošla bolan teret tranzicije i svih strahota koje su nam se dešavale u prethodnim godinama, neobično je važno da činitelji društvenog života koji su imali različite stavove oko mnogih pitanja, nađu zajednički jezik i opredijele budućnost zemlje kao najvažniji cilj. Bolji život svih građana, društvo socijalne pravde i europska budućnost Srbije pitanja su oko kojih je postignuta opća suglasnost naših građana i to je kvalitativan napredak za naše društvo«, kaže Igor Pavličić, gradonačelnik Novog Sada i predsjednik Gradskog odbora DS-a u Novom Sadu o važnosti potpisivanja Deklaracije o političkom pomirenju.

Sve veće mogućnosti korištenja predpristupnih fondova Europske Unije

Priprema terena za europsku igru

*Do kraja godine raspisivanje natječaja za projekte prekogranične suradnje između Srbije i Hrvatske, u ukupnom iznosu od 3 milijuna eura * Prijaviti se mogu sve neprofitne organizacije, od škola i KUD-ova do sportskih udruga i lokalnih samouprava*

Najvjerojatnije za oko mjesec dana, a sasvim sigurno do konca godine, Zajedničko tehničko tajništvo za program prekogranične suradnje Srbija-Hrvatska, raspisat će prvi natječaj za financiranje projekata prekogranične suradnje između ovih dviju zemalja. Riječ je o programu koji se financira iz predpristupnih fondova Europske Unije, i to u maksimalnom godišnjem iznosu od milijun eura za Srbiju i 800.000 eura za Hrvatsku.

Darko Cvejić

Prema riječima šefa Ureda za informacije ovog tajništva smještenog u Srijemskoj Mitrovici, *Darka Cvejića*, riječ je o instrumentima Europske Unije usmjerenim prema promicanju prekogranične suradnje na novim vanjskim granicama EU, kao i na granicama zemalja koje su kandidati ili potencijalni kandidati za ulazak u EU. Nositelji programa su: u Srbiji Ministarstvo financija, a u Hrvatskoj Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva.

SRBIJA-HRVATSKA: Susjedski program s Hrvatskom nova je mogućnost za projekte prekogranične suradnje u području ekonomskog razvitka i ekologije. Strateška je logika programa da se financira veći broj manjih projekata i to sa što je moguće većeg područja. Na natječaj će se moći prijaviti isključivo neprofitne organizacije, odnosno one organizacije kojima nije cilj ostvarivanje profita, nego doprinos nekom širem interesu: lokalnom, regionalnom ili nacionalnom.

»Natječaj raspisuje Zajedničko tajništvo u Zagrebu, a s ove strane granice Ured u Srijemskoj Mitrovici, koji je dio tog tajništva«, kaže za HR

Ukupno

U razdoblju od 2004. do 2006. Republici Srbiji omogućeno je sudjelovanje u pet različitih programa: Srbija-Mađarska (4 milijuna eura), Srbija-Rumunjska (5,6 milijuna), Srbija-Bugarska (4 milijuna), Jadranski program (1 milijun) i Kadses (1,1 milijun).

U 2008. godini otvoreno je 8 godišnjih programa, a za razdoblje od 2007. do 2009. za Republiku Srbiju osigurano je: Srbija-Mađarska (6,6 milijuna eura), Srbija-Rumunjska (7,2 milijuna), Srbija-Bugarska (5,6 milijuna), Jadranski program (1,46 milijuna), CEE (2 milijuna), Srbija-Hrvatska (3 milijuna), Srbija-Bosna i Hercegovina (3,3 milijuna) i Srbija-Crna Gora (1,5 milijuna).

šef informacijskog centra Zajedničkog tajništva Darko Cvejić. »Natječaj će biti raspisan u javnim glasilima i na web stranici www.evropa.sr.gov.yu. Ubrzo nakon tog javnog poziva, možda već tjedan dana kasnije, održat ćemo prve sastanke sa zainteresiranima za sudjelovanje na natječaju, gdje ćemo im predstaviti program i reći im nešto više o tome na koji način trebaju konkurirati. Poslije toga organizirat ćemo radionice za popunjavanje formulara i pisanje proje-

kata. Iza toga slijedi organiziranje sastanaka za traženje partnera s druge strane granice, znači dovest ćemo zainteresirane ljude i iz Hrvatske i iz Srbije na jedno mjesto, kako bi se oni međusobno upoznali i ukoliko netko prepozna zajedničke aktivnosti, moći će odmah krenuti s pisanjem zajedničkih projekata.«

Programom će biti obuhvaćeni Sjevernobački, Južnobački, Zapadnobački i Srijemski okrug u Vojvodini te Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija u Hrvatskoj.

SRBIJA-MAĐARSKA: I, dok je susjedski program Srbija-Hrvatska tek pred početkom, program Srbija-Mađarska ušao je već u treću godinu provedbe. Šef informacijskog centra Zajedničkog tehničkog tajništva za program prekogranične suradnje Srbija-Mađarska *Zoran Krtinić* za HR kaže kako je riječ o instrumentima kojima EU želi ujednačavati razvoj između zemalja koje su već u EU i onih koje to trebaju postati, kako se među njima ne bi stvarao jaz.

»Radi se o suradnji zemalja u regiji, onih koje su u Europskoj Uniji i onih koje to trebaju postati, koje su već kandidati ili su potencijalni kandidati za EU«, kaže *Zoran Krtinić*. »Jednostavnije rečeno, Europska je Unija razvila programe prekogranične suradnje kako bi pridonijela uravnoteženom razvoju, najprije pojedinih zemalja koje su već bile članice EU. Ovi programi su relativno nov instrument, jer postoje od 60-ih godina prošlog stoljeća, nastali su kao rezultat suradnje pojedinih austrijskih regija, a kasnije su se razvili i na države kandidate i potencijalne kandidate. Ovo je prilika

Primjeri

»Na teritoriju Subotice u prvom pozivu odobreno je 5 projekata«, kaže šef Ureda informacijskog centra programa Srbija-Mađarska *Zoran Krtinić*. »Imali smo projekt ZOO vrta Palić, gdje je, između ostalog, izgrađen edukativni centar, a suština projekta je u tome što je 2400 djece iz Segedina i Subotice prošlo kroz razne vrste edukacije, druženja, tamo su slikali, pjevali, učili biologiju, botaniku, zoologiju, veterinu, a i njihovi su se nastavnici tamo obučavali. Zatim, u Kemijsko-tehnološkoj školi 'Lazar Nešić' imali smo projekt obuke učenika za programirano krojenje. Takav projekt je prije toga razvijen u Mađarskoj, pa su onda oni svoja iskustva primijenili ovdje. Ekološko društvo 'Rihard Čornai' iz Subotice radilo je projekt razvoj klastera seoskog turizma, Palić-Ludoš je napravio vizitorski centar, također za učenje, obilazak jezera Ludoš i upoznavanje s vrijednostima tog zaštićenog prostora, kao i uređenje staza oko Ludoša. U Ekonomskoj školi u Somboru smo imali primjenu HCCP standarda u nastavi, što znači da su oni opremili školsku kuhinju i onda u skladu s najvišim standardima učili učenike pripremati hranu. Obuku su im radili ljudi koji su kroz to prošli u Mađarskoj. Svi su ovi projekti financirani sredstvima EU.«

za zemlje koje se trebaju jednog dana priključiti EU, odnosno čije se priključenje planira, da nauče procedure i pravila EU. To je i jedna škola da se nauči kako se troše europska sredstva, a jednako tako da se njeguju i razvijaju svi oblici suradnje ljudi s jedne i s druge strane granice.«

Do sada 3,5 milijuna eura

Do sada je u programu Srbija-Mađarska, od svibnja 2006. odobreno 40 projekata. Program s Mađarskom bio je prvi takav program u Srbiji. Pojedinačno, ti su projekti financirani u iznosu od 30 do 300 tisuća eura. Sljedeći projekti krenuli su u srpnju 2007. godine i za njih je odobreno oko 1,7 milijuna eura. Ukupno, dakle, oko 3,5 milijuna.

Prema Krtinićevim riječima, ovi se programi financiraju izravno iz proračuna EU. Pravila su apsolutno jednaka za sve, bez obzira troše li se ta sredstva u Srbiji, Hrvatskoj, Mađarskoj ili Njemačkoj.

Zoran Krtinić

»Odobrava se financiranje onih projekata koji kvalitetno pridonose razvijanju prekograničnih veza, bilo fizičkih, bilo ekonomskih, kulturnih i društvenih«, kaže Krtinić. »Kad kažem fizičke veze, to znači poboljšanje granične i pogranične infrastrukture. To je izgradnja novih i poboljšanje postojećih graničnih prijelaza, popravak cesta, izgradnja biciklističkih staza, znači sve ono što omogućava nesmetano kretanje ljudi iz jedne u drugu državu. To je i priprema za takve radove, što obuhvaća građevinsku dokumentaciju, tehničku dokumentaciju, projekte za građenje i popravak budućih infrastrukturnih projekata. S druge strane, jačanje društvenih, kulturnih i ekonomskih veza podrazumijeva sve ono što olakšava poslovanje na ovoj ili onoj strani granice, suradnji ljudi i lokalnih samouprava. Znači, tvrtke ne mogu, ali agencije za razvoj poduzeća, gospodarske komore,

udruge poduzeća, mogu prijavljivati projekte za zajednički nastup na tržištu, za istraživanje tržišta, promidžbu, marketing, unapređenje proizvodnje, poboljšavanje poslovanja, obuke o načinu poslovanja u EU. Tu također spadaju i planiranje izgradnje i izgradnja industrijskih parkova, industrijskih zona, biznis inkubatora, dakle svega onoga što stvara bolju poslovnu klimu.«

ZAHTJEVNA PROCEDURA: Regionalni informativni uredi potencijalnim korisnicima pružaju svu moguću tehničku pomoć, no, ne pišu projekte umjesto njih. Programima prekogranične suradnje na razini Srbije upravlja Ministarstvo financija, koje je, dakle, koordinator na razini države. Kako bi se organizacijama – potencijalnim aplikantima koji prijavljuju projekte omogućilo da to rade što lakše, Ministarstvo financija je otvorilo urede za svaki pojedinačni program u regiji, koja ima pravo prijavljivati projekte. Za program s Mađarskom ured je u Subotici, za program s Rumunjskom ured je u Vršcu, za program s Bugarskom ured je u Nišu, a za buduće programe: s Hrvatskom u Srijemskoj Mitrovici, za program s BiH u Užicu, a za program s Crnom Gorom u Prijepolju.

»Kreator ovih programa je dakle EU, ali su ovo prvi programi koji su dani na djelomično upravljanje domaćim vlastima, kako bi se izgradio kapacitet vlasti u jednoj zemlji da upravlja takvim programima«, kaže Zoran Krtinić. U pitanju su bespovratna sredstva, ali se ne radi o poklonu, nego se mora dokazati da su ta sredstva doista utrošena na način kako je to usvojenim prijedlogom projekta i bilo predviđeno. Budući da se radi o zahtjevnim procedurama, mi predlažućima projekata pomažemo ne tako da im pišemo projekte, nego organiziramo obuke, dajemo sve informacije koje su potrebne.«

Ono što je, po njegovim riječima, posebno bitno, jest da moraju postojati tri osnovna uvjeta da bi jedan projekt bio financiran: prvi

je uvjet da je projekt značajan za zajednicu, znači treba dokazati kako taj projekt rješava ili pridonosi rješavanju nekog lokalnog značajnog problema. Sljedeće je da postoji prekogranični partner, što znači da će taj projekt doista imati utjecaj i s ove i s one strane granice. I treći uvjet je da organizacija posjeduje kapacitet za provođenje tog projekta – financijski, organizacijski, tehnički.

Projekte ocjenjuju neovisni evaluatori izabrani na natječajima još ranijih godina. Nakon njihove ocjene, konačnu riječ o projektima daje delegacija Europske komisije, odnosno zajednički nadzorni odbori programa u kojem se nalaze predstavnici obiju zemalja koje sudjeluju u programu. Zoran Krtinić ne preporučuje posebno lobiranje za projekte, jer projekt koji je uistinu dobar, kaže, taj i prolazi.

»Mi smo na prvom natječaju, u programu Srbija-Mađarska, imali 188 predloženih projekata za koje je traženo ukupno 11 milijuna eura, a odobreno je 18 projekata i oko 1,8 milijuna eura«, kaže Krtinić. »U drugom pozivu imali smo 176 prijavljenih projekata i to za sumu od preko 12 milijuna eura, a odobrena su 22 projekata u ukupnom iznosu od 1,7 milijuna eura. Znači, mnogo je veća potražnja od mogućnosti, ali moram reći kako je razina kvalitete projekata još uvijek vrlo niska. Prema tome, za sada još uvijek nije stvar u tome da se izaberu najbolji od dobrih projekata, nego dobri od ukupno prijavljenih.«

Zvonimir Perušić

Biciklistička staza

Kod Sombora je izgrađen dio biciklističke staze u duljini od 3 kilometra, kao dio većeg projekta, pri čemu ta staza ide preko državne granice. To ujedno znači da projekt ne mora predstavljati rješenje problema u cjelini.

Dr. Tomislav Stantić, državni tajnik u Ministarstvu zdravlja Republike Srbije

Urušeno zdravstvo na putu oporavka

*Stanovnike Srbije najviše opterećuje ishemijska bolest srca, a nakon nje slijede cerebrovaskularne bolesti **
*Bolesti srca i krvnih žila i maligni tumori čine preko dvije trećine svih uzroka smrti u Srbiji **
 Ministarstvo zdravlja za sljedeću godinu pokrenulo akciju »Srbija protiv raka«

Razgovor vodio: Zvonimir Perušić

Duge godine izolacije i ekonomske zastoj Srbije su koštale previše. Država je osiromašena, a opće je zdravlje građana ove zemlje nesumnjivo među najvećim žrtvama. »Ne daj Bože da se razbolim!«, ili »Sačuvaj me Bože bolnice«, vrlo su često bile izgovarane molitve ne samo onih u starijoj životnoj dobi.

Na kojem je stadiju sada zdravstveno stanje države u kojoj živimo, je li zaustavljeno propadanje zdravstvenih ustanova i koje se mjere na državnoj razini poduzimaju u ovom području, za Hrvatsku riječ govori dr. Tomislav Stantić, državni tajnik u Ministarstvu zdravlja Republike Srbije.

HR: Prema službenim podacima, najznačajniji teret bolesti u Srbiji odnosi se na nezarazne bolesti, odnosno, na prvom se mjestu nalazi ishemijska bolest srca. Koliki je postotak populacije u Srbiji obuhvaćen bolestima srca i na koji se način na tu bolest može preventivno djelovati?

prvom mjestu kod žena. Ovakvo je stanje u suglasju s podacima Svjetske zdravstvene organizacije, koja ističe kako više od 60 posto ukupnog opterećenja ishemijskom bolesti srca potječe upravo iz zemalja u razvoju.

HR: Kako se preventivno može djelovati protiv ove najteže bolesti?

Značajni rezultati u redukciji umiranja i oboljevanja od ishemijske bolesti srca u razvijenim zemljama svijeta postignuti su upravo primjenom mjera primarne prevencije. Korist od primijenjenih mjera prisutna je u svim uzrasnim kategorijama stanovništva i podrazumijeva: prestanak pušenja, sniženje razine kolesterola i krvnog tlaka, pravilnu prehranu i povećanje razine fizičke aktivnosti.

HR: Koje su još bolesti posebno rasprostranjene kod stanovništva Srbije?

Maligne bolesti svakako predstavljaju drugi najveći problem s kojim se suočava sustav zdravstvene zaštite u Srbiji. Ministarstvo zdravlja je zbog toga za sljedeću godinu pokre-

Značajni rezultati u redukciji umiranja i oboljevanja od ishemijske bolesti srca u razvijenim zemljama svijeta postignuti su upravo primjenom mjera primarne prevencije.

Stanovnike Srbije najviše opterećuje ishemijska bolest srca, a nakon nje slijede cerebrovaskularne bolesti. Treba napomenuti da je opterećenost ishemijskom bolesti srca na prvom mjestu kod osoba muškog spola, dok je opterećenje cerebrovaskularnim bolestima na

nulo akciju »Srbija protiv raka«, a to je skup mjera s ciljem da značajno snizimo postotak osoba umrlih od malignih bolesti. To će biti programi ranog otkrivanja raka dojke, grlića maternice i debelog crijeva, ali i skup aktivnosti usmjerenih na promicanje i podršku zdravog

načina života i izbjegavanje faktora rizika. Takva akcija podrazumijeva i aktivno sudjelovanje nevladinih organizacija, medija i obrazovnih institucija.

HR: Ima li istine u tome da je povećanje broja oboljelih od karcinoma posljednjih godina u izravnoj svezi s NATO intervencijom 1999. godine?

U našoj sredini postoji relativno visoka stopa oboljevanja i umiranja od malignih tumora, kao i visoka učestalost faktora rizika za pojavu raka. Zapažene stope oboljevanja i smrtnosti od raka u Srbiji bile su na razini prosječnih u regiji i zemljama Europe, osim od raka grlića maternice, gdje se i dalje bilježe stope incidencije i mortaliteta koje su među najvišima u Europi. Nedostatak organiziranih programa za primarnu i sekundarnu prevenciju, neprepoznavanje rizičnog ponašanja i nedovoljno korištenje pozitivnih iskustava u provođenju programa prevencije i ranog otkrivanja malignih tumora iz razvijenih europskih zemalja, vjerojatno su glavni razlog porasta oboljevanja i umiranja od malignih tumora u Srbiji. Izravna povezanost NATO bombardiranja i porasta u oboljevanju i umiranju od raka još uvijek nije dokazana.

HR: Što nas još opterećuje, osim bolesti srca i karcinoma?

Osim bolesti sustava krvotoka i tumora, tijekom prethodnih godina najčešći razlozi za hospitalizaciju bile su bolesti sustava za varenje i disanje, bolesti mokraćnog sustava i bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva.

HR: Što je najčešći uzročnik smrtnosti u zemlji?

Bolesti srca i krvnih žila i maligni tumori činili su preko dvije trećine svih uzroka smrti u Srbiji. Više od polovice svih smrtnih ishoda (57,3 posto) bila je posljedica bolesti sustava krvotoka, a skoro svaka peta umrla osoba (19,7 posto) bila je žrtva malignog tumora. U razdoblju od 2001. do 2006. godine uočen je porast opće stope smrtnosti od 5,2 posto, što je bilo uvjetovano učestalijim umiranjem od vodećih nezaraznih bolesti.

HR: Tko je, statistički gledano, zdraviji: muškarci ili žene? I kakvo je opće zdravstveno stanje građana Srbije, ako se usporedimo s razvijenim svijetom?

Jedan od indikatora zdravstvenog stanja stanovništva je i očekivano trajanje života na rođenju. U Republici Srbiji u posljednjem desetljeću, i za muški i za ženski spol, ono je pokazalo blagu tendenciju porasta. U 2007. godini očekivano trajanje života u

je znatno manje nego u Austriji (80,2), Nizozemskoj (80,1) i Njemačkoj (79,9). U isto vrijeme, vrijednost ovog pokazatelja bila je slična kao u Poljskoj (75,4) i Rumunjskoj (72,7), a znatno veća nego u Ukrajini (68) i Kazahstanu (66,2 godine).

kada će naši građani radije ići na liječenje u inozemstvo?

Kada je nakon petolistopadskih promjena Ministarstvo zdravlja preuzelo svoje obveze, zateklo je potpuno razrušen sustav zdravstva. Financijski su tokovi bili potpuno neregulirani, dugovi ogromni

Medicina i politika

Magistar medicinskih znanosti Tomislav Stantić rođen je 1964. godine u Subotici, oženjen je i otac triju kćeri. Medicinski je fakultet završio u Novom Sadu 1990. godine s prosječnom ocjenom 9,5. Specijalizaciju iz radiologije završio je 1995. godine, magistrirao na temi »Značaj ultrasonografske dijagnostike u diferencijalnoj dijagnozi opstruktivnih uropatija« 2001. godine, također na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu.

Radio je kao liječnik opće prakse u Tavankutu, zatim kao specijalist radiolog u Zdravstvenom centru u Subotici, gdje je od 1997. do 2004. godine bio i načelnik Odjela za radiološku i ultrazvučnu dijagnostiku Opće bolnice Subotica. Bio je član Predsjedništva Radiološke sekcije Srbije od 1997. do 1999. i zamjenik predsjednika Upravnog odbora Zdravstvenog centra Subotica od 2002. do 2004. godine.

Od 2005. osnivač je i liječnik specijalist u privatnoj specijalističkoj ordinaciji za radiologiju Dijagnostički centar Subotica. Objavio je tridesetak stručnih radova u domaćoj i stranoj medicinskoj literaturi, bio na stručnom usavršavanju u Gracu (Austrija) iz područja CT i MR dijagnostike tijekom šest mjeseci 2000. godine. Govori i piše engleski i njemački, služi se francuskim i mađarskim jezikom.

Član je G17 Plus od osnivanja i potpredsjednik Izvršnog odbora te stranke. Od svibnja 2007. godine obnaša dužnost državnog tajnika u Ministarstvu zdravlja Vlade Republike Srbije.

Republici Srbiji iznosilo je 70,7 godina za muškarce i 76,2 za žene. U odnosu na neke europske zemlje, prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije očekivano trajanje života na rođenju u Republici Srbiji u 2006. godini, koje je iznosilo 73,5 godina, bilo

HR: Dobro, ima ih i iza nas. No, još smo uvijek svjedoci gužvi u ambulantnim čekaonicama, prebukiranošću bolničkih kapaciteta i nedovoljne opremljenosti zdravstvenih objekata. Na kakvoj je razini zdravstvena zaštita u Srbiji? I do

– preko 100 milijuna eura. Zgrade su bile u veoma lošem stanju i infrastruktorno, a i po vanjskom izgledu. Oprema je bila zastarjela i često se kvarila. Pacijenti su kupovali i lijekove i ugradni materijal za operacije, a često su donosili i posteljinu za boravak u bolnicama.

Mi smo od tada, od 40 općih bolnica koliko postoji u Srbiji, u više od 20 u potpunosti renovirali zgrade i obnovili veći dio opreme.

HR: Što je još konkretno urađeno?

Prošle je godine, recimo, u svim domovima zdravlja u Srbiji, a ima ih 158, popravljena krovna konstrukcija, promijenjeni su podovi, vrata i prozori, obojene fasade, asfaltirane prilazne staze i parkirališta. To je bio projekt vrijedan 60 milijuna eura. U idućih nekoliko godina sva četiri klinička centra – u Beogradu, Novom Sadu,

su s dežurstvima preko 1000 eura. Sigurno je kako još puno toga ima za uraditi, ali su sve ovo važni i jasni znaci da zdravstvo u Srbiji ide dobrim putem.

HR: Mogu li i građani sami učiniti nešto za svoje zdravlje, recimo promjenom navika života?

Važno je napomenuti kako napori javnog zdravstva s ciljem što ranijeg otrivanja bolesti, odgovarajućeg liječenja i uspješne rehabilitacije, ne mogu biti dovoljni ukoliko se ne promijene navike građana, ukoliko se liječniku ide

Takav se zahtjev od strane Ministarstva zdravlja nalazi u proceduri i mi očekujemo kako bi sljedeće godine mogao biti usvojen.

HR: Što su obveze Srbije u području zdravstvene zaštite, kad je u pitanju prilagođavanje zakona i standarda uvjetima Europske Unije?

Još 2002. godine, na početku projekta reforme zdravstvenog sustava koji je financirala Svjetska banka, vodili smo se smjernicama dobre prakse iz zemalja Europske Unije, pa tako danas, kada je proces usu-

stima i ozljedama u Srbiji iz 2000. godine. Samoubojstvo se nalazilo na petom mjestu, a kod žena na jedanaestom mjestu od 18 promatranih poremećaja zdravlja. Najviše registrirane stope samoubojstva zabilježene su u Sjevernobačkom i Zaječarskom okrugu.

U Srbiji se 2000. godine unipolarna depresija našla među vodećim poremećajima zdravlja, jer zauzima četvrto mjesto iza ishemijske bolesti srca, cerebrovaskularnih bolesti i raka pluća u okviru 18 odabranih poremećaja zdravlja.

HR: Državni ste tajnik u Ministarstvu zdravlja Republike Srbije, sa stalnim radnim mjestom u Beogradu. Putujete li svaki dan, ili ste se preselili u Beograd?

Prije godinu i pol, kada sam postavljen na ovo radno mjesto, putovao sam dva do tri puta tjedno na relaciji Beograd-Subotica i nazad. S obzirom da je to veoma naporno, sada to činim u prosjeku jednom u sedam dana. Koristim službeni stan u Beogradu, a preko vikenda sam u Subotici, ili supruga s djecom dođe u Beograd.

HR: Koliko imate slobodnog vremena i kako ga provodite u Beogradu?

Radno vrijeme u Ministarstvu zdravlja je od 8,30 do 16,30 sati, nakon toga obično imam još neke obveze, bilo protokolarne službene, bilo stranačke, pa tako kasno dolazim kući s malo vremena za slobodne aktivnosti. Volim prošetati obalom Dunava ili Save, ili odigrati partiju tenisa s prijateljima.

HR: U kojoj mjeri, pokraj političke dužnosti, možete ostati u liječničkoj profesiji i pratiti suvremene tokove?

Moram priznati da mi obveze ne ostavljaju dovoljno vremena za radiologiju, trudim se koliko mogu

Kragujevcu i Nišu – bit će potpuno rekonstruirana. Vrijednost projekta veća je od 200 milijuna eura.

HR: Znači, ide se naposljetku?

Kao predsjednik Povjerenstva za procjenu zdravstvenih tehnologija pri Ministarstvu zdravlja mogu odgovorno reći da već sada dijagnostička i druga oprema, koju posjeduju klinički centri, ni po čemu ne zaostaje za najrazvijenijim državama Europske Unije. Smrtnost od akutnog infarkta miokarda u našim je koronarnim jedinicama ista kao u Beču, Münchenu, Parizu... Liste čekanja za ugradnju pacemakera ili umjetnog kuka, za što se ranije čekalo mjesecima i godinama, praktički su nestale. Osim toga, i ove smo godine, kao i prošle, primili 200 liječnika i 800 medicinskih sestara na posao, dodijeljeno je 1000 dugoročnih stambenih kredita za zdravstvene djelatnike. Plaće liječnika danas

samo kada imamo neke tegobe, ukoliko je postotak pušača u Srbiji i dalje među najvećim u Europi, ukoliko se nezdravo hranimo i veoma malo, a još češće nimalo, bavimo fizičkom aktivnošću, ukoliko je ženama neugodno ići kod ginekologa i ukoliko im je teško da jednom mjesečno pri tuširanju same pregledaju svoje dojke. Bez jačanja svijesti o tome kako sami možemo puno toga uraditi za svoje zdravlje, posao liječnika i ostalih zdravstvenih djelatnika bit će mnogo teži.

HR: Spominjete problem velikog broja pušača. U Hrvatskoj je prije nekoliko dana Hrvatski sabor donio Zakon o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda, kojim se u potpunosti zabranjuje pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, uključujući i kafiće. Možemo li i u Srbiji očekivati sličan zakon?

glašavanja sa zakonodavstvom EU u svim područjima znatno ubrzan, mi u zdravstvu imamo relativno manju količinu regulacijskih dokumenata za korekciju.

HR: Na popisu rasprostranjenosti bolesti, prema službenim podacima, vrlo se visoko nalaze depresija i samoubojstva. Koja su područja zemlje karakteristična za ove pojave?

Zahtjev za donošenje zakona o potpunoj zabrani pušenja u javnim prostorima od strane Ministarstva zdravlja Srbije nalazi se u proceduri i mi očekujemo kako bi sljedeće godine mogao biti usvojen.

Slično kao i u svijetu, i u našoj su zemlji stope samoubojstava više kod osoba muškog spola. Da je samoubojstvo zastupljenije kod muškaraca pokazalo je i istraživanje pod nazivom Opterećenje bole-

prisustvovati kongresima u zemlji i inozemstvu. S druge strane, u Ministarstvu sam puno toga vidio i naučio iz drugih područja medicine, što može biti od velike koristi pri povratku na posao liječnika. ■

Radni dan zastupnika u Skupštini Srbije

Kamere ipak ne bilježe sve

Zastupnik u Skupštini Srbije i predsjednik DSHV-a Petar Kuntić objašnjava kako radni dan zastupnika sadrži mnogo više aktivnosti od onih s kojima su građani upoznati putem televizijskih prijenosa sjednica

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Petar Kuntić** bio je u prošlom sazivu Skupštine Srbije prvi zastupnik jedne hrvatske stranke u republičkom parlamentu poslije petnaest godina stanke, a nakon ovogodišnjih svibanjskih izbora, na kojima je DSHV sudjelovao na izbornoj listi Za europsku Srbiju – Boris Tadić, ponovno je izabran za narodnog zastupnika.

S Petrom Kuntićem razgovarali smo o radnom danu zastupnika u Skupštini Srbije. Građani mogu u izravnim televizijskim prijenosima sjednica Skupštine Srbije vidjeti kako se odvijaju rasprave i vode pretresi o prijedlozima zakona i odluka, kako se odlučuje o povredama poslovnika, a nedavno, 15. rujna, gledatelji su mogli vidjeti i kako je na posebnoj sjednici

nešto malo poslije devet sati. U Skupštini Srbije prvo odlazim u zastupnički klub 'Za europsku Srbiju', gdje se na sastanku, koji vodi predsjednica naše zastupničke skupine *Nada Kolundžija*, dogovaramo o dnevnim aktivnostima koje nas očekuju tijekom sjednice. Nakon sastanka odlazim do mog ureda, gdje sam skupa sa zastupnicima rumunjske, rusinske i slovačke manjinske zajednice. U uredu pregledam pristigle fax-poruke i obavljam završne pripreme pred sjednice, koje započinju u deset sati.»

SKUPŠTINSKI ODBORI I RADNI RAZGOVORI: Petar Kuntić kaže kako gledatelji televizijskih prijenosa mogu vidjeti tijekom sjednica kada se, primjerice, obavlja pretres o programu kandidata za predsjednika Vlade

Ministarstvom. Ovih dana imao sam u uredu interesantan razgovor s gospodarstvenikom iz Vršca, u svezi s ponudom za sadnju vinograda na sjeveru Bačke. Njegova je poslovna ponuda mogućnost kreditiranja proizvođača, jer nudi sadnju vinograda, a znamo kako su kod sadnje vinograda veliki financijski uložci. Ubrzo ću organizirati sastanak s ovdašnjim članovima poljoprivrednih udruga, gdje će taj poduzetnik moći predstaviti mogućnosti i pogodnosti njegove poslovne ponude.»

VIŠE OD »UOBIČAJENIH OSAM SATI«: Sjednice Skupštine Srbije znaju se odužiti i u noćne sate, ali ima slučajeva i kada se prekinu u poslijepodnevnom satima.

»Moj radni dan nije završen, ako se sjednica ranije prekine. Nakon povratka u Suboticu, uvijek me čekaju obveze u stranci. Trudim se što više biti u kontaktu i sudjelovati u radu mjesnih organizacija DSHV-a, a događaja u radu stranke je puno. Prije desetak dana, nakon prekinute sjednice Skupštine Srbije u poslijepodnevnom satima, krenuo sam u Sontu, na izvanrednu izbornu skupštinu tamošnje mjesne organizacije. Dakle, sjednice u Beogradu ili druge aktivnosti stranke iziskuju duže radno vrijeme od uobičajenih osam sati. Po povratku doma, obvezno se petnaestak minuta odmorim u razgledanju mojih ptica, što me opusti nakon dugog radnog dana, a nedjelja je posvećena obitelji. Mlađi sin *Dinko* trenutačno je u kampu nogometnog kluba 'Cibalijski' u Vinkovcima, tamo pohađa i školu, a stariji *Vedran* radi u subotičkom KTC-u. Nedjelja je dan kada je naša obitelj skupa.»

Z. Sarić

obilježen Međunarodni dan demokracije. Petar Kuntić objašnjava kako radni dan zastupnika sadrži mnogo više aktivnosti od onih s kojima su građani upoznati putem televizijskih prijenosa sjednica.

DOGOVOR O RADU STRANKE I PRIPREMA ZA SJEDNICU: »Nakon buđenja u pola sedam i obvezne kave sa suprugom *Mirom*, krećem na put za Beograd. U Subotici kupim dnevne novine i onda slijedi vožnja autocestom do Beograda. Znači, u jednom pravcu 200 kilometara. Tijekom vožnje, svakog radnog dana razgovaram s dopredsjednicima naše stranke *Martinom Bačićem*, *Dujom Runje* i *Matom Matarićem* u svezi s rješavanjem pitanja aktualne društveno-političke problematike kojima se bavi naša stranka, dakle o raznim tekućim aktivnostima stranke, a također razgovaram i s tajnicom stranke *Lozikom Jaramazović* o poslovima koji se trebaju obaviti. U Beograd stižem

i njenom sastavu ili kada se obavlja pretres o prijedlozima zakona o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom Unijom, ali osim sudjelovanja u radu na sjednicama Skupštine, zastupnici sudjeluju i u radu skupštinskih odbora.

»Rad zastupnika na sjednicama je 'vidljiv' građanima, ali pokraj toga, član sam skupštinskog odbora za međunarodne odnose, kao i odbora za znanost i tehnološki razvoj. U tijeku sjednica Skupštine, svakodnevno se odvijaju i sjednice skupštinskih odbora. Osim rada u ovim skupštinskim odborima, u Skupštini Srbije imam i brojne radne razgovore. Prilikom nedavnog razgovora s ministrom prosvjete dr. *Žarkom Obradovićem* postavio sam pitanje zašto ove godine nije dobivena suglasnost od Ministarstva prosvjete za uvoz udžbenika iz Republike Hrvatske. O ovome pitanju nastojat će se doći do rješenja u suradnji s tim

»Kada sam se pojavio kao zastupnik jedne hrvatske stranke u republičkom parlamentu poslije 15 godina pauze, u početku sam bio jedna vrsta 'egzotike', pogotovo za političare iz SRS-a. Bilo je nekoliko neugodnih momenata, kada su sa skupštinske govornice iznošene neistine o radu DSHV-a, ali nisam odgovarao na provokacije od strane zastupnika koji su bili ili jesu članovi SRS-a, jer bi to izazvalo samo bezbrojne replike radikala, koji su u to vrijeme imali 82 zastupnika. Takvih provokacija više nema, a nakon iznošenja tih nerazumnih optužaba, nikakvih drugih ekscesa nisam doživio, pa ni van skupštinske dvorane.»

Grgo Horvacki, direktor Javnog poduzeća »Suboticaplin«

Troškovi se ne mogu prebacivati na druge

»Cijena plina u Srbiji dugo je stagnirala, čak je i padala, u vrijeme kad je na svjetskom tržištu cijena barela nafte rasla. Moramo se priviknuti na to da cijene energenata više nikad neće biti niske i zbog toga se trebamo racionalno ponašati.«

Najnoviju situaciju s poskupljenjem plina, kao i utjecaj tog poskupljenja na cijenu drugih energenata, za HR komentira direktor Javnog poduzeća »Suboticaplin«, stručnjak i dobar poznavatelj ovog područja, Grgo Horvacki.

Što se dešava s cijenom plina u Srbiji?

Prema novom Zakonu o energetici svi distributeri plina ušli su u sustav odlučivanja Vlade Republike Srbije, a ne više lokalnih samouprava.

Metodologija utvrđivanja cijena, koja se primjenjuje od 15. listopada 2008. godine, trebala je biti primijenjena još 2006. godine. Korekcija cijena koja je sada objavljena u javnosti jest korekcija cijena za Javno poduzeće »Srbijagas«, a ne za građane. To, dakle, poskupljenje nije za građane, nego za distributere. Znači, plin je poskupio za 59,9 posto za sve distributere, a mi smo u međuvremenu usuglašavali naše ulazne podatke i zahtjev »Suboticaplina« prema Agenciji je poskupljenje za građane od 54 posto.

To znači da cijena plina ne mora biti ista u Subotici, Novom Sadu, Somboru ili Kragujevcu?

Naravno. Svi subjekti imaju svoje ulazne podatke. Nismo svi isti. Netko ima veće gubitke, netko manje, netko je više, a netko manje kreditno opterećen.

Dobro, poskupljenje za građane možda neće biti 59,9 posto nego 54 posto. Ali, i 54 posto je jako puno, to je ogroman skok. Predstavnici Vlade kažu kako smo do sada imali jako jeftin plin i da je cijena još davno trebala otići gore?

Naše cijene u Srbiji nisu pratile kretanje cijena na svjetskom tržištu.

U jednom vremenskom razdoblju barel nafte je bio 30 dolara, a onda je cijena porasla na preko 100 dolara. A, zna se da i drugi

energenti cijenama prate cijenu nafte. To su strašni skokovi. E sad, što se dešava na našem tržištu plina za obične potrošače? Mi smo imali situaciju mimo normalnih očekivanja. Kod nas se cijena plina smanjivala, dok je barel nafte na svjetskom tržištu poskupljivao. Na primjer, u prosincu 2006. godine kućanstva su plin plaćala 25,28, onda se u 2007. cijena smanjuje i u svibnju ona iznosi 23,51 dinar. Znači, cijene su zadržavane na niskoj razini, dok su u međuvremenu energenti poskupljivali.

Ali, i nafta je sad pojeftinila?

Cijena nafte jest pala, ali na koju razinu? Ona je prvo previše porasla, pa je onda pala, ali se nije vratila na 30 dolara, nego se zadržala na razini od oko 100 dolara po barelu. To znači da mi u Srbiji nismo pratili kretanje cijena energenata u svijetu. Moguće je tome razlog bio zadržati standard stanovništva, u to ne ulazim. Po mom mišljenju, normalno bi bilo da su se cijene za kućanstva prilagođavale cijenama na svjetskom tržištu. Ovako smo došli do toga da cijena odjednom skoči i dovede do ovog psihološkog efekta. Međutim, moramo znati da cijena energenata nikad više neće biti niska, ona će biti visoka. S druge strane, cijena plina sada, nakon poskupljenja, jest konkurentna u odnosu na većinu drugih energenata – u odnosu na električnu energiju, loživo ulje, mazut. Trenutačno ozbiljna konkurencija plinu jedino je ugljen. No, treba znati da usklađivanje cijena različitih energenata obično ide sa zakašnjenjem, ali se uvijek na kraju uskladi.

Znači, ne mislite da će grijanje na struju biti jeftinije?

Ne, neće, pa struja je već sada skuplja, jer i cijena struje se formira na osnovi ove metodologije, dakle na istim principima kao i cijena plina. Cijena energenata će u dolazećem razdoblju biti usklađena i

neće biti niska. Mi u Srbiji moramo dobro razmisliti i provesti sve dostupne tehnike uštede energije. Moramo kvalitetno graditi stanove i kuće, moramo se kvalitetno grijati u skladu s normama, znači ne onako kako kome odgovara. Nema razloga grijati na 24 stupnja, nego je normativ 21, a onda kada se objekt ne koristi, temperaturu treba smanjivati. Moramo raditi na racionalizaciji. Vidjeli ste da se ulažu ogromna sredstva u tehničko osuvremenjivanje, u velika raskopavanja, zamjenu magistralnih vodova, kotlovnica. To je dovođenje na razinu da se može racionalno raditi, da se ne stvaraju gubitci, da se ugrađuju kalorimetri, da se ide na individualno mjerenje. Znači, teži se da se racionalno koristi energija.

Moramo biti svjesni da ćemo ubuduće plaćati svjetsku cijenu, kao i ostali potrošači u Europi. To će biti relativno bolno. Recimo, poslovni potrošači će imati jeftiniji plin nego stambeni potrošači. Jer, logično je da veliki potrošači imaju nižu cijenu. A mi smo uvijek imali situaciju da su poslovni potrošači plaćali skuplji plin. U Europi nema beneficiranih katego-

rija. Mi smo neke stvari naslijedili iz socijalizma, a to je dovelo do potpune degradacije energetskog sektora, a samim tim i do neracionalne potrošnje. Nije se ulagalo u izolaciju zgrada. Dok je god energija jeftina, mi se prema njoj ponašamo bahato, a kao potrošači se moramo naviknuti energiju trošiti racionalno. To je isto kao kad vidite bogatog zapadnjaka koji u prodavaonici čeka povrat novca do zadnjeg centa. On se ne bahati, ne ostavlja kursor.

Dugo ste u ovom poslu. Što predlažete građanima?

Svi moramo vidjeti što nam je najisplativije. Jedna od stvari o kojoj treba razmisliti, jesu sunčani kolektori, gdje se jednom investicijom u dužem vremenskom razdoblju ostvaruju vrlo veliki efekti. Također, ekološka kuća je pojam u tehnici, koji označava kako utrošiti vrlo malo energije. Može se utrošiti i deset puta manje energije nego kod običnih kuća. U vremenu koje dolazi energija će biti iznimno tražena i skupa roba.

U redu, moramo se educirati. Međutim, cijena plina u Hrvatskoj je 2,08 kuna, odnosno 24,33 dinara, a Vlada RH jamči

tu cijenu najmanje do kraja godine. Kako oni u tome uspijevaju?

Političari uvijek funkcioniraju po principu – ako je moguće, ne talašati. Kad je god moguće, oni to opterećenje prenesu na neki drugi izvor. Ali, to ne može trajati dugo. Ne može se dugo dotirati cijena plina iz proračuna ili iz nekog drugog izvora. Dugoročno to ima strašne posljedice. Dugoročno

mi moramo cijene energenata za kućanstva i gospodarstvo uskladiti sa svjetskim kretanjima. Recimo, neodgovarajuća cijena električne energije može prouzrokovati da Zapad prebaci ovdje neke tehnologije koje koriste veliku količinu električne energije, a država tu razliku onda mora podmiriti.

Kolika je pokrivenost plinofikacijom u Vojvodini, a kolika u ostalom dijelu Srbije?

Mi u Vojvodini imamo relativno razvijen energetske sektor. Gradovi Novi Sad, Subotica, Zrenjanin, pa i ostali, dobro su pokriveni plinofikacijom. Grubo rečeno, između 180.000 i 200.000 kućanstava u Vojvodini kao toplotnu energiju koristi plin. To je visok postotak. A izvan Vojvodine plinofikacija tek počinje, tamo ima možda tek oko 5000 kućanstava priključenih na plin.

Jesu li onda u pravu oni koji kažu kako će ovo poskupljenje plina pogoditi samo Vojvodane?

Ja to ne gledam tako. Korisnik mora platiti cijenu. Ne gledam regionalno. Ako netko nešto koristi, mora to i platiti. Onaj tko ne koristi, ne mora platiti. Plinofikacija će ići i dalje, a trošak se mora platiti na mjestu nastanka, a ne prebacivati ga na druge.

Z. Perušić

Nakon najnovijeg vala poskupljenja u Srbiji

Cijene donose ledeno doba

*Najveća žrtva drastičnog povećanja cijene plina je plinofikacijom dobro pokrivena Vojvodina *
Osim plina, kućni su proračun napale i cijene telefoniranja i hrane, a za očekivati je
i porast cijena svega što utječe na standard građana*

Najnoviji val poskupljenja u listopadu, kojim je očit pužući rast cijena robe široke potrošnje u Srbiji poprimio drastične razmjere, neminovno će izazvati dvocifrenu inflaciju, a mnoga će kućanstva dovesti u veoma težak položaj. Nakon zastrašujućeg porasta cijene prirodnog plina od skoro 60 posto (59,9), troškovi režije prosječnog kućanstva, koje za grijanje koristi ovaj energent, ove zime iznositi će preko 20.000 dinara. Ako se uzme u obzir da je prosječna plaća u Srbiji oko 32.000 dinara, jasno je da bi ova zima za mnoge mogla biti led ledeni.

Poskupljenje plina, u međuvremenu osporeno, pa odgođeno, pa opet potvrđeno, pa opet osporeno, moglo bi izazvati i političke potrese, a potegnuta je i priča o plinskoj mafiji. No, lako ćemo s potresima i mafijom, nego što ćemo s narodom?

PRODAJA ILI DAR: Poslije, po mišljenju mnogih, problematične prodaje Vladinog većinskog udjela u Naftnoj industriji Srbije ruskom partneru (400 milijuna dolara za 51 posto upravljačkih prava i dodana ulaganja od još 500 milijuna dolara, dobrim dijelom iz profita – neki su to nazvali poklonom, a ne prodajom), kao i nakon usmjeravanja Južnog toka plinovoda prema Srbiji, najmanje što se očekivalo jest ovakvo nezapamćeno povećanje cijene plina. Ne samo što je riječ o izravnom udaru na standard velikog dijela stanovništva, pri čemu je najveća žrtva plinofikacijom dobro pokrivena Vojvodina, nego je taj udar takve snage, da u pitanje dovodi i minimum socijalne odgovornosti države. Jer, ako siromašna Srbija treba plaćati jednu od najskupljih cijena plina u Europi, a uz to još svakim danom zahvaljivati na »principijelnoj potpori Rusije« u obrani državne cjelovitosti, onda bi bilo dobro znati kojim se ciljevima vodi sadašnja Vlada, ako ti ciljevi nisu niti ekonomski, niti socijalno opravdani.

Poskupljenjem prirodnog plina, koji za kućanstva od 15. listopada odobrenjem Vlade Republike Srbije iznosi 34,01 dinar po prostornom metru (prema cjeniku Javnog poduzeća »Srbijagas«, a slično će biti i s ostalim distributerima po gradovima), Srbija je izbila u sam vrh po visini cijene ovog energenta. Usporedbe radi, cijena plina u Hrvatskoj je 2,08 kuna, što preračunato iznosi – 24,33 dinara. Treba li podsjetiti da je prosječna plaća u Hrvatskoj 730 eura, a u Srbiji 420 eura?

Objašnjenje resornog ministra *Petra Škandrića* je da cijena plina već dugo nije podizana, a da je u međuvremenu na svjetskom tržištu cijena tog energenta s 248 otišla na preko 500 dolara po jedinici mjere. Ministar je izrazio i žaljenje što je tomu tako, premda nije objasnio kako će to žaljenje građanima olakšati stvar.

TELEFONIJA, HRANA...: Osim plina, građane Srbije je po džepu ovih dana snažno udarilo i udvostručenje cijene impulsa u fiksnoj tele-

foniji, koje će važiti od nove godine. Kao da se netko uistinu poigrava ionako najugroženijim slojevima stanovništva. Nije, dakle, poskupjela mobilna telefonija, nego fiksna, upravo ona koju koristi najširi dio stanovništva.

A, namirnice su posebna tema. Prosječno kućanstvo samo za prehranu i bezalkoholna pića mjesečno potroši čak 43,5 posto svojih primanja, a taj će udio i nadalje rasti. U cijenama namirnica ove godine nije bilo naglih skokova, ali je korak po korak, nakon rujanskog poskupljenja od 10 posto, meso ove godine ukupno poskupjelo za čak 43 posto (koncem prošle godine svinjski je but koštao 350 dinara, sada 500). Značajna

poskupljenja bilježe se i kod mesnih preradevina i suhomesnatih proizvoda, jer cijena kilograma kvalitetnijih artikala prelazi 1200 dinara. Pritom, junetina je samo u posljednja tri mjeseca skuplja u prosjeku za 100 dinara po kilogramu, piletna za oko 30 dinara.

Bolji poznavatelji materije ne pamte slična negativna kretanja još od doba onog režima. Vladi zasigurno ne idu naruku niti recesivna kretanja u svijetu, no nije sigurno da se svi negativni efekti mogu opravdati samo vanjskim čimbenikom. Bit će da i unutra nešto ne štima najbolje.

Z. Perušić

FOND ZA RAZVITAK POLJOPRIVREDE OPĆINE SUBOTICA SUBOTICA, Trg slobode br. 1

Temeljem članka 16. točka 7. Statuta Fonda za razvitak poljoprivrede Općine Subotica i Programa Fonda za razvitak poljoprivrede za razdoblje od 1. 1. do 31. 12. 2008. godine, Upravni odbor Fonda raspisuje

NATJEČAJ

ZA DODJELU SREDNJOROČNIH KREDITA ZA POTICANJE I UNAPREĐENJE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE NA PODRUČJU GRADA SUBOTICE

1. CILJEVI DODJELE SREDSTAVA

Osnovni ciljevi dodjele sredstava su sudjelovanje u osiguravanju financijskih sredstava za poticanje gospodarske aktivnosti, povećanje zaposlenosti, efikasnosti poslovanja u području poljoprivrede.

2. NAMJENA I KRITERIJI DODJELE SREDSTAVA

Sredstva po ovom natječaju dodjeljivati će se individualnim poljoprivrednim proizvođačima s prebivalištem i nekretninom na području Grada Subotice, **ZA FINANCIRANJE:**

- **PODIZANJA VIŠEGODIŠNJIH ZASADA**

- **ISKLJUČIVO NOVE OPREME I MEHANIZACIJE U VOČARSKOJ I VINOGRADARSKOJ PROIZVODNJI**

- **ISKLJUČIVO NOVE OPREME ZA PROIZVODNJU U ZAŠTIĆENOM PROSTORU**

Pravo na dodjelu sredstava po ovom natječaju imaju poljoprivredni proizvođači, registrirani u Registru poljoprivrednih gospodarstava.

Osim navedenih, kriteriji za dodjelu sredstava Fonda su i:

- ekonomska opravdanost zahtjeva
- korištenje postojećih raspoloživih resursa (zemljište, građevinski objekti, radna snaga, mehanizacija)

3. PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA DODJELU SREDSTAVA

Sudionici natječaja za dodjelu sredstava osim **zahtjeva** u propisanoj formi, kojega dobivaju u uredu Službe za lokalni ekonomski razvitak, gospodarstvo, poljoprivredu i turizam Subotica, (Stara Gradska kuća, ured br. 200), u natječajnoj proceduri podnose i:

- poslovni plan
- dokaz o vlasništvu obradivog poljoprivrednog zemljišta (posjedovni list ili izvadak iz zemljišne knjige ili ovjereni ugovor o zakupu poljoprivrednog zemljišta)

- potvrdu o registraciji poljoprivrednog gospodarstva
- potvrdu mjerodavnoga tijela o izmirenosti obveza na temelju javnih prihoda

- predračun predmeta kreditiranja

Stručna služba po podnesenim zahtjevima i kompletnoj dokumentaciji podnosi prijedlog Upravnom odboru Fonda za dodjelu kredita

4. UVJETI KREDITIRANJA

- gornji limit zahtijevanih sredstava je 1.000 000,00 (milijun dinara)

- rok otplate kredita je 4 (četiri) godine

- kamatna stopa 2% na godišnjoj razini

- primjena valutne klauzule

- razdoblje mirovanja otplate kredita (grejs razdoblje) je 12 (dvanaest) mjeseci uz obračun interkalarnih kamata od 1,5%

- anuiteti za povrat odobrenih sredstava obračunavaju se i plaćaju kvartalno

Instrument osiguravanja povrata plasiranih sredstava je **HIPOTEKA I. REDA** odnosno založna izjava na nekretninu u korist Fonda. Trošak konstituiranja hipoteke snosi Fond u trenutku odobravanja i puštanja kredita u tečaj, ali ih pripisuje glavnici te ih korisnik kredita otplaćuje pod istim uvjetima pod kojima mu je odobren kredit.

Natječaj »Fonda za razvitak poljoprivrede Općine Subotica« otvoren je do **10. studenoga 2008. godine.**

Plasirana sredstva Fonda za razvitak poljoprivrede Općine Subotica koriste se isključivo na temelju predračuna i upućuju se na tekući račun dobavljača.

Kompletna natječajna dokumentacija se podnosi na adresu Subotica, Trg slobode 1, s naznakom »Fond za razvitak poljoprivrede Općine Subotica« ili osobno u »Gradskom uslužnom centru« na prizemlju Stare Gradske kuće (šalter 4).

Nepotpuni i nepravodobni zahtjevi neće biti razmatrani. Sve dodatne informacije dostupne su u uredu br. 200 na II. katu (Milan Radak).

Odluka Upravnog odbora o dodjeli srednjoročnih kredita je konačna.

UPRAVNI ODBOR FONDA
ZA RAZVITAK POLJOPRIVREDE OPĆINE SUBOTICA

Temeljem članka 14. i članka 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš, (»Službeni glasnik RS« broj 135/04) Općinska uprava, Služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, Subotica – Trg slobode br. 1

OBAVJEŠTAVA

Da je podnesen zahtjev broj 11-10-501-379/08 za odlučivanjem o obujmu i sadržaju Studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta MULTIFUNKCIONALNI OBJEKT nositelja projekta »REALESTATE DEVELOPMENTS« D.O.O. iz Novog Beograda, Vladimira Popovića br. 38/40, koji se planira na katastarskoj čestici 6143 KO Novi grad na teritoriju grada Subotice.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, »REALESTATE DEVELOPMENTS« D.O.O. može se izvršiti svakoga radnog dana od 10 do 12 sati u prostorijama Službe za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, II. kat Stare gradske kuće – ured 226, počevši od 17. 10. 2008. do 6. 11. 2008. godine.

Molim Vas da u roku 20 dana od dana oglašavanja, dostavite mišljenje o zahtjevu za odlučivanjem o obujmu i sadržaju procjene predmetnog projekta na okoliš.

Temeljem članka 14. i članka 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš, (»Službeni glasnik RS« broj 135/04) Gradska uprava, Služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, Subotica – Trg slobode br. 1

OBAVJEŠTAVA

Da je podnesen Zahtjev za određivanjem obujma i sadržaja Studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta POSLOVNI OBJEKT METRO Cash & Carry Subotica, koji se planira na česticama broj 14726/1, 14727/1 i 14729/1 KO Novi Grad 9721 k.o. Donji grad, grada Subotica.

Uvid u podatke obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta METRO Cash & Carry DOO, Autocesta za Novi Sad br. 120 – Beograd, može se izvršiti u prostorijama Službe za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, II. kat Stare gradske kuće – ured 226, u razdoblju od 10. do 12. sati, počevši od 26. 09. 2008. do 16. 10. 2008. godine.

U gore navedenom roku može se dostaviti mišljenje ovom tijelu o zahtjevu za odlučivanjem o obujmu i sadržaju Studije o procjeni utjecaja na okoliš predmetnoga projekta.

Temeljem članka 14. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (»Službeni glasnik RS« broj 135/04) Općinska uprava, Služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, Subotica – Trg slobode br. 1

OBAVJEŠTAVA

Da je investitor »PANVITA« d. o. o, Mesna industrija Novi Sad, Ilije Ognjanovića br. 8 – Novi Sad, podnio zahtjev za određivanjem obujma i sadržaja studije o procjeni utjecaja na okoliš za projekt »Objekt za prerađivanje mesa i mesnih proizvoda – Đurđin«, koji će se realizirati na kat. čestici 1762 KO Đurđin.

Uvid u podatke obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva, može se izvršiti u prostorijama Službe za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, II. kat Stare gradske kuće – ured 226, u razdoblju od 17. 10. do 8. 11. 2008., u vremenu od 10 do 12 sati.

Molimo Vas da u roku 20 dana od dana oglašavanja, dostavite mišljenje o zahtjevu za određivanjem obujma i sadržaja studije o procjeni utjecaja predmetnoga projekta na okoliš, ovom mjerodavnom tijelu.

Pero Rikić, ravnatelj subotičke Toplane

Modernizacija sustava

Uz pomoć sredstava Europske agencije za razvoj proteklih mjeseci rekonstruirano je više stotina metara cjevovodne mreže

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Jesen je već uveliko zavladała, a skupa s njom i prvi hladni dani i potreba za grijanjem stambenih prostora. Službeni početak nove sezone grijanja označen je prvim danom listopada, ali su brojni radovi na rekonstrukciji cjevovodne mreže u pojedinim dijelovima grada odložili »tople radijatore«. O detaljima vezanim uz novu sezonu, urađenim poslo-

ali su ona, za razliku od prošle godine kada su bila na trasi glavne magistrale, bila više dislocirana. Tako da su ovoga puta predmet restauracije bili vodovi koji su vezani na vodove glavne magistrale. Radovi, u suradnji s Europskom agencijom za rekonstrukciju, su izvođeni na Prozivci (Ulica Nade Dimić, 600 m, ali i dodatno u Ulici Lovre Bračuljevića, 200 m glav-

vima, neizbježnim poskupljenjima i planovima za budućnost grijanja na našim prostorima razgovarali smo s Perom Rikićem, ravnateljem subotičke Toplane.

Kada je službeno započela nova sezona grijanja u Subotici?

Nova sezona grijanja započela je 1. listopada, ali, posve normalno, nisu svi objekti mogli biti istodobno priključeni na sustav daljinskog grijanja. Prioritet su imale zdravstvene, školske i predškolske ustanove, određeni javni objekti, ali i stambene zgrade, koje su imale potrebnu završenu pripremu u podstanicama. Tijekom sljedećih dana uslijedilo je postupno priključivanje svih ostalih korisničkih objekata i do 13. listopada priključeno je više od 80 posto korisnika usluga.

Što je sve urađeno na restauriranju toplovodne mreže, jer znakovite su brojne iskopine diljem mnogih dijelova grada?

U fizičkom obimu imali smo desetak gradilišta tijekom ove godine,

sezona grijanja »u punom smislu« trebala startati prvoga studenoga.

Povoljno razdoblje lijepoga i toplog jesenskog vremena pogoduje čak i proširenju terenskih radova, pa ćemo to iskoristiti da prevezemo vodove na određenim objektima, što sve ukupno na današnji dan (razgovor je vođen u četvrtak, 16. listopada, op.a) iznosi punih 95 posto priključenosti u gradu. Do potpune pokrivenosti ostaje još finiširanje radova u jednom dijelu Kertvaroša (Arandelovačka ulica), koji bi trebali biti završeni do 25. listopada. A što se tiče produljenog lijepog vremena opseg grijanja još uvijek nije u punom smislu aktiviran.

U kojem odnosu i razmjeru su sada parno grijanje i grijanje na plin, i je li u porastu trend plinskih priključaka?

Subotička Toplana ima nešto manje od 10.000 priključenih korisnika koji se griju sustavom daljinskog parnog grijanja, dok, prema mojim saznanjima, korisnika plinskog grijanja ima oko 6.000, uključujući i prigradske korisnike. Toplifikacija je u Subotici prisutna od šezdesetih godina prošloga stoljeća, a svoju kulminaciju je imala tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina. Zatim je stigao i plin, a on je svoj vrhunac imao koncem devedesetih i početkom 2000. godine. Restauriranjem postojeće toplovodne mreže i njezinom modernizacijom putem alokatorskih susta-

nog voda i kompletan vod za OŠ Sonja Marinković, te je, zaključno s koncem prošlog tjedna, kompletna priključen ovaj dio grada. Urađeni su veći zahvati u zoni Autobusnog kolodvora, Kertvaroša u čak tri voda, a u krugu same Toplane su, također u suradnji s Europskom agencijom, urađeni zahvati na rekonstrukciji jedne dionice magistralnog voda, te ozbiljna investicija glede restaurira-

Prelazak na vrelovodne kotlove

Uskoroj budućnosti planiran je prelazak s postojećih parnih kotlova na puno ekonomičnije, modernije vrelovodne kotlove koji će, zbog postojećeg trenda izgradnje novih objekata, biti u mogućnosti efikasnije i kvalitetnije funkcionirati.

nja crpki i instalacija u visini od milijun eura.

Zbog lijepog vremena i viših temperatura postoji mogućnost dodatnih radova, dok bi prava

va, i korisnici ovog načina grijanja bit će u prilici samostalno upravljati grijanjem u svojim objektima, kao što je to dosada bilo moguće isključivo kod plinskih instalacija.

Na koji način se realizira instaliranje alokatora uz pomoć kojih se može regulirati potrošnja?

Još uvijek je cijela »stvar« isključivo u nadležnosti samih građana – individualanih korisnika i njihove organizirane inicijative glede instaliranja samih alokatora. Sve to ide u posebni ekstra-trošak, ali Toplana izlazi u susret osiguravanjem višemjesečnog odloženog plaćanja samih uređaja. Što se tiče zastupljenosti, do početka nove sezone grijanja u gradu je sustavom alokatora povezano više od 10 posto objekata.

Što su to alokatori?

U pitanju su uređaji uz pomoć kojih se vrši regulacija termostatskih ventila i raspodjela utroška toplotne energije. Montiraju su na svaki radiator u stanu ili kući, i zasebno vrše »obračun« utrošene topline. Pomoću ovoga sustava korisnik ima izravnu mogućnost utjecaja na potrošnju – hoće li mu biti više ili manje toplo, ovisi isključivo o njemu. Alokator daje upravo tu mogućnost i više ne

Dobre platiše

Korisnici usluga grijanja subotičke Toplane jedni su od najrevnosnijih u cijeloj državi i ističu se po redovitom izmirivanju svojih obveza.

postoji ona klasična »uravnilovka« glede raspodjele utrošene energije na cijelu zgradu na bazi nekoga prosjeka. Ovisno o afinitetima, svatko može samostalno utjecati na toplotu stana ili kuće. Također, nema više neracionalnog utroška energije do kojega dolazi kada je, primjerice, tijekom radnog dana stan posve prazan ili za vrijeme noći u određenim prostorijama u kojima se ne obitava. Tada se ventili »zavrnu« i samim time se uveliko šteti.

Za kraj najneugodnije pitanje. Kakva su poskupljenja predviđena u skorijoj budućnosti?

Prema općinskoj odluci o visini mogućih poskupljenja našem osnivaču smo podnijeli zahtjev za poskupljenjem naših usluga u visini od 6 posto, što zbog nedavnog dodatnog poskupljenja plina neće pokriti troškove Toplane, pa ćemo morati pronaći dodatno rješenje da nadomjestimo postojeći deficit.

Obljetnica Katedralnog zbora »Albe Vidaković«

Tko pjeva dvostruko moli!

*Ravnateljica zbora je s. Mirjam Pandžić, koja neumorno radi već 35 godina * Zbor je dugo bio izoliran od šire javnosti, te je njegov prvi božićni koncert održan 28. prosinca 1990. godine u Velikoj vijećnici Gradske kuće*

Ove godine Katedralni zbor »Albe Vidaković« obilježava 35. obljetnicu od svog osnutka, postojanja i djelovanja. Zbor je osnovan u jesen 1973. godine i nastao je na glazbeno već postojećim temeljima. Glazbena tradicija grada Subotice poznata je od davnina, te je prigodom 200. godine od početka gradnje katedrale sv. Terezije Avilske obogaćena novim zborom – Katedralnim zborom »Albe Vidaković«.

Od samog početka ravnateljica ovoga zbora je s. *Mirjam Pandžić*, koja neumorno radi već 35 godina. Od osnutka pa do 1980. godine zbor je nosio naziv Mješoviti katedralni zbor, no na prijedlog s. Mirjam Pandžić zbor dobiva ime po poznatom svećeniku i glazbeniku, koji je rođen na ovim prostorima, *Albi Vidakoviću*.

POSTOJANJE I DJELOVANJE: Današnji potpuni naziv zbora je – Katedralni zbor »Albe Vidaković« i to je prvi hrvatski zbor u subotičkoj katedrali. Prije osnivanja mješovitog zbora »Albe Vidaković« postojalo je zborni pjevanje na hrvatskom, mađarskom i latinskom jeziku, ali samo za velike blagdane, kao što su – Uskrs, Božić, Duhovi i Tijelovo. Dužnost orguljašice u katedrali s. Mirjam obnaša već 35 godina. Kako kaže s. Mirjam, svirajući mise uvidjela

je potrebu za zborom te je počela sakupljati ljude. Na početku su zbor činili Hrvati i Mađari skupa, sestra Mirjam je svirala, a vlč. *Josip Miocs* je dirigirao. Ljudi su željeli pjevati i na taj način slaviti Boga, te je to bio dovoljan povod za s. Mirjam kako bi osnovala zbor. Ovaj zbor prvi je put kao hrvatski zbor nastupio za blagdan Bezgrešnog začeća 1973. godine. Tada je zbor nosio naziv Mješoviti katedralni zbor. Zbor, kojeg su

činili Mađari, okupio je vlč. Josip Miocs, a s. Mirjam je nastavila raditi na hrvatskom jeziku, kako se i radi svih ovih 35 godina postojanja zbora. Po riječima s. Mirjam na početku su zbor činili stariji pjevači, no kasnije su se u zbor polako uključivali i mlađi ljudi, od kojih su neki bili i glazbeno obrazovani, te je suradnja bila lakša. Inače, većina članova nije glazbeno obrazovana, ali pjevaju iz ljubavi prema Bogu i glazbi. Danas postoji problem okupiti mlade ljude zbog previše obveza, te se s. Mirjam više može oslanjati na starije članove, koji su vjernici, a vole glazbu, jer sakralnu glazbu, kako kaže i s. Mirjam, trebali bi pjevati prije svega vjernici, a tek onda svi ostali. Iz ovog zbora je izniklo nekoliko mladih ljudi koji su sada uspješni glazbenici.

Zbor je dugo bio izoliran od šire

javnosti, te je njegov prvi božićni koncert održan 28. prosinca 1990. godine u Velikoj vijećnici Gradske kuće. Taj je koncert prerastao u tradiciju, te se održava svake godine. S tim prvim koncertom zbor je izašao u javnost i s radošću je primljen. Prvi javni uskršni koncert održan je 5. travnja 1991. godine u sinagogi u Subotici. Tako je postala tradicija da se održavaju božićni i uskršni koncerti.

PUTOVANJA I SURADNJA: Zbor je za ovih 35 godina gostovao širom Bačke, u nekim mjestima i više puta. Sudjelovali su na mnogobrojnim jubilejima, proslavama, književnim večerama, otvorenjima izložaba, pjevali su na mladim misama. Kako nam je ispričala ravnateljica ovog zbora s. Mirjam,

ne dobiva »Antušovu nagradu«. S. Mirjam je 2002. godine dobila nagradu »Pro urbe« za rad sa zborom i za rad u Crkvi.

Zbor je surađivao i s drugim zborovima i često je nastupio i s komornim orkestrima koje su činili mladi vjernici. No, ipak najduža suradnja traje sa Subotičkim tamburaškim orkestrom, koja je započela 1986. godine i još uvijek traje, te nekoliko puta godišnje zbor i orkestar nastupe skupa. Svake godine u katedrali na polnoćki svira Subotički tamburaški orkestar, ova tradicija započela je još 1989. godine. Iako tambura nije liturgijski instrument, ona je na ovim prostorima tradicionalni instrument i sada vjernici ne mogu zamisliti Božić bez tambure.

Ravnateljica Katedralnog zbora »Albe Vidaković« - s. Mirjam Pandžić

u to vrijeme nije bilo drugih hrvatskih zborova, pa je ovaj zbor gostovao i pjevao širom Subotice, okolice i, slobodno možemo reći, širom Bačke. Do sada zbor je bio u Hrvatskoj, u Bosni i Hercegovini i u Mađarskoj. Na stalnom repertoaru zbora mogu se naći najviše djela Albe Vidakovića, *Milana Asića* i drugih hrvatskih skladatelja. Tu su i djela poznatih klasičnih skladatelja kao što su: *Bach, Handl, Mozart, Beethoven*. Zbor 1983. godine dobiva priznanje od pape Ivana Pavla II., a 1993. godi-

Svih 35 godina postojanja zbora s. Mirjam je s velikom ljubavlju radila i okupljala, kako mlade, tako i starije entuzijaste. Svečanosti i ljepoti svetih misa u katedrali sv. Terezije Avilske, kao i brojnim nastupima svakako je doprinio i ovaj hrvatski zbor, koji je nadilazio sve teškoće, koje su ih snašle u ovih 35 godina. Nesebičnost s. Mirjam je uvijek bila vidljiva na svim nastupima, te je njena želja za radom dovoljna da ovaj zbor opstane i u budućnosti.

Ž. Vukov

Izložba slika Sonje Skenderović

U Gerontološkom klubu »Bajnat« (Braće Radića 59) prošlog je petka, 17. listopada, otvorena izložba slika *Sonje Skenderović*, članice Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice. Ova profesorica tehničkih znanosti slikarstvom se amaterski bavi posljednjih sedam godina, kao polaznica škole crtanja koju vodi subotički slikar *István Török*. Na svojoj prvoj samostalnoj izložbi Skenderovićeva se predstavila slikama nastalim u tehnici ulja na platnu.

Najčešća tema kojom se bavi su pejzaži, ali ima i uradaka s motivima kao što su mrtva priroda i apstraktne likovne forme. »Doživljaj bačke ravnice, tavankutskih šorova, blatnjavih sokaka, za Sonju je neiscrpno-inspirativan majdan«, rekao je otvarajući izložbu predsjednik Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo« *Josip Horvat*.

Nazočne na otvorenju glazbom su zabavljali članovi ansambla »Hajo«.

D. B. P.

Izložba Lászla Kelcsa u »Play Offu«

Odnedavni član Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo« *Lászlo Kelcs* predstavio se izložbom slika, koja je u ponedjeljak otvorena u restoranu »Play Off«. Rođen je 1947. u Zmajevcu (RH), odrastao je u Apatinu, a danas živi na relaciji Beč-Segedin-Subotica. Osim ulja na platnu, Kelcs radi i paste i akvarele. Teme njegovih radova su voda (Dunav, Jadransko more) i pejzaži nedirnute prirode Podunavlja. Izlagao je u Austriji, Mađarskoj, Hrvatskoj, a sada opet u Srbiji. Njegovu subotičku izložbu otvorili su subotički slikar *István Török* i *Josip Horvat*, predsjednik Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo«.

D. B. P.

Za ili protiv paneuropskog naftovoda

Danas je u Novom Sadu otvorena međunarodna konferencija pod nazivom »Paneuropski naftovod – dileme, pitanja, odgovori«. Organizatori konferencije su: Vojvođanska zelena inicijativa i Studentska asocijacija Fakulteta tehničkih nauka, u suradnji s partnerima iz regije. Konferencija je otvorena do nedjelje i bit će to prilika da sudionici konferencije dobiju odgovore na pitanja o sigurnosti gradnje naftovoda i s aspekta utjecaja na životni okoliš. Na konferenciji će sudjelovati predstavnici institucija koje se bave zaštitom životnog okoliša, naftnih kompanija i institucija u čijoj je nadležnosti ova oblast, zatim predstavnici nevladinog sektora. Konferencija se održava na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, a bit će nazočni gosti iz: Italije, Slovenije, Hrvatske, Rumunjske.

S. I.

Ministar poljoprivrede počeo potpisivati ugovore o najmu zemljišta

Na brifingu za novinare, koji je održan u ponedjeljak 20. listopada, zamjenik gradonačelnika *Pero Horvacki* rekao je kako je ministar poljoprivrede *Saša Dragin* potpisao krajem prošlog tjedna 142 ugovora o korištenju zemljišta u državnom vlasništvu, čime je dvogodišnji proces oko davanja u najam ovog zemljišta proveden na pravi način, i budući će ga korisnici moći koristiti po zakonskoj osnovi. Samim programom pred-

viđeno je nadmetanje za 280 parcela, one su formirane, međutim, kako je rekao Horvacki, nisu sva nadmetanja proglašena važećim.

»Važećim je proglašeno 209 nadmetanja i ona su dobila odluku o davanju u najam. Od postojećih 209 odluka Ministarstvo poljoprivrede je suglasnost dalo za 206 ugovora o najmu. Od strane Ministarstva nisu odobrena tri prijedloga i ovih smo dana od Ministarstva dobili prijedlog da se tim sudionicima nadmetanja vrati svota koja je bila uplaćena za jamstvo. Od 206 ugovora, koje smo napravili s budućim korisnicima, 142 je potpisano 15. i 16. listopada«, rekao je Horvacki.

Ugovori koji su potpisani i po kojima budući korisnici mogu koristiti dobiveno zemljište u iduće dvije godine, nalaze se u Službi za poljoprivredu u lokalnoj samoupravi, razvrstavaju se i pripremaju za uručivanje. Uručivanje će se obaviti putem pošte, a nakon njega, uvođenje u posjed će obaviti Povjerenstvo, koje je za tu namjenu imenovao gradonačelnik. Ostali ugovori, koji još nisu potpisani, nalaze se u Ministarstvu i očekuje se njihovo potpisivanje. Po riječima Horvackog ovi ugovori bit će potpisani do kraja ovog tjedna. Postoje još dva ugovora kod kojih nedostaje kompletna dokumentacija o pitanju jamstva i oni će naknadno biti poslani na potpisivanje. Pero Horvacki je također rekao i kako se nada da će svih 206 ugovora koji su napravljeni, biti i potpisani.

Ž. V.

Jučer počeo sajam građevinstva

Sajam gospodarstva, građevinstva i namještaja počeo je jučer, 23. listopada, u Dvorani sportova u Subotici. Danas će se održati predavanja i prezentacije na kojima će se predstaviti – grad Osijek, JP »Subotička toplana«, gosti iz Bačalmaša, JKP »Vodovod i kanalizacija« iz Subotice, mađarsko-srpska sekcija Trgovinske i industrijske komore Mađarske i »Agrobanka«. Za subotu, 25. listopada, također su predviđena predavanja i prezentacije od strane - Udruge »Tržnice Srbije« o temi »Strategija razvoja tržišne djelatnosti u Srbiji«, JKP-a »Parking« Subotica, Veterinarskog instituta Subotica, mađarske Kancelarije za ekonomske odnose s inozemstvom – Beograd o temi »Mogućnosti i oblici prekogranične gospodarstvene suradnje«. Planira se posjet ZOO-vrtu na Paliću, a tema je »ZOO-vrt Palić u tijekovima europskih integracija«.

Za nedjelju, 26. listopada, planira se otvorenje izložbe pristiglih radova za natječaj »Brend subotičkih proizvoda« (štanđ grada Subotice). Istoga dana bit će objavljeni rezultati i dodjeljena priznanja sa spomenutog natječaja. Prije samog zatvaranja sajma, koje je predviđeno za 17 sati, izvlačit će se nagrade za posjetitelje sajma.

Realizirane aktivnosti

U srijedu, 22. listopada, u prostorijama subotičke filijale Nacionalne službe za zapošljavanje održana je prigodna tiskovna konferencija na kojoj je ravnatelj Zlatko Panić, skupa sa svojim neposrednim suradnicama, iznio rezultate o realiziranim aktivnostima tijekom razdoblja od 1. siječnja do 30. rujna tekuće godine. Na teritoriju Općine Subotica zabilježeno je smanjenje od 10,4 posto od broja nezaposlenih osoba (1.031 osoba manje na evidenciji), a sveukupno na teritoriju Sjevernobackog okruga zabilježeno je smanjenje od 6,7 posto, odnosno 1.027 osoba manje evidentiranih kao nezaposlene. Najveći broj lica koja traže zaposlenje su osobe do 30 godina starosti (28,6 posto), te iznad 50 godina (25,5 posto) i od 41-50 godina (25,2 posto). U funkciji posredovanja u zapošljavanju realizacija se kreće na razini od 70 posto. Zbog povećanog interesa i njihovog potvrđenog uspjeha, ove je godine organizirano pet sajmova zapošljavanja (umjesto četiri planirana), što ukazuje na opravdanost održavanja ovakvih manifestacija na kojima dolazi do neposrednog kontakta između poslodavaca i posloprimatelja. U razdoblju od 1. siječnja do 30. rujna u okviru funkcije »profesionalna orijentacija« realizirane su sljedeće aktivnosti: profesionalno informiranje o mogućnostima za razvoj karijere, profesionalno savjetovanje, procjena preostale radne sposobnosti, psihološka selekcija, treninzi samoeфикаsnosti, motivacijska obuka za buduće poduzetnike i sajam obrazovanja.

D. P.

Festival kazališnog amaterskog stvaralaštva u Županji

Somborcima nagrada za najbolju mušku ulogu

Predstava »Đuvegije« koju je adaptirala *Marija Šeremešić* na osnovu dvije jednočinke »Stidljivi mladoženja« i »Mate Glupanović se ženi« imala je svoju premijeru proljetos u Hrvatskom domu u Somboru. S ovom predstavom »Nazorovci« su potom nastupili na »Danima pučkog teatra« u Hercegovcu i na Festivalu amaterskog teatra u Ljutovu gdje je *Ivica Pekanović* dobio nagradu za najbolju sporednu mušku ulogu.

Poslije ljetne stanke članovi dramske sekcije obnovili su ovu predstavu zbog poziva na prvi Festival kazališnog amaterskog stvaralaštva u Županji, koje organizira Gradsko amatersko kazalište iz Županje i grad Županja. Festival je trajao od 3. do 18. listopada, a na njemu su pokraj Somboraca sudjelovala Hrvatska amaterska kazališta iz Travnika, Karlovca, Belišća, Slavonskog Broda i Belog Manastira. Najviše gledatelja je bilo upravo na predstavi »Đuvegije«, kada je prodano 300 ulaznica, mada je gledatelja bilo i više. Ova komedija je odlično prihvaćena od publike, što su pokazali i brojni pljeskovi tijekom predstave. Žiri se dvoumio između Hrvatskog kazališta iz Travnika i njihove predstave »Djelidba« i somborske predstave »Đuvegije«. Ipak, Travnik je dobio nagradu za najbolju predstavu, a Somborci nisu otišli kući praznih ruku. Nagradu za najbolju mušku ulogu je dobio *Zvonimir Lukač* iz HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora.

Dramska sekcija HKUD »Vladimir Nazor« nastavlja s radom i u tijeku su pripreme za predstave »Oporuka« po operi Gianni Puccinija, koju je po motivima Vanče Kljakovića iz Splita adaptirao *Ivica Janjić*, kao i za predstavu »Bunjevački bečarski kvartet« iz koje će biti prikazani isječci za godišnjicu društva 6. prosinca. Nastavlja se i rad na »Đuvegijama«, s kojim bi trebali nastupiti u siječnju u Sesevskim Kraljevcima.

Zlatko Gorjanac

Osnovan Forum žena podružnice DSHV-a u Somboru

Napredak u promicanju uloge žene

Borba za prava i ravnopravnost žena traje već stoljećima. I hrabre žene i hrabri muškarci započeli su tu borbu kad to nije bilo ni normalno, ni pristojno, ni društveno prihvatljivo. Dospjelo se negdje na polovicu puta. Žene su ostvarile mnoga prava, ali aktiviranje žena u hrvatskoj zajednici na području Vojvodine glede toga, tek je u svojim začecima.

Međutim, raste razina svijesti kako postoje prava. Tako je prošle godine osnovana prva hrvatska ženska udruga u Srbiji »Cro femina«, a potom i Forum žena Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, sa sjedištem u Subotici. Predsjednica Foruma žena DSHV-a, *Marijana Čović*, mišljenja je kako političko angažiranje i stranačko angažiranje može ženama omogućiti većinu prava koja im pripadaju. A tog su

uvjerenja i pripadnice hrvatske manjine iz Sombora i okolice, koje su došle na inicijativu također osnovati žensku udrugu u Somboru. Namjeru su pretočile u djelo, o čemu svjedoči osnivačka skupština Foruma žena DSHV-a podružnice u Somboru, održana u nedjelju 19. listopada. Osnivačkoj je skupštini nazočilo oko 40 žena, koje su popunivši pristupnicu, odlučile aktivno sudjelovati u radu ove organizacije.

Među nazočnim gostima bili su: predsjednik DSHV-a i zastupnik u Skupštini Srbije *Petar Kuntić*, predsjednik podružnice DSHV-a u Somboru i pomoćnik gradonačelnika Sombora *Mato Matarić*, konzulica Generalnog konzulata RH u Subotici *Iva Aranjaš*, kao i predsjednice »Cro femine« i Foruma žena DSHV-a *Lozika Jaramazović* i *Marijana Čović*.

Predsjednik DSHV-a *Petar Kuntić* obratio se novim članicama riječima potpore i uvjerenja kako će se osnivanjem Foruma, učiniti napredak u promicanju uloge žene u suvremenom društvu. Kuntić je istaknuo kako se pred izazovom uključivanja žena u politiku, gospodarstvo, kulturu i znanost, nalazi i hrvatska zajednica, koja je, kako kaže, opstala na ovim prostorima zahvaljujući upravo ženi, kao stupu obitelji.

Vesna Čuvardić za govornicom

Za prvu predsjednicu ove udruge izabrana je *Vesna Čuvardić* iz Sombora. Zahvalivši na ukazanom povjerenju, nazočnim je članicama predstavila ciljeve i plan aktivnosti rada Foruma žena. »Aktivnosti će ponajviše biti usmjerene k edukaciji žena radi stjecanja novih znanja ali i samopouzdanja, što smatram vrlo važnim za položaj žene u suvremenom društvu. Zalagat ćemo se za položaj i prava žena u skladu s europskim standardima i međunarodnim konvencijama«, rekla je novoizabrana predsjednica Foruma žena DSHV-a u Somboru. Susreti žena planiraju se održavati uvijek u drugoj mjesnoj organizaciji, među kojima su osim Sombora, i Bački Monoštor, Bački Breg, Bezdan, Stanišić, Svetozar Miletić, Sonta i Vajska. A primjere dosadašnjeg uspješnog političkog angažmana nekoliko mještanki navedenih mjesta, naveo je predsjednik podružnice DSHV-a u Somboru *Mato Matarić*, dodajući kako će stranka pod čijim je okriljem i osnovan Forum žena, pružati političku i materijalnu potporu, te se na izborima zalagati za prava žena.

Aktivistice Foruma već sada planiraju organizirati brojne kulturne sadržaje, uključiti se u humanitarne aktivnosti, priređivati stručne skupove i predavanja, te druga zanimljiva događanja.

Marija Matković

Sajam automobila u Novom Sadu

Bogata sajamska jesen na Novosadskom sajmu nastavlja se 8. sajmom automobila AUTO SHOW – NOVI SAD, koji će tijekom šest dana okupiti zastupnike i dilere najznačajnijih svjetskih proizvođača putničkih vozila, autobusa i kamiona, a sudjelovat će i trgovci auto-dijelova i opreme, lizing kuće, banke i osiguravajuća društva. Ta atraktivna priredba od 21. do 26. listopada predstaviti će najnovija dostignuća u automobilskoj industriji i po najavljenim dešavanjima bit će pravi »blagdan« za ljubitelje četverokotača.

Igor Kušeta

O prodaji i čitanosti »Hrvatske riječi« u Općini Bač

List se posuđuje

»Hrvatska riječ« je tjednik koji se od svog prvog broja pojavio u više mjesta Općine Bač. Postao je odmah dostupan svima koji su to dugo i željno očekivali. U želji da nam list postane još bolji obavili smo malo istraživanje i anketu o čitanosti i prodaji ovog časopisa u Plavni, Baču, Bođanima i Vajskoj.

U Plavni ne postoji kiosk gdje se mogu kupiti novine, nego se one prodaju u dvije prodavaonice. Ljudi željni čitanja dnevnog, tjednog ili mjesečnog tiska nemaju problema s nabavom svojih novina na ovim mjestima. Svakog petka u jednu prodavaonicu stiže i dvadesetak primjeraka »Hrvatske riječi«, a u drugu pet. Doista je indikativno da su ovdje samo četiri do pet osoba ostale vjerne ovom listu od prvog broja, a mnogi su odustali već nakon prvih dvadesetak brojeva. Ali, odmah po osnutku HKUPD »Matoš« povećan je broj novih čitatelja, tako da se sada prodava oko dvadesetak primjeraka, a neki ovaj časopis kupuju u Baču ili na nekom drugom mjestu. To je još uvijek mali broj, ali poznato je da naš narod malo čita bilo koje novine, a kamoli da ih još i kupuje.

Za naš list, kojeg redovito kupuje i čita, **Antun Mišić**, službenik, među ostalim kaže: »Hrvatsku riječ« redovito kupujem i pročitam svaki broj od korice do korice. Sadržajno je ovaj list jako bogat i svatko će pronaći u njemu nešto zanim-

ljivo. Čudi me da još uvijek mnogi to nisu shvatili i da je malo redovitih čitatelja. Znam da neki posuđuju 'Hrvatsku riječ' od drugih i čitaju je u svojoj kući, ali to je samo onda kada su oni ili netko od njihovih na slici, pa onda o tome raspravljaju, ali je zapravo ne čitaju. Imam i jednu primjedbu, a to je uporaba hrvatskog standardnog jezika u tjedniku. Kroz neke članke provlače se riječi koje nisu hrvatske. Treba koristiti čisti hrvatski književni jezik, a svi ga mogu lako naučiti ako čitaju jezične savjetnike i prate emisije o jeziku na HRT-u. Ostalo je sve u redu.«

Poznati pučki pjesnik iz Bođana **Josip Dumendžić – Meštar** iznio nam je svoje mišljenje o »Hrvatskoj riječi«: »U Bođane ovaj tjednik ne dolazi, ali

ja svaki puta donesem iz HKUPD-a 'Dukat' iz Vajske-Bođana po dva primjerka ovoga časopisa, pa kad ih nas nekoliko pročitamo, vraćam ih u Društvo. Tjednik je doista dobar, ali možda bi

valjalo vratiti rubriku u kojoj su objavljivani prilozima iz »Lire naive«, ne znam zbog čega je to prestalo, pa čak mislim da bi trebalo nastaviti s objavljivanjem kratkih pripovijedaka humoriističnog karaktera o životu bačkih Hrvata.«

Ruža Pejčić, koja predvodi HKUPD »Dukat« u Vajskoj kaže: »U naše Društvo stižu dva primjerka 'Hrvatske riječi', pa ih dosta naših članova i čita. Naš tjednik prodaje se u dvije

prodavaonice u mjestu. U jednu stiže sedam primjeraka i svi se prodaju, a u drugu list stiže u toliko primjeraka koliko je prodano prošlog puta. Jedno vrijeme nije niti dostavljana, a sada je stiglo petnaest primjeraka.

Možda tu ima i nekih problema u distribuciji ovih novina? Inače i kod nas je običaj posudbe ovog lista pa ne znamo točno koliko ljudi pročita »Hrvatsku riječ«. Vjerojatno bi se tjednik više kupovao i čitao kada bismo imali našeg stalnog dopisnika«.

Stanka Čoban iz HKUPD-a »Mostonga« iz Bača prikazala je stanje čitanosti i nabave »Hrvatske riječi« u Baču, koje je slično situaciji u Vajskoj i Plavni: »U naše Društvo stižu dva primjerka ovog lista, pa ga čita tko hoće. Mi imamo jedan problem u Baču, a to je što

nemamo još određenu osobu koja bi slala priloge s fotografijama u ovaj list, a time bi prodaja značajnije porasla.«

Iz svega ovoga moglo bi se zaključiti da se »Hrvatska riječ« u ovoj sredini može i treba više čitati.

Zvonimir Pelajić

Folklorna manifestacija u Maloj Bosni

Mladost pleše

U organizaciji Hrvatske udruge kulture »Lajčo Budanović« u Maloj Bosni, u subotu 18. listopada održana je šesta po redu folklorna manifestacija »Mladost pleše«. Osim domaćina, na manifestaciji su nastupili i gosti: KUD »Lovor« iz Trnjana (Republika Hrvatska), HKPD »S. S. Kranjčević« iz Bačkog Brega, HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice, HKPD »Đurdin« iz Đurdina, KUD »Ravnica« iz Male Bosne i HKUD »Ljutovo« iz Ljutova. Prisutni su također bili predstavnici HKPD »Matija

Gubec« iz Tavankuta i KUD-a »Ady Endre« iz Stare Moravice.

Gostujuća društva i uzvanike ispred udruge pozdravio je tajnik **Stipan Dulić**, a program su vodile članice **Željana Parag** i **Marina Vidaković**. Nakon programa priređena je večera, a zatim druženje mladih i igranka do kasno u noć.

Održavanje manifestacije podržali su Generalni konzulat Republike Hrvatske u Subotici, DSHV, Općina Subotica i Pokrajinsko tajništvo za kulturu.

D. S.

Posjet Zagrepčana Sonti

Najbolje je izravno

*Delegacija OŠ »Sesvetski Kraljevec« u posjetu OŠ »Ivan Goran Kovačić« u Sonti * Ugovorena suradnja na dulji rok, a prvi korak bit će sudjelovanje »Prigorca« na ovogodišnjoj »Šokačkoj večeri«*

U petak, 18. listopada, predvođena ravnateljem Ivicom Vlašićem delegacija OŠ »Sesvetski Kraljevec«, koja teritorijalno pripada gradu Zagrebu, posjetila je OŠ »Ivan Goran Kovačić« u Sonti. Goste je primio ravnatelj prof. Zvonko Tadijan s nastavnicima koji u sončanskoj OŠ predaju hrvatski jezik s elementima kulture – Katom Tadijan, Biljanom Ribić i Andrijom Adinom. Na samom početku razgovora ravnatelj Vlašić predstavio je svoju školu, koja je u novu školsku godinu ušla s 1051 učenikom, raspoređenim u 39 odjela. Domaćin prof. Zvonko Tadijan govorio je o općem stanju u školi čiji je ravnatelj te o konstantnom smanjenju, kako broja učenika, tako i postotka pripadnika hrvatske nacionalne zajednice među njima iz godine u godinu.

SURADNJOM DO BOLJE NASTAVE: Suradnice ravnatelja Vlašića upoznale su domaćine s novim pristupom nastavi, koji je više prilagođen djetetu i u kojem nema klasičnog, frontalnog načina rada već djeca rade po grupama s akcentom na individualnom radu.

Nastavnik Andrija Adin govorio je o općim uvjetima glede opredijeljenosti roditelja Hrvata za upis djece na cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku. Konstatirao je kako su na ovim prostorima još uvijek prisutni strahovi s konca prošloga stoljeća, zbog kojih do sada i nije bilo moguće formirati takav odjel. O problemima zbog udaljenosti Sonte od Subotice, te o nedostatku kvalitetne komunikacije s ljudima koji su zaduženi za obrazovanje na hrvatskom jeziku govorila je Kata Tadijan. Na koncu sastanka dogovorena je daljnja suradnja ovih dviju škola putem pojedinih zajedničkih programa i projekata, te izmjenom svih vrsta edukativnog materijala.

Vinka Mareković i Ivica Vlašić

POSJET ŠOKADIJI: Poslije razgovora u školi, delegacija je posjetila i ured KPZH »Šokadija«. S poviješću i uvjetima rada ove institucije goste je upoznao predsjednik prof. Zvonko Tadijan, a tajnik Ivan Andrašić predstavio je rad »Šokadijinih« odjela ponaosob. O radu KUU »Prigorec« govorila je njezina predsjednica Vinka Mareković. Konstatirano je kako ove dvije institucije rad temelje na bogatoj kulturološkoj tradiciji svojih predaka. Dogovorena je dugoročna suradnja, a prvi korak bit će sudjelovanje »Prigorca« na ovogodišnjoj »Šokačkoj večeri«, koja će se u Sonti održati 22. studenoga.

Radni sastanak u školi

»Prostori bačkog Podunavlja i mentalitet ljudi koji ovdje žive poznati su mi još od prijeratnih vremena i tu leže moji motivi za poticanje izravne suradnje. U mojem resornom ministarstvu dobio sam punu podršku u ovom načinu rada, a uz prosvjetno djelovanje uključio sam i suradnju s institucijama kulture, tako da je u sastavu moje delegacije i predsjednica KUU »Prigorec«. Za ovaj oblik suradnje izabrao sam mjesta u Vojvodini koja su udaljenija od Subotice, a samim tim su i na periferiji zbivanja. Ovo nije nikakva negacija već ukorijenjene institucionalne suradnje, nego samo jedna, po meni jako korisna dopuna«, kaže nam ravnatelj OŠ »Sesvetski Kraljevec« Ivica Vlašić. »Prezadovoljan sam našim današnjim razgovorima, koji su nam pokazali koliko su potrebni izravni kontakti subjekata iz Hrvatske i Vojvodine. Krovna institucija naše nacionalne zajednice trebala bi i dalje raditi svoj dio posla, no, ne mogu se otići dojmima kako je njihov način rada inertan i kako su subjekti iz Subotice s najbližom okolicom zbog te inertnosti u privilegiranom položaju u odnosu na nas iz »provincije«. Ukoliko budemo realizirali dogovoreno, to će biti najbolja potvrda rečenoga«, kazao je za »Hrvatsku riječ« ravnatelj OŠ »Ivan Goran Kovačić« i predsjednik KPZH »Šokadija« iz Sonte.

DOGOVORENA GOSTOVANJA: »Za ovaj kontakt zaslužan je gospodin Vlašić, ali me je oduševila volja za suradnjom iskazan od strane čelnika »Šokadije«. Naša je praksa suradnja s društvima izravno, bez posredovanja institucija, upravo zbog toga što smatramo kako društva rade na isti način i u Hrvatskoj i vani, kako poznaju sve probleme u kulturi, te da je najkorisnije kad svoja iskustva i gostovanja razmjenjuju izravno. Naši razgovori bili su kratki, ali izuzetno konstruktivni. Utvrdili smo kako i mi imamo što pokazati Sončanima, a i Sončani nama, tako da vjerujem kako je ovo početak jednoga dugogodišnjega prijateljstva«, kaže za »Hrvatsku riječ« predsjednica »Prigorca« Vinka Mareković.

»Oduševljen sam razgovorom s gospođom Mareković, s kojom smo dugoročnu suradnju ugovorili jako brzo. Moji Sončani će imati priliku vidjeti Zagrepčane već na »Šokačkoj večeri«, a mislim da ćemo i mi na uzvratnom gostovanju imati što pokazati. Vjerujem da su za institucije kulture udaljenije od Subotice samo ovi izravni kontakti s institucijama iz naše matične države put za promidžbu svojega rada i svojega mjesta i prije svega, za razbijanje predodžbe velikoga dijela ne samo puka, nego i lokalnih političara u Hrvatskoj, koji pojam »vojvođanski Hrvati« vezuju isključivo uz Suboticu i Bunjevcu«, kazao je za »Hrvatsku riječ« tajnik »Šokadije« Ivan Andrašić.

K. P.

Oko tisuću sudionika u Požegi

Srijemci u zlatnoj dolini

*Suorganizator i glavni pokrovitelj susreta bio je požeški gradonačelnik Zdravko Ronko, te je Srijemcima širom otvorio kapije Požege * Cjelovečernji koncert tamburaške glazbe priredio je Veliki tamburaški orkestar HKPD »Matija Gubec« iz Rume*

Lijep i ugodan dan u Požegi proveli su prošloga vikenda Srijemci u organizaciji Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, koja je tradicionalni susret Beščana pretvorila u veliko srijemsko sijelo, kulturno-sportsku manifestaciju koja je okupila gotovo tisuću sudionika, ponajviše Srijemaca s obiju strane državne granice.

Svi su zajedno bili i na svetoj misi i napunili lijepu požešku katedralu sv. Terezije Avilske, a svečanu su euharistiju prikazali vlč. *Željko Tovilo*, župnik iz Rume, te vlč. *Tomo Radišić*, nekadašnji župnik u Beški. Spomenuti župnici podsjetili su nas na zajednički život u Srijemu, ali i na tužnu sudbinu koja nas je zadesila 90-ih, kada smo protjerani s naših stoljetnih ognjišta, i to na desetine tisuća, a spas smo potražili u matičnoj domovini, Republici Hrvatskoj. Na žalost, neki su mučki ubijeni na kućnome pragu, o čemu svjedoče primjeri iz Sota, Kukujevaca, Hrtkovaca i drugih srijemskih sela, koja su nekada bila s većinskim hrvatskim življem, a danas i nemamo mjesta u Srijemu gdje su Hrvati u većini. Na kraju je vlč. *Tovilo* pozvao sve Srijemce na veliko misno slavlje u Mitrovicu, u povodu blagdana Svetog Dimitrija i ponovne uspostave Srijemske biskupije.

ŠIROM OTVORENE KAPIJE: Sve je počelo još ujutro, tradicionalnim malonogometnim turnirom s desetak ekipa i više od stotine sudionika, a prvo mjesto i veliki pehar pripali su ekipi Golubinaca, drugi su bili Gibarčani, dok je ekipa domaćina u Požegi – Beščana, osvojila treće mjesto, a za nijansu i nekoliko golova bili su bolji od ekipe Nikinčana iz Novigrada Podravske.

Kako je Požega tih dana imala i tradicionalnu manifestaciju »Dani jabuka«, bio je to povod da naši Srijemci, sada već naturalizirani Slavonci izlože svoje plodove

zemlje, a najbolje jabuke donijeli su Slankamenci iz Virovitice i Suhopolja, što nije ni slučajno, jer i tamo su bili odlični proizvođači voća, a posebice bresaka i jabuka.

Mimohod Srijemaca ulicama Požege

Suorganizator i glavni pokrovitelj susreta bio je požeški gradonačelnik *Zdravko Ronko*, te je Srijemcima širom otvorio kapije Požege. »Kako i ne bih, kada u nazivu svoje udruge imate pridjev protjerani, što je moralo teško pasti svim vašim članovima. To su vrijedni ljudi i svoju su brazdu zamijenili slavonskom, a ona im je uzvratila obiljem plodova, a tamo gdje je obilja tamo je i života. No,

Svi su se naši Srijemci veselili susretu, pa je *Ivan Čuljak*, Beščanin iz Požege, radostan što su i danas odigrali turnir, kojega su ustanovili još davne 1992. godine, a *Josip Špehar*,

Nikinčanin iz Novigrada voli što se može družiti sa Srijemcima, a posebice Gibarčanima. *Vlatko Fijala* iz Slankamena dopredsjednik je udruge Zajednice i predsjednik Zavičajnog kluba Slankamenaca, te poziva sve na srijemsku svinjokolju, koju ove godine organiziraju u Virovitici, a *Mata Barišić*, dopredsjednik Zavičajne udruge Gibarčana voli što su Gibarčani i ovim susretima dali svoj štih, pa se veliki požeški

Veliki tamburaški orkestar HKPD »Matija Gubec« iz Rume

ovdje su danas Hrvati s obiju strana državne granice, dakle i oni koji su ostali svjedočiti o opstojnosti Hrvata na tim prostorima, pa su nam oni zaloga da Hrvata neće nestati u Srijemu, Bačkoj i Banatu«, rekao je gradonačelnik Ronko.

trg nakitio gibaračkim narodnim ruhom. I tamburaši iz Šokačke grane iz Osijeka pridonijeli su tomu štihi, a *Joza Jurušić* kaže kako baš voli surađivati sa Srijemcima.

APEL: »Nas Hrtkovčana ovdje ima 130 obitelji a samo u obližnjoj

Kuli 60-70 obitelji i zato je zovemo Malim Hrtkovcima i zato gradimo crkvu sv. Petra. Apeliramo na sve Srijemce i sve srijemske udruge da pomognu izgradnju crkve, jer puno smo crkava ovdje već izgradili, a naši su ljudi okrenuti katoličkoj vjeri i treba im molitveni dom«, kazao je *Ante Plivelić*, zagrebački Hrtkovčan. Njegov prijatelj *Ika Mamić*, doveo je suprugu i unuka čak iz Splita, kako bi uživali u susretu Srijemaca i prekrasnoj srijemskoj tamburaškoj glazbi.

A cjelovečernji koncert tamburaške glazbe priredio je Veliki tamburaški orkestar HKPD »Matija Gubec« iz Rume, čiji su članovi više nego ponosni što su mogli svirati baš u Požegi, koja je kolijevka tamburaške glazbe, o čemu svjedoči i planetarno poznati glazbeni festival »Zlatne žice«, koji se u požeškoj zlatnoj dolini već tradicionalno održava svakoga ljeta. »Nije to ni slučajno, jer rumski su tamburaši jedan od osnivača i osječkog Festivala tamburaške glazbe i nazočili su osnivačkoj skupštini još davne 1937. godine«, kaže nam umjetnički ravnatelj tamburaškog orkestra *Josip Jurca* i dodaje kako im je čast što su baš ovdje nastupili i prikazali transkripciju ozbiljne svjetske glazbe, varoške i starogradske pjesme, djela vojvodanskih autora pa i samoga voditelja, pa se vidjelo kako jedna picikato polka vrlo lijepo zvuči i uz tambure, baš kao i uz simfonijski orkestar.«

I za kraj, pronašao sam Bunjevca među svim tim Šokcima i Srijemcima, i to poznatog i priznatog u Požegi. *Alen Kopunović Legetin* orguljaš je u katedralnoj crkvi sv. Terezije Avilske i došao je na koncert rumskih tamburaša. »Lijep je to osjećaj, baš kao što sam nedavno nazočio koncertu Velikog tamburaškog orkestra iz Subotice kojim je ravnao maestro *Stipan Jaramazović*, pa dvojim koji je od ova dva tamburaška orkestra bolji.«

Slavko Žebić

Održana Glavna skupština Hrvatskog kulturnog društva »Napredak« u Sarajevu

Franjo Topić novi-stari predsjednik »Napretka«

Franjo Topić ponovno je izabran za predsjednika Hrvatskog kulturnog društva Napredak na Glavnoj skupštini ovog društva održanoj u Sarajevu.

Osim Topića, kandidat za ovu funkciju bio je i Ivo Miro Jović, ali je prije glasovanja svoju kandidaturu povukao, te je Topić jednoglasno izabran za predsjednika za budući četverogodišnji mandat. Izabrano je i pet dopredsjednika društva, te 14 članova Središnje uprave, kao i članovi Nadzornog odbora i Stegovnog suda. Zastupnici izborni-izvještajne skupštine usvojili su i izvještaj o radu, te financijske izvještaje. U prvom dijelu skupštine Napretka uručena su priznanja zaslužnim pojedincima, institucijama i tvrtkama, a nazočnici su bili brojni gosti iz javnog i političkog života BiH, Hrvatske i drugih zemalja.

»Napredak će i ubuduće ustrajavati na promoviranju dijaloga i razumijevanja, ali i prijateljstva i zajedništva unutar BiH«, poručio je Topić sudionicima 57. skupštine društva.

Političke dužnosnike iz Hrvatske pozvao je da stalno ističu kako je BiH bila, a i danas je hrvatski nacionalni interes, dok je hrvatskim političarima u BiH poručio da promijene odnos prema Sarajevu kao glavnom gradu ove države BiH. »Bez glavnog grada ništa nije moguće ostvariti. Naši dužnosnici, barem za vrijeme mandata, trebaju se s obiteljima doseliti u Sarajevo, raditi i živjeti u ovom gradu«, istaknuo je Topić. Dodao je kako se ovo kulturno društvo ne zalaže

za prevladani i potrošeni koncept bratstva i jedinstva, već za prijateljstvo i zajedništvo. »Prihvaćamo svakog onakvim kakav je. Kod Hrvata razvijamo osjećaj pripadnosti BiH kao svojoj domovini, a Napredak je i jedna od poveznica između Crkve i civilnog društva«, kazao je predsjednik Napretka.

Uz nazočnost velikog broja članova društva, eminentnih gostiju iz javnog i političkog života BiH i RH, te Napretkovih prijatelja iz Italije, Topić je prezentirao podat-

ke koji nedvojbeno potvrđuju da je HKD Napredak svih ovih godina jedna od temeljnih hrvatskih nacionalnih institucija. Podatak o organiziranih 1487 manifestacija, koje uključuju i objavu 120 različitih knjiga, dovoljno govori o aktivnosti i veličini današnjeg Napretka. Razvitat rada brojnih podružnica u zemlji i inozemstvu, sportske, kulturne i društvene aktivnosti, stipendiranje učenika i studenata, pa čak i građevinski pothvati, dio su ostvarenih i planiranih aktivnosti Napretka. »Ipak, u središtu svih djela su čovjek i dijalog među ljudima. Napredak je bio i jest veliki dijaloški pokret«, kazao je Franjo Topić.

Koliki je značaj Napretka u hrvatskom i bosansko-hercegovačkom društvu najbolje svjedoči činjenica da su na skupštini nazočni bili: premijer Federacije BiH *Nedžad Branković*, predstavnici državnih vlada Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, crkveni izaslanici, kao i čelni ljudi brojnih gradova širom BiH i Hrvatske.

Arijana Beus

Otvorena arheološka izložba

Srednjovjekovna Požega

Uoči blagdana sv. Terezije Avilske i Dana Grada Požege 13. listopada je u Velikoj dvorani Gradske muzeja svečano otvorena arheološka izložba »Srednjovjekovna Požega«. Zahvaljujući izuzetnom povoljnom zemljopisnom i topografskom položaju, klimatskim i hidrografskim osobinama ovog baroknog grada u srcu Zlatne doline, kao i velikoj gustoći naseljavanja ovoga područja u prapovijesnom, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, izložba »Srednjovjekovna Požega« pokazala je pravo arheološko bogatstvo Požege i kontinuitet naseljavanja od ranog neolitika do danas. »Prigodom višegodišnjih građevinskih radova unutar gradske jezgre slučajno su otkrivena mnoga arheološka nalazišta, koja pokazuju povijesnu slojevitost i dugi kontinuitet obitavanja na ovom području, a malo se koji hrvatski grad može pohvaliti s tako dugim neprekinutim životom kao što je Požega«, rekla je autorica izložbe prof. *Dubravka Sokač – Štimac* i dodala, da će se tek realizacijom stalnog muzejskog postava u Gradskom muzeju moći u potpunosti požeškoj i hrvatskoj javnosti prezentirati vrijednost arheoloških nalaza i kulturna ostavština pronađena u Požegi i požeškom kraju.

Tijekom prapovijesnih razdoblja najstarije naselje u Požegi nastalo je u sjevernom dijelu grada, uz lijevu obalu Orljave u ranom neolitu, u vrijeme starčevačke kulture (6250 – 5400 god. pr. Krista). U Ulici Pavla Radića na kućnom broju 41 slučajno su 1994. godine otkriveni (prilikom zemljanih radova) ulomci keramičkih posuda. Probna, zaštitna sondažna arheološka istraživanja otkrila su višeslojno naselje s tragovima starčevačke, sopotske i brončano-dobne kulture. Otkriven je dio prapovijesne zemunice dužine 3,5 m i širine 1,5 m s dvije prostorije i otvorenim ognjištem. Nalazi

Prof. Dubravka Sokač – Štimac, Ivan Bonus i gradonačelnik Zdravko Ronko

grube, fine i slikane keramike ukrašeni su kaneliranim barbitinom – što je karakteristično za starčevačku kulturu. »Drago mi je što je ovaj stambeni objekt iz mlađeg kamenog doba starog 8000 godina pomiče starost grada Požege za 5000 godina unazad«, rekao je otvarajući izložbu gradonačelnik Grada Požege *Zdravko Ronko* te dodao, kako je ovim arheološkim istraživanjima otkriveno mnogo toga što upotpunjuje naša nova saznanja o povijesti srednjovjekovne Požege. Posebni gosti na otvorenju izložbe bili su najviši dužnosnici Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata na čelu s predsjednikom *Matom Jurićem*, a srijemski pučki pjesnik *Ivan Bonus* tom je prigodom recitirao dvije svoje pjesme.

Zlatko Žužić

Međunarodni skup u Pečuhu

Doprinos razvoju kroatistike

U organizaciji Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, Odsjeka za kroatistiku i slavistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu i Regionalnog centra Mađarske akademije znanosti u Pečuhu, od 16. do 18. listopada u Pečuhu je održan IX. međunarodni kroatistički znanstveni skup okupivši oko pedesetak kroatista iz Mađarske, Hrvatske i Europe

Skup su pozdravili ispred Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj ravnatelj **Ernest Barić**, ispred Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu dekan **Robert Somos**, podsjetivši kako je upravo na Filozofskom fakultetu pečuskog sveučilišta otpočeo s radom jedan od prvih kroatističkih odsjeka na europskim sveučilištima. Profesori pečuske kroatistike i slavistike svojim istraživanjima i znanstvenim prinosima aktivno sudjeluju i pridonose razvoju kroatistike ne samo u Mađarskoj nego i u Hrvatskoj, kazao je Somos.

BOGATI I PLODNI ODNOSI: Ispred Regionalnog centra Mađarske akademije nazočnima se obratio dopredsjednik **István Fodor** koji je pozdravljajući sudionike i goste konferencije istaknuo duge i tradicionalno dobre mađarsko-hrvatske odnose koji su bogati i plodni i na području znanstvenih istraživanja i brojnih zajedničkih projekata. Ispred Hrvatske državne samouprave čija je jedna od institucija i Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, pred-

sjednik **Mišo Hepp** naglasio je važnost Zavoda, utemeljenog prije tri godine, u životu Hrvata u Mađarskoj kao vlastite znanstvene radionice od koje se mnogo očekuje.

Nakon plenarnih izlaganja **Ljiljane Kolenić** iz Osijeka na temu »Frazеologija u Držićevim komadima«, i izlaganja predstojnika Slavenske filologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu **Dinka Šokčevića** na temu »Informbirovi i Hrvati u Mađarskoj«, slijedila je promocija knjige **Janje Prodan** »Dijalogom kroz stoljeća«. Knjiga je izašla iz tiska kao treća knjiga Biblioteke Nova Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj u Pečuhu 2008. Knjigu rasprava i pregleda iz područja poredbene kroatistike predstavio je profesor s osječkog sveučilišta **Stanislav Marijanović**.

TRODNEVNI RAD SKUPA: Pedesetak kroatista u trodnevnom radu skupa izlagalo je oko nekoliko tematskih krugova, a rad se odvijao u dvjema sekcijama: književnoj i jezičnoj. Izlaganja su se mogla grupirati oko nekoli-

Ernest Barić

ko predloženih, sa strane organizatora, tema: Hrvatsko-mađarske jezične, književne i kulturne veze, Obljetnice: 500 godina od rođenja **Marina Držića**; 500 godina od rođenja **Nikole Zrinskog**, sigetskog junaka; 60 godina od donošenja Rezolucije Informbiroa 1948. godine; te Istraživanja s područja znanosti o književnosti i jezikoslovlja.

Izlaganja će biti objelodanjena u posebnom zborniku.

Propitivana su jezikoslovna, književnopovijesna, teorijska, komparatistička i druga pitanja suvremene kroatistike. Budući da je u Hrvatskoj ova godina u znaku 500. obljetnice rođenja najvećeg hrvatskog komediografa **Marina Držića**, blok predavanja bio je posvećen ovom velikanu europske i svjetske književne scene i brojnim prijevodima i scenskim iščitavanjima njegova djela, recepciji koju njegov opus ima u Mađarskoj i ostalim zemljama.

Ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj **Ernest Barić** izrazio je zadovoljstvo zbog prisutnosti velikog broja uglednih stručnjaka koji već tradicionalno sudjeluju u radu skupa s jedne strane, ali i odazivom mladih istraživača koji upravo u Pečuhu započinju svoje sveučilišne i akademske karijere.

Sudionici skupa su razgledali starokršćanske spomenike u središtu grada i posjetili Kukinju, hrvatsko naselje nedaleko Pečuha. Izlaganja s IX. međunarodnog kroatističkog skupa u Pečuhu bit će objelodanjena u posebnom zborniku. Skup je podupirao i Generalni konzulat Republike Hrvatske ispred kojega su svečanom otvorenju, nazočile konzulica gerant **Vesna Njikoš-Peckaj** i konzulica za kulturu, znanost i obrazovanje **Katja Bakija**, koja je i sama sudjelovala u radu skupa, te mjesna i lokalna samouprava sela Kukinja.

Branka Pavić-Blažetin

Skupu je prisustvovao veliki broj uglednih stručnjaka a odazvali su se i mladi istraživači

Sudionici skupa

Goran Rem (Osijek), Frana Marija Vranković (Zagreb), Ivo Mihajlović (Budimpešta), Katja Bakija (Pečuh), Janja Prodan (Pečuh), Zorica Kišpeter (Pečuh), Teodora Vigato (Zadar), Ružica Pšihistal (Vinkovci), Nikola Koščak (Zagreb), Anera Ryznar (Zagreb), Zoltán Medve (Baja), Milovan Miković (Subotica), Stjepan Blažetin (Pečuh), Sanja Jukić (Osijek), Erika Racz (Velika Kanjiža), Marija Kanižai (Baja), Anđela Frančić (Zagreb), Bernadeta Zadrovic (Sambotel), Mijo Lončarić (Zagreb), Marija Znika (Zagreb), Kristina Katalinić (Zagreb), Ernest Barić (Pečuh), Irina Jurković (Zagreb), Andrija Handler (Petrovo Selo), Krešimir Bagić (Zagreb), Ivana Vidović Bolt (Zagreb), Sanda Ham (Osijek), Jadranka Mlikota (Osijek), Dubravka Brunčić (Osijek), Đuro Franković (Pečuh), Živko Gorjanac (Baja), Anđelka Tutek (Pečuh), Sanja Vulić (Zagreb), Irvin Lukežić (Rijeka), Anica Bilić (Vinkovci), Irena Vodopija – Dubravka Smajić (Osijek), Ante Bežen (Zagreb), Nikola Tutek (Budimpešta), Šandor Horvat (Narda), Maciej Czerwinski (Krakow).

Završavaju se radovi na vojvođanskim njivama

Gdje sa zlatnim zrnavljem?

*Visoke temperature ubrzale su sazrijevanje svih ratarskih usjeva, pa je tako i berba kukuruza počela znatno ranije nego što je uobičajeno * Povećanje površina pod kukuruzom, smanjen stočni fond kao i prognoze o natprosječnim prinosima uvjetovale su pad cijene kukuruza, smještenog prošle jeseni u čardacima proizvođača*

U Vojvodini je ove godine zasađeno oko 720.000 hektara kukuruza, a očekuje se prosječan prinos od oko 5 t/ha, što je za oko 41 posto veća proizvodnja nego prethodne godine. Međutim, zbog visokih prijelaznih zaliha starog roda kukuruza nastalih kao posljedica zabrane izvoza i smanjenog stočnog fonda, ukupno raspoložive količine kukuruza značajno prelaze domaće potrebe. Na poljima Sjevernobačkog okruga, kukuruz je ove godine najrasprostranjenija kultura u posljednjih pola stoljeća, zastupljena na 37.000 ha, s prosječnim urodom od 7,5 t/ha.

Visoke temperature ubrzale su sazrijevanje svih ratarskih usjeva, pa je tako i berba kukuruza počela znatno ranije nego što je uobičajeno. Berba kukuruza je u punom jeku i na poljima Marka i Anice Crnković. Od ukupno 30 ha koje obrađuju, na 10 ha nalaze se zlatna zrna, čijim su prinosom u odnosu na prošlu godinu, kako kažu, vrlo

zadovoljni. »Proizvođačima koji su bacili dovoljno mineralnog gnojiva i uradili zaštitu od korova, suša nije nanijela puno štete. Međutim, zbog lošeg prinosa prošle jeseni i malih prihoda, ja nisam mogao poduzeti sve potrebne mjere zaštite, ali sam unatoč tome zadovoljan količinom i kvalitetom ovogodišnjeg roda«, kaže Marko.

Crnkovići su do sada obrali polovicu od ukupne površine posadenog kukuruza i prema njihovim procjenama prinos je oko 5 do 6 tona klipova po jutru, što smatraju dobrim urodom. »Mi se svrstavamo u manja poljoprivredna gazdinstva kod kojih, nerijetko zbog loših financijskih prilika, izostane redovito tretiranje usjeva dušičnim gnojivom, što je kod veleposjednika rjeđi slučaj, a godine kontinuiranog ulaganja u zemljište donose i bolje rezultate«, tvrdi Crnković.

Marko i Anica Crnković i njihove tri kćeri, obitelj je koja živi isključivo od poljodjelstva. Osim

kukuruza, na svojim i posjedima koje rade u arendu, imaju zasijanu pšenicu i suncokret. Crnkovići su mještani Tavankuta, a njive se nalaze na Kaponji, pokraj jezera i starog obiteljskog salaša. Put do njive, ali i radovi na njoj, zahtijevaju uredno održavanu i ispravnu mehanizaciju kojom, tvrde, u potpunosti raspolažu. A kako su odrastali u ratarskim obiteljima, s poljodjelskim poslovima imali su se prigodu susretati od malih nogu. Tako potrebne sezonske radove u polju, uglavnom obavljaju sami ili uz pomoć još jednog čovjeka.

Poljodjelstvo je izbor zbog kojeg, ističu, nisu zažalili, ali, kao i svaki drugi posao, nosi puno rizika. Među najvećim brigama jesu klimatske promjene, koje ih uvijek drže u neizvjesnosti glede prinosa. »Proteklih 15 godina sijem više sorti kukuruza kako bih imao određenu sigurnost da će neka od njih dobro roditi«, objašnjava Marko. Međutim, osim klimatskih uvjeta,

nesigurnost poslovanja svakako donosi i nestabilnost otkupnih cijena, čiji se pad teško može nadomjestiti visokim prinosima.

CIJENA I SKLADIŠTENJE: Povećanje površina pod kukuruzom, smanjen stočni fond kao i prognoze o natprosječnim prinosima uvjetovali su pad cijene kukuruza, smještenog prošle jeseni u čardacima proizvođača. Istodobno se javlja i problem daljnjeg očuvanja kvalitete starog kukuruza. »Malo tko od nas se jesenas i zimus odlučivao na prodaju očekujući da će zbog slabijeg roda cijena kasnije biti znatno veća. Bila je to slaba procjena. Nitko nije mogao pomisliti da će tadašnja cijena od skoro 20 dinara za kilogram zrna biti ubrzo prepolovljena«, kaže Marko. Osim ove muke, proizvođače opterećuje i gdje će smjestiti ovogodišnji bogat urod. Izgradnja silosa i sušara zahtijeva velika financijska sredstva, prerađivača kuku-

ruza malo je u ovim krajevima, a nedovoljni su i skladišni kapaciteti ovdašnjih tvornica stočne hrane.

Crnković su svoj čardak uspjeli isprazniti jer im je prošlogodišnji prinos bio mali, te ovih dana smještaju novi kukuruz, čije je branje već dobro odmaklo. Međutim, i pokraj sunčanih dana, ovaj posao ratari odugovlače, jer su veliki kupci, kojih je trenutačno i vrlo mali broj, snizili otkupne cijene na svega 6,40 dinara po kilogramu uz vlagu od 14 posto, što ratarima ne odgovara. Nagadanja da će se krenuti s izvozom kukuruza ohrabruju, ali niske cijene u otkupu navode ratare na razmišljanje da klip prezimi na njivi, jer za sav urod ne postoje skladišta. »Mi imamo mogućnost smještaja, ali npr. moj brat *Miroslav* nema, te je odlučio berbu kukuruza odgoditi za kasnije, odnosno kada se budu mogli prodati po, za nas, prihvatljivijim cijenama«, kaže Marko, navodeći

kako će prodaja i njegovog uroda čekati bolje dane, ali u čardaku. Prema njegovim riječima, sadašnja prodaja rezultirala bi vrlo malom zaradom. U prvoj polovici ove godine cijena se u prosjeku kretala oko 15,5 din/kg bez PDV-a. Šansu za izvoz na tržište CEFTA po cijeni od oko 200 €/t, do početka žetve pšenice propuštena je zbog kasnog prestanka Vladine uredbe o privremenoj zabrani izvoza, iz straha da ga neće biti dovoljno za domaće potrebe. S početkom žetve i velikim pritiskom ogromnih količina stočne pšenice iz Rumunjske i Ukrajine, po znatno nižim cijenama od kukuruza, veliki kupci kukuruza povukli su se s tržišta, što je dovelo do značajnog pada njegove cijene. S druge pak strane, osiromašeni stočni fond nije mogao apsorbirati ponuđene količine kukuruza, pa je cijena kukuruza imala stalni trend opadanja. Stoga i stočarstvo uveliko unosi neizvjesnost u agrarnu proizvodnju, jer je i potrošnja kukuruza znatno manja.

Razlog za trenutačnu cijenu je, kako kažu u Ministarstvu poljoprivrede, odnos ponude i tražnje na tržištu, ali i izuzetno dobar urod kukuruza i u zemljama u okruženju, što ne zvuči nimalo ohrabrujuće za naše proizvođače. Većina svjetskih analitičara predviđa da će se cijena kukuruza oporaviti, ali to treba očekivati tek početkom iduće godine.

TROŠKOVI PROIZVODNJE: Na temelju postojećih troškova i prihoda koje je, po trenutačnoj

cijeni, moguće ostvariti proizvodnjom kukuruza, očito je da se ekonomičnost ove proizvodnje u 2008. godini drastično pogoršala. Manji proizvođači nalaze se u gubitcima, tako da dio pripadajućih fiksnih troškova gazdinstvo mora prenijeti na ostale proizvode ako je kod njih ostvaren profit.

Obitelj Crnković je prošlogodišnje velike troškove održavanja mehanizacije, te gubitak na malim prinosima, morala financirati kratkoročnim bankarskim kreditima, koji su kod manjih gazdinstava postali nužno sredstvo poslovanja. »Poljodjelstvo je jedino što volimo i znamo raditi, ali će nam veliki dio ovogodišnjih prihoda otići na otplatu kredita, koji su ipak od velike pomoći ukoliko uspijemo prodati naše proizvode po boljoj cijeni nego što je to sada«, naglašava Crnković. Nekada se, prisjeća se, opstajalo na temelju pariteta, odnosno razmjene usjeva za kemijska sredstva zaštite koja osim nafte, predstavljaju najveći dio ulaganja, a po povoljnim cijenama mogu se nabaviti obično u vrijeme jeseni, kada ih ratari najteže si mogu priuštiti. »Cijena prošlogodišnjeg uroda kukuruza i dalje pada, unatoč rastu cijena gotovo svih inputa za proizvodnju ove strateške kulture. Prošle se godine započelo s državnim poticajima za ratarstvo registriranim poljodjelicima, koji za dobivanje subvencije moraju prikazati račun o kupljenoj nafti, mineralnom gnojivu i sjemenu«, kaže Crnković.

Subvencije države u dijelu

troškova proizvodnje imaju sve značajniju ulogu u poslovanju poljoprivrednih subjekata. Ova izdvajanja ograničena su visinom agrarnog proračuna koji je iznosio oko 300 milijuna eura, odnosno 10.000 dinara po hektaru, što je poljodjelicima pokrilo oko 28 posto izravnih troškova u ovogodišnjoj proizvodnji pšenice i kukuruza.

ŠTO DALJE...?: I ove godine poljodjelci »ratuju« s mjerodavnim državnim tijelima, trgovačkim i raznim drugim interesnim lobijima, što može dovesti do toga da jeftin kukuruz posluži kao ogrjevni materijal. Privređujući u navedenim uvjetima, ratarska proizvodnja postaje problem i za ona komercijalna gazdinstva koja primjenjuju punu agrotehniku i ostvaruju visoke prinose. Većina gazdinstava nedovoljno je spremna boriti se s cjenovnim udarima s tržišta, prije svega jer nisu gospodari vlastite robe. Mjere agrarne politike trebale bi osigurati da ona grupa proizvodnih gazdinstava koja ima šansu nositi se s izazovima na otvorenom širem tržištu, dobije posebnu potporu države.

Međutim, i pokraj boljih prinosa koji se u ovoj godini očekuju u biljnoj proizvodnji, proizvodne mogućnosti i dalje ostaju neiskorištene u uvjetima nepostojanja državne strategije prilagođavanja poljoprivrede europskim integracijama. Vođenje kratkoročne agrarne politike za sada još uvijek nije dovoljno motivirajuće za povećana ulaganja proizvođača.

Marija Matković

Instalacija »Fence (Art is not allowed here)« Antuna Božičevića u Subotici

Metafora zabrane umjetnosti

»Shvatite li granicu kao metaforu schengenske vize, ili nekada postojećih granica, nećete pogriješiti. Kao i ako zabranu umjetnosti shvatite kao zabranu govora«, zapisala je o ovom radu Jasna Jakšić

U subotičkoj Galeriji »Dr. Vinko Perčić« od prošloga petka može se pogledati instalacija pod nazivom »Fence (Art is not allowed here)«, (u prijevodu: Ograda – Umjetnost je ovdje zabranjena), čiji je autor hrvatski umjetnik Antun Božičević. Instalaciju čini jednostavna žičana ograda rastegnuta između zidova podrumskog izložbenog prostora priječeći kružno kretanje kroz prostor i nesmetano uživanje u izloženim djelima. U trenutku kada posjetitelj dotakne ogradu, ili pokuša kroz nju proći, uvjeren da se zapleo u igru interaktivne instalacije, napeta ga žica vraća unatrag. Zvuk prigodom kontakta sa žicom elektroničkim se putem artikulira u metalni zvuk, a prati ga naslovna rečenica »Art is not allowed here«, koju kao da je izgovorio robot.

»Koliko god da je riječ o instalaciji koja preuzima site-specific masku u gotovo svakom prostoru, koristeći svoju odliku prilagodljivosti, riječ je o prostornoj intervenciji koja svojim općim motivima i postupcima – željeznom ogradom,

depersonaliziranim glasom, univerzalno razumljivim engleskim zahvalno odgovara dobrom dijelu zahtjeva i očekivanja većih izložbenih prezentacija suvremene umjetnosti. Shvatite li granicu kao metaforu schengenske vize, ili nekada postojećih granica, nećete pogriješiti. Kao i ako zabranu umjetnosti shvatite kao zabranu govora. Ali to je tek početni položaj, ne postoji li nebrojeno mnogo individua i teritorija koje bi trebalo ograditi. Počevši od vlastitih predrasuda«, zapisala je o spomenutom radu likovna kritičarka Jasna Jakšić.

Prema riječima Antuna Božičevića, rad se bavi pitanjima prekida komunikacije među ljudima, istodobno propitujući i poziciju umjetnosti u našoj regiji. »Suvremena likovna umjetnost u regiji je potpuno sa strane, funkcionira kao underground. Kao da smo potpuno paralelni svijet, čak smo na neki način i nepoželjni«, kaže kroz smijeh Antun Božičević. »Pozicija suvremenog umjetnika nije laka, svi mi radimo mahom više poslova, ali to je normalno, ne samo za Hrvatsku već i za ostatak

Prostorna intervencija hrvatskog umjetnika

O autoru

Antun Božičević je rođen 1970. u Andrijaševcima kod Vinkovaca, diplomirao je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Živi i radi u Zagrebu. Izlagao je samostalno i skupno u Hrvatskoj i inozemstvu (Italija, Češka, Švedska). Do sada je svoj rad najcjelovitije predstavio na samostalnoj izložbi »Važno je sudjelovati« u Galeriji Kazamat u Osijeku 2004. godine.

Svoju umjetničku praksu bazira na istraživanju i problematiziranju vlastite pozicije u odnosu na društvene konvencije. U ambijentalnim instalacijama koristi industrijske proizvode, low-fi tehnologiju, snimljene i akumulirane informacije uspostavljajući ironičan i ciničan odnos prema socijalnoj i politički kompleksnoj svakidašnjici.

Za svoj rad dobio je više nagrada i priznanja, a 2005. prestižnu nagradu »Radoslav Putar« za mlade likovne umjetnike u Hrvatskoj.

Prezentacija radova

U okviru izložbe mogu se pogledati i dokumentarni video zapisi o Božičevićevim radovima nastalim u nekoliko proteklih godina: »Važno je sudjelovati«, »Postaja Badel«, »Battlefield«, »White Stripes (Put kojim nisam krenuo)«, »Disanje«...

svijeta. Ipak, može se reći da su umjetnici iz tzv. istočnog bloka vani interesantni, jer ovdje nema tržišta koje bi nam diktiralo što da radimo. Stoga i puno umjetnika odlazi raditi van. Primjerice, na posljednjoj Dokumenti u Kasselu bili su zastupljeni radovi troje hrvatskih umjetnika, što ipak nešto govori«, dodaje naš sugovornik.

Instalacija »Fence (Art is not allowed here)« može se pogledati do 27. listopada. Radno vrijeme galerije je svakim radnim danom od 8-14 sati, a popodnevni posjet galeriji je moguć uz prethodnu najavu i zakazivanje termina.

D. B. P.

24. listopada 2008.

Izložba »Split Marulićeva doba« u Subotici

U organizaciji Generalnog konzulata Republike Hrvatske i Gradskog muzeja, u Subotici će večeras (petak, 24. listopada) u Gradskom muzeju Subotica (Trg sinagoge 3) s početkom u 18 sati biti otvorene dvije izložbe: »Split Marulićeva doba« i izložba radova u keramici hrvatskih umjetnika nastalih na Simpoziju »Svijet keramike« u Arandelovcu.

Izložbom »Split Marulićeva doba« Generalni konzulat RH u Subotici, zajedno s Muzejom Grada Splita, želi posjetitelje upoznati sa životom i djelom pjesnika Marka Marulića (1450.-1524.), koji je 1501. godine napisao prvo književno djelo na hrvatskom jeziku »Juditu«, te s poviješću grada Splita i umjetničkim djelima toga vremena.

Na izložbi radova u keramici bit će predstavljena djela hrvatskih umjetnika koja su nastala na Simpoziju »Svijet keramike« u okviru Smotre umjetnosti »Mramor i zvuci« u Arandelovcu. Simpozij se održava već tradicionalno od 1974. godine u Arandelovcu. Svojim djelima na izložbi će se predstaviti 14 hrvatskih umjetnika čiji su radovi bili predstavljeni i u Beogradu. Obje će izložbe za posjetitelje biti otvorene do 7. studenoga 2008. godine.

Novi svezak »Klasja naših ravni«

U najnovijem svesku časopisa »Klasje naših ravni«, dvobroju 9.-10. za 2008. godinu, poeziju potpisuju Jasna Melvinger, Petko Vojnić Purčar, Mirko Kopunović i Zvonko Sarić. Ulomke iz romana Tomislav Ketig, Đurđica Stuhleitter, Vladimir Bošnjak i Ladislav Heka. Prozu objavljuju Dražen Prčić i Đuro Franković. Nevenka Nekić bavi se stvaralaštvom Augusta Ciesara, a Tomislav Ketig nedavno preminulim poliglottom bravuroznog znanja – Tomislavom Ladanom. U rubrici baština Alojzije Stantić piše o tome što je vekslo u bunjevačkom govoru, Milovan Miković o subotičkom kazalištu od 1967. do 1968. godine. Uz novi nastavak Matije Evetovića iz njegove Kulturne povijesti bunjevačkih i šokačkih Hrvata, u ovom svesku mogu se vidjeti morski krajobraz subotičkog fotografa Augustina Jurige.

Godišnji koncert HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta

Godišnji koncert folklornog i tamburaškog odjela Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Matija Gubec« iz Tavankuta bit će održan u Domu kulture u Tavankutu, u subotu 25. listopada, s početkom u 19 sati 30 minuta.

Na koncertu će nastupiti gosti iz Republike Hrvatske, Kulturno-umjetničko društvo »Ante Zanimović« iz Kaštel Kambelovca.

Predstavljanje 8. sveska Leksikona u Plavni

U organizaciji HKUPD »Matoš« u Plavni će u nedjelju 26. listopada u dvorani Vatrogasnog doma biti održano predstavljanje osmog sveska »Leksikona podunavskih Hrvata-Bunjevaca i Šokaca«. U predstavljanju će sudjelovati: dr. Slaven Bačić, prof. Katarina Čeliković i mr. Mirko Štefković.

Početak je u 16 sati.

Počeli »Dani Balinta Vujkova«

Otvorenjem mini sajma hrvatskih izdavača, u Subotici su u srijedu 22. listopada, počeli sedmi po redu »Dani Balinta Vujkova« – dani hrvatske knjige i riječi. Sajam se održava u predvorju Gradske kuće od 10 do 19 sati, do subote, 25. listopada, u 12 sati. Na sajmu možete kupiti izdanja nekoliko prestižnih

hrvatskih nakladnika (Profil, AGM, Školska knjiga) ali i ovdašnjih nakladnika koji objavljuju knjige na hrvatskom (NIU »Hrvatska riječ«, Hrvatska čitaonica, HAD, Institut »Ivan Antunović«...). Sajam je otvorio dogradonačelnik Subotice *Pero Horvacki*, poručivši kako je ovo tek početak predstavljanja hrvatskog nakladništva kao i da bi ono idućih godina trebalo dobiti širu i veću ponudu. U četvrtak 23. listopada, prema najavama, održan je program namijenjen djeci, a pod nazivom »Narodna književnost u školi«. Istoga dana, s početkom u 19 sati, u Gradskoj knjižnici održano je predstavljanje knjige Balinta Vujkova »Šaljive narodne pripovijetke«.

U okviru programa manifestacije, danas (petak 24. listopada), u vremenu od 9 do 12 sati, u Gradskoj knjižnici bit će održan stručni skup na temu lirike Hrvata u Podunavlju, te sakupljačkog rada Balinta Vujkova. Navečer je u Gradskoj vijećnici za 20 sati zakazan koncert klapa Adrion iz Makarske.

Od ove godine bit će upriličena dodjela novoustanovljene nagrade za životno djelo na području književnosti, koja će u subotu 25. listopada, biti uručena subotičkom književniku Lazaru Merkoviću. U subotu će biti nastavljen i stručni skup, koji će, kao i prethodnog dana, biti održan u Gradskoj knjižnici od 9 do 12 sati.

»Novi hrvatski film« u Novom Sadu

U Art-kinu Sportskog i poslovnog centra »Vojvodina« (Spens) u utorak 21. listopada počela je manifestacija pod nazivom »Novi hrvatski film« u okviru koje će do nedjelje, 26. listopada, publika moći pogledati šest hrvatskih filmova novije produkcije. Prvog dana prikazan je jedan od gledanih hrvatskih filmova – »Što je muškarac bez brkova?« u režiji Hrvoja Hribara. Prema najavama, prikazani su i »Put lubenica« Branka Schmidta i »Živi i mrtvi« Kristijana Milića.

Večeras (petak 24. listopada) od 20 sati bit će prikazan film »Armin« u režiji Ognjena Sviličića, dok će u subotu 25. listopada od 19 sati novosadska publika moći vidjeti film »Duh u močvari« Branka Ištvančića. Posljednjeg dana filmske manifestacije, u nedjelju 26. listopada, u 19 sati na programu je film »Pjevajte nešto ljubavno« Gorana Kulenovića. Za sve filmove pojedinačna ulaznica iznosi 100 dinara, a može se kupiti na dan projekcije na središnjoj blagajni SPC »Vojvodina«.

NIU »Hrvatska riječ« na sajmu knjiga u Beogradu

Na Sajmu knjiga u Beogradu postavljen je i štand nakladničke djelatnosti na jezicima nacionalnih manjina Vojvodine, među kojima je predstavljeno i 28 naslova NIU »Hrvatska riječ«.

Nastup ovih kuća osiguralo je Pokrajinsko tajništvo za kulturu i Pokrajinsko tajništvo za propise, upravu i nacionalne manjine. Tijekom sajma bit će također organizirane i promocije izdavačkih djelatnosti pojedinih manjina.

Beogradski sajam knjiga otvoren je u ponedjeljak i traje do nedjelje 26. listopada. Na ovogodišnjem sajmu sudjeluje preko 800 izlagača iz zemlje i inozemstva.

»Dani kulture« u Ljutovu

U okviru petih po redu »Dana kulture«, u Ljutovu će u subotu 25. listopada biti igrane dvije predstave. U 19 sati na programu je predstava »Ode Bolto na ogled« u izvedbi domaćeg HKUD »Ljutovo«, a nakon njih publika će moći pogledati komad »Oproštajna večer« u izvedbi KUD »Matija Gubec« iz Sotina (Republika Hrvatska). Predstave će biti igrane u Domu kulture, a ulaz je slobodan.

U okviru iste manifestacije 22. studenoga Ljutovčani će imati prigodu vidjeti još dvije predstave: »Regina pannoniae« Amaterskog kazališta iz Belog Manastira i »U gostima« u izvedbi HBKUD »Lemeš« iz Svetozara Miletića.

Marjan Kiš, amaterski dramski autor i redatelj

Smijeh kao potreba

Jasno je da se ne može svima sve svidjeti, pa sam nailazio i na osude, napade, kritike upućene mojem radu. Odobravanje i pohvale ne računam, ali ja sam za to da ljudi i kritiziraju, jer mislim kako je to sastavni dio ovoga posla

Marjan Kiš

Pisati drame, skečeve i pjesme Marjan Kiš iz Subotice počeo je 1981. godine, te danas iza sebe ima veliki broj djela. Svaki naslov, kao i svaka snimljena TV serija mogla bi biti posebna priča za sebe. Stariji će se možda i prisjetiti nekih naslova, no u Marjanovim se serijama i pjesmama može pronaći za sve generacije ponešto.

Još osamdesetih godina na Radio Subotici je emitirana radio drama u formi dijaloga »Martin i Tona«, koju su kazivali poznati glumci Geza Kopunović i Katarina Bačlija. Ovaj emisija je išla u okviru tadašnjeg jutarnjeg programa, točnije poljoprivredne emisije, a rado su je slušali ljudi sa sela.

PARODIJA NA »DINASTIJU«: Ubrzo nakon početka emitiranja ove drame Kiš je dobio poziv raditi pri Omladinskom studiju Radio Subotice, napraviti parodiju na tada poznatu i vrlo gledanu seriju »Dinastija«. »Napisao sam parodiju koja je išla na ikavici i likove sam smjestio na salaš, a parodija se zove 'Gazdačka familija', ili kako su je još gledatelji zvali 'Bunjevačka dinastija'. Imali smo tada dobar termin i ta je parodija postala i ostala interesantna i zbog ikavice koja je bila slabo zastupljena. S obzirom da se ikavicom govorilo samo kod kuće, ljudima se svidjelo da i na radiju slušaju ikavicu. Tada sam prvi put napravio radio dramu koja je, kako kažu glumci, nateži oblik glumačkog stvaralaštva, jer nemate gestikulaciju niti nekakve pokrete i imate dobar tekst ili

ga nemate. Imate samo svoje glasove. Trajalo je dosta dugo. Za vrijeme 'Dinastije' dobili smo jutarnji program i tada je nastala serija 'Mali jendek', rekao je Kiš.

Ovaj serija, kako govore oni koji je se sjećaju, išla je dosta dugo, a zatim je nastao novi serijal »Škripi deram« koji je tada išao također na Radio Subotici. Marjan je do sada napisao oko 280 epizoda radio drama, no kako i sam kaže, najviše voli pisati humoristične tekstove.

»Svima je nama potrebno smijeha i svima odgovara kad se malo opuste i zaborave na svakodnevicu. Bitno je humor dozirati u granicama koje nikoga neće povrijediti. Jasno je da se ne može svima sve svidjeti, pa sam nailazio i na osude, napade, kritike. Odobravanje i pohvale ne računam, ali ja sam za to da ljudi i kritiziraju, jer mislim kako je to sastavni dio ovoga posla«, pojasnio je Kiš.

ŠKRIP I DERAM: Često ljudi znaju biti pogođeni određenom temom ili se pronađu u nekom liku, no kako je rekao i sam autor, nikad nikoga nije poistovjećivao s ljudima koje poznaje. »Škripi deram« je išao kao TV serija i u toj seriji po riječima autora prikazan je dio iz života ovdašnjeg življa. Serija je bila izuzetno praćena te je stigla i do TV Vojvodine. »Imam običaj reći kako je smijeh dobar i mi se rado smijemo na sve humoristične serije koje se tiču drugih naroda, ali kada smo mi ti kojima se

ljudi smiju, onda to doživljavamo na drugačiji način. Ta samokritika kod naših ljudi nije baš najbolje prihvaćena, jer mnogi kažu: 'Nismo mi baš takvi kakvima nas ti prikazuješ.' Ukusi su različiti, ali meni je bitno da u 13 epizoda ove serije nije bilo niti jedne psovke ili neke vulgarne scene. Sada ljudi traže da se serija opet reprizira, a ja bih radije da snimimo nešto novo«, rekao je Kiš.

PJESME ZA SVE: Osim serijala i radio drama Marjan piše i pjesme, te ga je nakon prve Smotre dječjih pjevača i zborova, Mira Temunović u razgovoru zamolila da napiše neku dječju pjesmu. To je bila pjesma »Majkin salaš« koja je sljedeće godine i izvedena, no kako kaže Marjan Kiš, teško je bilo pisati pjesmu na ikavici koja je sadržajem prilagođena djeci. Već za treću smotru Marjan je napisao još dvije pjesme, a jedna od tih dviju je pjesma koja je zaživjela među ljudima »Al' sam rdav«, koja je stigla i do popularne dječje emisije »Mužički tobogan« koja se emitira na Radioteleviziji Srbije.

Iako ove godine nije sudjelovao svojim stihovima na Smotri, za sljedeću je godinu već napisao dvije pjesme. Također, njegovi su tekstovi prisutni i na Festivalu bunjevački pisama od trećeg festivala, a njegovu prvu pjesmu na festivalu je otpjevao Antun Letić-Nune. Pjesme su uglavnom bile nagrađivane od strane publi-

Na promociji CD-a »Klincijada« čiji je autor Marjan Kiš

Skupština na čoši

Jedno od zapaženih Marjanovih djela je igrokaz »Skupština na čoši«, koji je nakon Subotice i Sonte svoje izvođenje doživio i prošlog vikenda u Zagrebu, kada su učenici subotičke Gimnazije posjetili svoje vršnjake u Zagrebu i tom prilikom izveli ovu predstavu.

ke, a ove je godine dobio i nagradu za najbolji do sada nepublicirani tekst. No, ipak Marjan govori kako njegov cilj nije pisati pjesme samo za festival. Želja mu je pisati pjesme koje će ljudi rado slušati i koje će živjeti među njima.

Osim već spomenutih festivala, prošle je godine napisao i pjesmu za festival »Zlatna tamburica« s kojom su se predstavili Antun Letić-Nune i Subotički tamburaški orkestar, te su osvojili drugu nagradu za skladbu. »Ova nagrada mi je iznimno draga, jer sam s ovom pjesmom izišao van Subotice i ocjenjivali su je veliki umjetnici koji ne znaju tko sam, niti su imali neke predrasude o meni. Oni su gledali samo pjesmu i to je po mom mišljenju jedan od najvećih uspjeha«, kaže Marjan.

Ove godine za Festival bunjevački pisama Marjan je osmislio nešto novo na našim prostorima. Okupio je klapu »Klas« koju su činila četiri mladića, koji su pjevali pjesmu »Ostavljeno more« za koju je tekst i glazbu sam napisao.

Nedavno je izišao CD s 14 dječjih pjesmama za koje je tekst napisao Marjan Kiš, kao i glazbu za 3 pjesme. Ovaj CD je izdala PU »Naša Radost« u Subotici. »Volim kada djeca daju svoj sud o pjesmama, jer su oni najiskreniji i njima se pjesma ili sviđa ili ne. Nema trećeg. Mislim kako ima dosta pjesama koje su prihvaćene. Osobito mi je drago što su na promociji bili i *Minja Subota* i *Joca Adamov*, koji su, možemo slobodno reći, legende dječje glazbene scene. Nažalost, danas je jako malo onih koji pišu pjesme za djecu, stoga se nadam da će ove pjesme mnogim mališanima razveseliti djetinjstvo«, kaže Kiš.

Ž. Vukov

Osječko HNK gostovalo u Subotici: »Sjećanje vode« Shelagh Stephenson u režiji Ivica Šimića

Nemogućnost bijega od sjećanja

Možemo li pobjeći od sjećanja i kuda nas takvi pokušaji mogu odvesti – pitanje je kojim se bavi komad »Sjećanje vode« (originalno: *The Memory of Water*) suvremene britanske autorice *Shelagh Stephenson*, što ga je u izvedbi ansambla Drame osječkog Hrvatskog narodnog kazališta, a u režiji *Ivice Šimića*, prošloga petka imala prigodu vidjeti subotička publika.

Glavne protagonistice su tri sestre, koje u obiteljskoj kući negdje na hladnom sjeveru Engleske okuplja smrt njihove majke. Najstarija *Teresa (Tatjana Bertok – Zupković)* samo je naizgled zadovoljna svojim drugim brakom i njezinim poslom prodavanja zdrave hrane; *Mary (Nela Kocsis)* je životom nezadovoljna i poslu posvećena liječnica; a najmlađa *Catherine (Sandra Lončarić-Tankosić)* laka cura sklona (neuspješnim) ljubav-

nim aferama i porocima. Od sjećanja na djetinjstvo i neostvarenog odnosa s majkom izgleda im je nemoguće pobjeći (drama je inače nazvana po fizikalnom fenomenu,

po kojem i voda može pamtili). Dok organiziraju sprovod priključuju im se još dvojica likova: arogantni Maryn ljubavnik *Mike (Velimir Čokljat)* i Teresin dobri, ali dosadan, suprug *Frank (Davor Panić)*. Kako se priče iz obiteljske prošlosti sve više otkrivaju, tako se u predstavi pojavljuje duh majke *Vi (Mira Perić-Kraljik)*, kao sablasno priviđenje u zelenoj haljini od tafta, koje vidi i s njime komunicira samo emocionalno najosveštenija Mary.

Žanrovski određena kao humor-na drama, predstava nam načas nudi smijeh (građen mahom na vulgarnosti likova pod utjecajem droge i alkohola), a načas nas odvođi u mračne intimne ispovijedi u kojima se oslobađaju duboko potiskivani događaji i neriješeni emo-

cionalni konflikti. U toj dimenziji obiteljske drame provlači se priča o ljudskoj slabosti i nastojanju da se stvari pokušaju zaboraviti, a vlastiti neuspjesi i odgovornost za njih olako pripisuju drugima. Možda je takav bol, kako smo vidjeli na sceni, ipak moguće ublažiti: poput Mary koja u završnoj rečenici kaže da »ne voli hladnoću, ali će naučiti živjeti s njom.«

Osječki ansambl je, čini se, uspio napraviti cjelovečernju predstavu solidne kvalitete i ujednačenog ritma. U prilog tome govori i ocjena jednog hrvatskog kritičara, koji je »Sjećanje vode« u izvedbi HNK Osijek okarakterizirao kao »vrhunsku mainstream predstavu koje se ne bi posramile ni veće kazališne sredine.«

D. B. P.

Darko Lukić, »Bijeg od budućnosti«, Profil, Zagreb, 2008.

Zavirivanja u sudbinu

Roman nudi sliku stvarnosti u kojoj se isprepliću površna i isprazna sadašnjost, mutna i često nedodirljiva prošlost te ne odveć obećavajuća budućnost koja bi mogla biti spoj svega nabrojanog

Piše: Đurđica Stuhlreiter

Darko Lukić rođen je 1962. godine. Diplomirao je komparativnu književnost, teatrologiju i filozofiju, a magistrirao dramaturgiju. Školovao se potom u New Yorku, Copenhagenu, Salzburgu i Avignonu. Prevodi s engleskog i španjolskog jezika, uglavnom dramske tekstove. Već dvadeset tri godine djeluje kao publicist, dramski i prozni pisac, dramaturg, kazališni producent i pedagog. Predaje produkciju i kazališni menadžment na odsjeku Produkcije Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu. Dramski tekstovi prevedeni su mu na engleski, rumunjski, talijanski, francuski, španjolski, njemački i poljski jezik. Važnije drame izvedene u brojnim profesionalnim kazalištima.

Čitateljskoj publici poznat je i po tri prozna naslova. Jedan od njih, roman »Uzaludnosti«, spominjao se u kontekstu dodijele nagrade Dekada magazina *Op.a.* kada je biran najbolji naslov u književnoj sezoni 1996. Nagrada je dodijeljena »Mišolovci Walta Disneya« Zorana Ferića, dok je spomenuti Lukićev roman bio u užem izboru. **UZROCI I POSLJEDICE:** Jedan od razloga za bijeg od budućnosti nudi se u početnoj epizodi koja bi u sebi mogla sadržavati i uzroke i posljedice. O njemu sam autor kaže:

»Pogledajte, čak i naše, takozvane ozbiljne tiskovine pune su oglasa za vidovnjakinje, i kako je tu konkurencija velika, pojavljuje se sve veći broj egzotičnih i orijentalnih imena, osoba koje nude posebna znanja bliskog i dalekog istoka. Jedna takva je i Kata Žilić, ali kao takva vjerojatno ne bi bila konkurentna na gusto natrpanom tržištu. I naravno, njen pseudonim Rabija al Sallam joj donosi veći broj sofisticiranije klijentele nego što bi jedna Kata Žilić mogla imati.«

Lukićev roman »Bijeg od budućnosti« nudi sliku stvarnosti u kojoj se isprepliću površna i isprazna sadašnjost, mutnu i često nedodir-

ljivu prošlost te ne odveć obećavajuća budućnost koja bi mogla biti spoj svega nabrojanog. Poprilično određena konstantama prijašnjih kategorija, u romanu se otvaraju šanse za sutrašnjicu obilježenu nezvjesnošću i strahom od onoga što će doći. Nikakvo stoga čudo, što će Lukić svoje protagonisti povezati barem jednom zajedničkom niti – odlascima vidovnjakinji i naivnom zavirivanju u sudbinu od koje bi se onda mogli spasiti.

OSMERO LIKOVA: Pisac nam vješto pripovijeda o sudbinama osmero likova, vezanih na način na koji je to često jedino moguće u suvremenom društvu. Veze među njima nisu daleko od krhkosti i privida, ali sve ih je moguće promatrati na pozornici društvenih zbivanja čije je središte doček nove

godine u ekskluzivnom hotelu Metropolitan. Kroz pripreme za taj događaj upoznat ćemo živote tipičnih likova koji tragaju za smislom, ispunjenjem i otkrivanjem vlastitih vrijednosti.

Hrvoje je odvjetnik koji se odlučio politički aktivirati i uspjeti, ali još ne zna u kojoj stranci, a Nina glumica koja je odlično svladala vještinu spontanog ubacivanja pred fotografske objektivne na premijerama. Tu je i lik Vere, liječnice i doktorice znanosti čiji su hobiji ezoterija i okultizam te Jure, slikara koji sprema veliku londonsku izložbu, ali ga muči kreativna nemoć. Upoznat ćemo i Tanju, vježbenicu u odvjetničkom uredu koja svake noći sanja Ameriku jer je tamo provela jedine sretne dane svog života i Anu, domaćicu

Darko Lukić

i svačiju najbolju prijateljicu koja je uvjerena kako bi njezina djeca bez nje bila potpuno izgubljena. Pisac kreira i lik Ivana, televizijskog likovnog kritičara koji će u novogodišnjoj noći zaželjeti živjeti u vlastitom stanu kako bi se tu, bez mamina hysteriziranja, mogao vidati s dečkom i Marka, diplomata i biseksualaca koji to pod svaku cijenu pokušava sakriti, pa partnere traži po bečkim saunama.

IRONIČAN ODMAK: Roman skreće pozornost i na neke manje bezazlene razloge za bijeg od budućnosti. Aktualni problemi sadašnjice dani su u naznakama, ali strah od terorizma jedan je od onih što će baciti sjenu na veliki i ekskluzivni doček na kojem su okupljeni Lukićevi junaci kao tipični predstavnici onih što se na takvim mjestima obično okupljaju.

U nekim dijelovima romana otvara se mogućnost za nove priče (primjerice, dio o nestalom ocu), ali o njima ćemo možda čitati u nekom drugom romanu. Do tada, ostaje nam »Bijeg od budućnosti«, kao mogućnost razmišljanja o pojavama s kojima se svakodnevno susrećemo i ironičnog odmaka od sadašnjosti koja ne pruža previše razloga za optimizam. Nakon čitanja ostaje nam da sami izaberemo bijeg kakav nam najviše odgovara. Jedan od mogućih ponuđen je i u prikazu romana Darka Lukića:

»'Bijeg od budućnosti' predstavljajući i bijeg od loše književnosti.«

Jezični savjetnik

Mati i kći

Piše: Miranda Glavaš-Kul

Dvije imenice kojima imenujemo članice obitelji, mati i kći, na prvi nam pogled izgledaju posve uobičajeno i čini nam se da s njima nitko nema nikakvih problema. Te dvije, posve obične imenice, problem su za mnoge govornike hrvatskoga standardnoga jezika. Naime, ove imenice u svim gramatikama i udžbenicima jezika zauzimaju posebno mjesto jer imaju sklonidbenu posebnost. U hrvatskome jeziku razlikujemo tri vrste sklonidbe koje određujemo prema nastavku u genitivu jednine, a to su: a- sklonidba, e-sklonidba te i-sklonidba. Imenica mati pripada e vrsti sklonidbe jer u genitivu jednine ima nastavak –e (mati – matere), a imenica kći pripada i vrsti sklonidbe jer u genitivu jednine ima nastavak

–i (kći – kćeri). Imenice mati i kći proširuju svoju osnovu infiksom –er u svim padežima, osim u N i V, stoga će sklonidba imenice mati glasiti: N mati, G matere, D materi, A mater, V mati, L o materi, I s materom.

Ukoliko nekomu predstavljamo članice svoje obitelji trebamo biti oprezni.

Nije dobro reći:

Ovo je moja kćer.

Ili:

Ovo je moja mater.

Nego:

Ovo je moja kći. (Tko? – Kći.)

Ovo je moja mati. (Tko? – Mati.)

No, nije dobro reći:

Predstavljam vam svoju kći/mati.

Nego:

Predstavljam vam svoju kćer/mater. (Koga? – Kćer/mater.)

Imenica mati u svim padežima, osim N i V, zvuči poprilično grubo te ju najčešće zamjenjujemo likovima majka ili mama, no imenicu kći često rabimo, iako i za nju imamo oblik kćerka s kojim nema takvih morfoloških poteškoća.

Zašto griješimo? Najčešće griješimo zato što nismo naučili ili smo zaboravili da nominativni oblik glasi kći, a ne kćer, potom stoga

što je akuzativ češće u uporabi od nominativa pa se akuzativni oblik prenosi i u nominativ. Možda u budućnosti pobijedi praksa jer su uistinu morfološka razlika sve češće gubi pa se akuzativni oblici, mater i kćer, pojavljuju u nominativu jednine, no do tada nam valja poštovati normu i možda, na taj način, uspijemo sačuvati nominativne oblike.

Nova knjiga: Ilija Okrugić Srijemac, »Svjetovne popijevke« (priredio: Đuro Rajković)

Doprinos boljem upoznavanju Okrugićeva stvaralaštva

Knjigu je priredio prof. Đuro Rajković

U izdanju Knjižnice i čitaonice »Ilija Okrugić« iz Zemuna ovih je dana objavljena glazbena zbirka »Svjetovne popijevke« Ilije

Okrugića Srijemca, koju je priredio glazbeni pedagog i pijanist iz Petrovaradina Đuro Rajković.

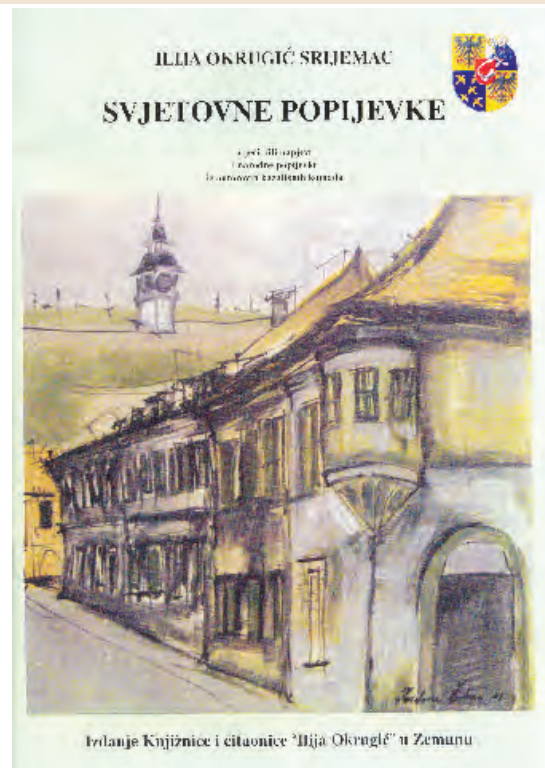
Zbirka sadrži skroman dio notnih zapisa Okrugićevih svjetovnih skladbi koje je prireditelj knjige prikupio iz raznih izvora. U zbirku su ušle i skladbe drugih skladatelja, skladane na Okrugićeve riječi, i poneke popijevke iz Okrugićevih kazališnih komada.

»Kolikoći i kakvoći priloga u ovoj glazbenoj zbirci mnogo je pridonio petrovaradinski skladatelj Stanislav Preprek. Kao izvanredni štovatelj Okrugićeva stvaralaštva Preprek je njegovu glazbu pomno bilježio, originalno harmonizirao i zdušno promicao«, zapisao je u proslavu knjige Đuro Rajković.

Inače, autor za proljeće iduće godine najavljuje i pojavljivanje zbirke s Okrugićevim crkvenim popijevkama.

Ilija Okrugić Srijemac (1827.-1897.) dugogodišnji petrovaradinski župnik i opat, hrvatski književnik i pjesnik, bio je i skladatelj-amater. U njegovom cjelokupnom stvaralaštvu najmanje su sačuvana glazbena djela, a to su popijevke i napjevi. Takvo stanje nije samo posljedica Okrugićeve manjkave glazbene izobrazbe, nego donekle i nemarnosti prema njegovoj glazbenoj ostavštini. Stoga je ova glazbena zbirka iskorak u obnavljanju i boljem poznavanju njegova stvaralaštva.

D. B. P.

Hodočašće u Rim

Hodočasnici, predstavnici Subotičke biskupije

Obnova vjere

Ova godina proglašena je godinom sv. Pavla te je to bio osnovni povod za hodočašće vjernicima Subotičke biskupije koji su hodočastili i posjetili drevni Rim. Od 5. do 12. listopada kada su vjernici hodočastili, osim Rima posjetili su i druge znamenite gradove, ali svakako središnji događaj bio je susret s papom *Benediktom XVI.* Organizator puta bila je Subotička biskupija, a duhovni vodič bio je mons. dr. *Andrija Kopilović*, koji je rekao: »Godina je apostola Pavla i to je za nas Subotičane, Bačvane osobito privilegirana godina apostola Pavla, jer je apostol Pavle zaštitnik Bačke, a sretni smo što je sada i zaštit-

sv. Otac Benedikt XVI. s vjernicima

nik Vojvodine i ovih krajeva. Zatim, apostol Pavao je neiscrpn izvor za evanđeoske poruke, učiteljske crkve koja je temelj njegova nauka, stoga smo išli kao hodočasnici biskupije zajedno počastiti grob prvaka Petra i napose Pavla. Ono što svaki hodočasnici želi u Rimu je susresti Svetog Oca. Na tom su tri datosti, apostol Petar, apostol Pavao i živi Petar, tj. Benedikt XVI. Nama je to bio cilj i on je ostvaren. Susret žive Crkve koja se očitovala na audijenciji, na kojoj su sudjelovale biskupije iz 60 krajeva sa svih kontinenata svijeta bila je prisutna i naša biskupija. Po običaju ono što je osobito jest da neke ceremonijal najavljuje, a neke papa osobno pozdravlja. Nas je ovog

puta, na hrvatskom jeziku, osobno pozdravio Sveti Otac, kao biskupiju apostola Pavla. To je bio vrhunac doživljaja, kao i svakodnevni liturgijski susreti, susreti u razmatranjima i molitvama kao i osobito hodočašće po svim znamenitostima bogatstva Rima. Zahvaljujem vlč. *Ivici Ivankoviću Radaku* i *Vladimiru Sedlaku* koji su nam pomogli kako bismo na vrijeme stigli i vratili se kući daleko bogatiji. Doživjeti susret Crkve žive, Petra živoga na temeljima starog, srednjovjekovnog i novog Rima je kršćanima obnova vjere«. Skupa s vjernicima hodočastili su i pokraj duhovnog vode, na ovo hodočašće išli i svećenici i časne sestre: preč. *Andrija Anišić*, preč. *Željko Šipek*, vlč. *Ivica Ivanković Radaković*, s. *Zrinka Glavaš* i s. *Jasna Crnković*.

Priredila: Ž. V.

Proštenje u subotičkoj katedrali

Usrijedu 15. listopada, kada se sjećamo zaštitnice subotičke katedrale i grada Subotice – svete Terezije Avilske, svečanom svetom misom obilježen je blagdan Crkvene naučiteljice. Dvojezično misno slavlje, uz koncertaciju svećenika Subotičke biskupije, predvodio je biskup mons. *Ivan Penzeš*.

U prigodnoj je homiliji vlč. *Mirko Štefković* govorio o sv. Tereziji, o njenom životu i duhovnosti. Svečanosti ovoga slavlja pridonijeli su i zborovi »Pro musica« i »Collegium musicum catholicum«, kao i komorni orkestar »Sveta Terezija«, kojim je ravnao *János Titvá*, dirigent Salzburškog katedralnog zbora, koji je ujedno i profesor na glazbenoj akademiji »Mozart« u Salzburgu. Izvedena je Svečana sv. misa *Franca Schuberta* u C–duru, a nastupili su i vokalni solisti: *Timea Dulich*, *Izabela Guzsvany*, *Tivadar Kis* i *Dyula Orendt*.

Sveta Terezija je rođena 28. ožujka 1515. u Avili, glavnom gradu istoimene pokrajine u Staroj Kastiliji. Roditelji su joj bili *Don Alonso Sánchez*

de Cepeda i *Doña Beatriz de Ahumada*. Osim nje imali su još jedanaestero djece, a samo se Terezija odlučila za redovnički stalež. Umrla je 14. listopada 1582., a dan poslije njezine smrti stupila je na snagu reforma kalendara – ispravak staroga Julijanskoga kalendara te se vrijeme uskladilo s objektivnom stvarnošću prema kojoj se mjeri, pa je tada to bio 15. listopada. Papa Pavao VI. proglasio ju je 27. rujna 1970. prvom od žena naučiteljicom Crkve. Sv. Terezija je na jedan listić napisala svoje misli i stalno ih čuvala u svome časoslovu: »Neka te ništa ne zbuni, ništa ne uplaši! Sve prolazi; Bog se ne mijenja – ostaje uvijek isti. Strpljivost sve postiže. Tko posjeduje Boga, tome ništa ne nedostaje; Bog je jedini posve dostatan.«

Ž. V.

Slavlje povodom uspostavljanja Srijemske biskupije

U nedjelju 26. listopada organizira se hodočašće u Srijemskomitrovačku katedralu – manju baziliku sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici, prigodom ponovne uspostave drevne Srijemske biskupije, osnivanja Đakovačko-osječke crkvene pokrajine i uzdignuća Đakovačko-osječke nadbiskupije na metropolitansko sjedište. Večer prije u subotu, 25. listopada bit će svečana večernja s početkom u 18 sati, predvoditelja je mons. Marina Srakić, nadbiskup i metropolit Đakovačko-osječki.

Misno slavlje u nedjelju počima u 10,30 sati, a predsjedatelj slavlja je mons. Đuro Gašparović, biskup srijemski.

Piše:

mons. dr. Andrija Kopilović

Što je pred nama u našoj obitelji?

Ivan i Juda

Neiscrpna tema uvijek će ostati odgoj i želja da se djecu odgoji dobro i osposobi za život dostojan čovjeka. Ovih dana mi je došla do ruku jedna na prvi pogled naivna knjižica o odgoju. Kada sam se zamislio o onomu što tamo piše i preporuča kao načela, shvatio sam da i nije tako naivna. Bar ne za nas koji želimo svoju djecu odgojiti i u kršćanskom duhu.

KAKO SE DJECA NAJBOLJE ODGAJAJU?: Evo nekoliko pravila: Za svako dijete trebalo bi imati uvijek vremena. Svakome djetetu trebalo bi pristupiti u ljubavi i povjerenju. Nikada se ne treba previše uzrujavati zbog djece. Nikakvu nezgodu pojedinoga djeteta ne treba shvaćati odveć tragično. Svako dijete bi trebalo strpljivo i mirno, ponizno i ljubazno saslušati, nikada ni jednome laskati ili ga ponižavati. U svakom djetetu treba razvijati svijest odgovornosti prema braći i sestrama kao i prema drugoj djeci s kojima dolaze u dodir. Roditelji trebaju pokazati zanimanje za sve što djecu zanima i u tome s njima sudjelovati. Nikada se ne smije djeci dati mnogo novca. U tome je bolje biti škrt, nego širokogrudan. Djeca se ne smiju oblačiti raskošno, nego jednostavno i sva jednako. Izuzetak je kad idu u crkvu ili u školu. Svoje vjerske dužnosti trebaju obavljati zajedno s roditeljima, ne samo nedjeljom i blagdanom nego svakoga dana. Ako se s djecom svaki dan moli krunica ili druge molitve, čita Sveto pismo i ide svake nedjelje u crkvu, takva djeca ne mogu se izgubiti. Jedan svećenik pripovijeda o događaju iz svoga života kad je imao osam godina. Vrativši se iz škole, ponovio je jednu rečenicu koju je čuo od starijeg kolege. Nije ni shvaćao što to znači. Majka je bila u kuhinji, nešto je radila. Pogledala ga je ostrim pogledom i rekla mu: »Moje dijete, ne želim više nikada čuti od tebe tu riječ koju si izrekao!« On pripovijeda dalje: »Ostao sam miran, ali od stida sam se zacrvnio.« Poslije večere majka mi reče: »Josipe, dođi sa mnom u sobu!« »Poslušao sam mamu i uputio se s njom u sobu.« U sobi je bio veliki križ pred kojim je moja majka običavala moliti. Ona se okrenu meni te nježnim i tužnim glasom mi reče: »Jutros si ti ražalostio dragoga Isusa onom bestidnom riječju. Ti ne razumiješ što si rekao, zato te neću kazniti, ali budi pozoran da je više ne izgovoriš. A sada klekni, pa ćemo zajedno pitati u dobrog Boga oprostjenje i izmoliti pet Očenaša na čast pet rana Isusovih. Ja sam kleknuo i zajedno smo izmolili pet Očenaša. To je na mene više djelovalo, nego bilo koja druga opomena ili kazna. »Iza Boga najviše dugujem majci. Bila je dobra i razumna. Krepost lako prelazi iz srdaca majka u srdašca djece

U svakom djetetu treba razvijati svijest odgovornosti prema braći i sestrama kao i prema drugoj djeci s kojima dolaze u dodir. Roditelji trebaju pokazati zanimanje za sve što djecu zanima i u tome s njima sudjelovati. Nikada se ne smije djeci dati mnogo novca. U tome je bolje biti škrt, nego širokogrudan. Djeca se ne smiju oblačiti raskošno, nego jednostavno i sva jednako. Izuzetak je kad idu u crkvu ili u školu. Svoje vjerske dužnosti trebaju obavljati zajedno s roditeljima, ne samo nedjeljom i blagdanom nego svakoga dana. Ako se s djecom svaki dan moli krunica ili druge molitve, čita Sv. Pismo i ide svake nedjelje u crkvu, takva djeca ne mogu se izgubiti.

... Dijete koje je imalo sreću da je imalo dobru majku, ne bi se nikada smjelo ni sjetiti ni pogledati je, a da ne zaplače!« (sv. Ivan Vianney) »Najžalosniji dan tvoga života bit će onaj kad izgubiš svoju majku!«, rekao je jedan pisac.

Jednako tako postoji i način kako se može pro-mašiti odgoj. To nitko ne želi, ali se ipak događa. Postavit ću namjerno ovakvo pitanje: **KAKO ČES POKVARITI SVOJE DIJETE?** Kaži uvijek djetetu da je u životu glavna briga (najvažniji) novac! Hvali dijete pred znancima kako je pametno i lukavo! Dopusti da izostane od mise i vjeronauka! Neka sluša kako se roditelji među sobom svađaju! Kazni ga kad te ljuti, ali ne kazni ga kad druge ljuti! Dopusti mu da ide kamo hoće bez obzira s kim se druži! Ispuni mu svaku želju čim počne vikati! Daj mu nesigurne odgovore kad te za nešto pita! Ogovaraj pred njim tuđe pogriješke! Kaži mu što mora činiti, ali ti sam nikada tako ne čini! »Tko prokune oca svojega ili majku svoju, neka se kazni smrću!«, kaže knjiga Izlaska.

Slavni slikar *Leonardo da Vinci* odlučio je naslikati Posljednju večeru i darovati je dominikanskom samostanu u Milanu. Umjetnik je htio naslikati onaj trenutak kad je Isus rekao apostolima: »*Jedan će me od vas izdati!*« Pripovijeda se da je Leonardo dugo po gradu tražio zgodne, značajne glave koje će mu služiti za uzorak u radu. Za osobu božanskog Spasitelja našao je u samom samostanu mladoga čovjeka pravoga anđeoskog lica i živa oka u kojem se odražavala tiha tuga, ali i nebo puno ljubavi i čistoće. Jednom zgodom susretne na ulici mladića, krasna kao proljetna zora, s dugim uvojcima i nevinim smijehom na lijepim usnama. Ovaj mu bijaše uzorak za sv. Ivana. S velikim žarom tražio je umjetnik ostale uzore za apostole. Sve je našao i radio sliku nekoliko godina. Već je bio pri kraju. Bilo je prazno samo Judino mjesto. Za njega nije mogao naći prikladna čovjeka. Napokon, jedne večeri opazi umjetnik na šetnji čovjeka neuredno odjevena, smušena, nemirna pogleda, raščupane kose. Živi Juda! Leonardo ga upita, bi li htio doći u samostan Santa Maria i služiti kao uzorak. On obeća i dođe. Ali, kad opazi da ga Leonardo hoće upotrijebiti kao uzorak za Judu, problijedi, stane plakati i prozbori jecajući: »Zar me ne poznajete? Ja sam vam već služio za uzorak kad ste prije više godina slikali Ivana ...« Leonardo je bio duboko dirnut i upitao je čovjeka, što se to s njim dogodilo? Odgovor je bio: »Strasti i napasti na koje sam pristao ovako su me nesrećile.«

Treba li komentar? Odgojen i neodgojen. Ivan i Juda. Što je pred nama u našoj obitelji? I Ivan i Juda.

Posjet subotičkih gimnazijalaca vršnjacima u Zagrebu

Vršnjaci se dobro razumiju

U trodnevni posjet III. zagrebačkoj gimnaziji otputovala su gimnazijalke 2. razreda koje pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, a posjet je trajao od 16. do 19. listopada.

U jednoj od najstarijih zagrebačkih gimnazija prireden je doista topao doček. Ravnatelj *Martin Oršolić*, kolege profesori i gimnazijalci srdačno su dočekali neveliku subotičku skupinu u kojoj su, osim gimnazijalki, bili i tamburaši te razrednica prof. *Željka Kovač*, dogradonačelnik *Pero Horvacki*, autor i redatelj predstave »Skupština na čoši« *Marjan Kiš*, a u ime organizatora Hrvatske čitaonice *Katarina Čeliković* i *Ervin Čeliković*. Nakon upoznavanja, učenici su se brzo smjestili kod svojih vršnjaka čime je započelo lijepo druženje.

Dan za najkvalitetnije druženje bio je petak, 17. listopada, kada su Subotičani pred profesorima i učenicima III. gimnazije izveli predstavu »Skupština na čoši«. Tamburaši i glumci su burno pozdravljeni, pljesak je više puta prekidao predstavu. I domaćini su se potrudili da gosti posjete čak dvije predstave. Subotičani su pogledali predstavu *Milana Begovića* »Pustolov pred vratima« u Hrvatskom narodnom kazalištu, a u Gavelli predstavu *Milana Rakovca* »Stižu drugovi«.

Program je uključio i subotnje razgledanje grada uz stručno vodstvo po parku u Maksimiru, a zatim, naravno, po starom gradu, od Kaptola i katedrale do Gradeca. Kako je bio Dan kravate, nije izostalo fotografiranje s Matošem u kravati. Oduševljene gimnazijalke su ponijele mnogo dojmova, a jedan je svakako vezan za Studentski centar, gdje su, osim redovitih obroka, vidjele i izložbu plakata za zaštitu životinja, susrele neke od popularnih osoba, poput *Luke Nižetića*. A možda će jednoga dana ovo mjesto

opet biti njihovo za vrijeme studija.

Za posjet gimnazijalki Zagrebu svakako je najzaslužniji ravnatelj III. gimnazije *Martin Oršolić*, koji je prigodom uručivanja slike, dara za ravnatelja subotičke gimnazije, rekao: »Cilj ovog posjeta je da učenici sklope prijateljstva, da Subotičani upoznaju Zagreb te kroz razgovor o običnim temama razviju i druge oblike suradnje. Potporu ovom projektu dalo je Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Generalni konzulat Republike Hrvatske i Hrvatsko nacionalno vijeće. Nadam se da će i naši učenici doći u Suboticu i Sombor, što će biti potvrda konkretne suradnje između

dviju gimnazija. A mi ćemo se truditi opremiti knjižnice literaturom, te pomoći stručno i materijalno koliko to bude moguće i proširiti i druge oblike suradnje«.

Dogradonačelnik Subotice *Pero Horvacki* je zahvalio na gostoprimstvu domaćinima i podsjetio da je ovaj posjet realizirano obećanje koje je gospodin Oršolić dao prigodom svog posjeta Subotici. Za nadati se je da će ovo prijateljstvo biti nastavljeno u Subotici, o čemu svjedoče i dirljivi rastanci. Hrvatska čitaonica je ovom prigodom gimnazijskoj knjižnici darovala svoja izdanja, kao i svim domaćinima kod kojih su naši učenici boravili.

K. Č.

**DOLAZI PLIN DO VAS ?
ONDA POSJETITE NAS !**

BAXI

CIM GAS

**Cesta Jovana Mikića 56.
24000 Subotica
Tel: 024/621-000
www.cimgas.rs**

**VRHUNSKA OPREMA I MONTAŽA SISTEMA
ZA GRIJANJE I KLIMATIZACIJU**

Reproduktivno zdravlje

Spolno prenosive bolesti

Piše: dr. Marija Mandić

Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), reproduktivno zdravlje je stanje fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja u svim područjima vezanim uz reproduktivni sustav, u svim fazama života. Reprodukativna zdravstvena zaštita je skup metoda, tehnika i usluga koje pridonose reproduktivnom zdravlju i dobrobiti kroz sprečavanje i rješavanje reproduktivnih zdravstvenih problema. Jedan od raširenih reproduktivnih zdravstvenih problema su i **spolno prenosive bolesti**, nekada nazivane **veneričnim bolestima**, koje spadaju u najčešće zarazne bolesti.

Poznato je kako se nekada umiralo od ovih bolesti, primjerice od sifilisa, dok se nije našla terapija za njegovo uspješno liječenje. I danas, u doba velikih medicinskih otkrića i ubrzanog razvoja medicinske znanosti, milijuni ljudi širom cijelog svijeta umiru od SIDE, najopakije i najpodmuklije spolno prenosive bolesti. Ipak, s izuzetkom SIDE i hepatitisa B, spolno prenosive bolesti su izlječive ako ih se počne rano liječiti. U protivnom, ukoliko se na vrijeme ne prepoznaju, one svojom upornošću i dugotrajnošću u krajnjoj liniji mogu izazvati neplodnost ili sterilitet, osobe ili bračnog para. Također, spolno prenosive bolesti izazivaju teške upalne procese reproduktivnih organa, spontane pobačaje, izvanmaternične trudnoće, bolesti i teška oštećenja, pa i

smrt djeteta rođenog od inficirane trudnice, predstadije raka i rak vrata maternice, oštećenja ostalih organa, uključujući srce, jetra, bubrege i mozak. Dolazi i do pada općeg imuniteta te se povećava podložnost drugim infekcijama, a tada je česta i smrt oboljele osobe. Zato su spolno prenosive bolesti

som, mogu prenijeti putem krvi, najčešće zajedničkom uporabom igala i šprica kod uzimanja droge, korištenjem istog brijača, ili sa zaražene trudnice na dijete tijekom trudnoće i poroda. Mnogi od zaraženih spolno prenosivim bolestima su adolescenti i mladi ljudi; oni koji imaju rizične seksualne odno-

važan problem u svijetu i u nas, kako zbog velike učestalosti, tako i zbog mogućih trajnih posljedica po opće i reproduktivno zdravlje, kako žene tako i muškarca. Prema definiciji spolno prenosive bolesti su zarazne bolesti, koje se prenose izravnim kontaktom tijekom spolnog odnosa, s inficirane na zdravu osobu.

Uzročnici spolno prenosivih bolesti su virusi, bakterije, gljivice i ostali mikroorganizmi. Neki se uzročnici, osim spolnim odno-

se (»ljubav za jednu noć«), više od jednog seksualnog partnera, ili oni koji često mijenjaju partnere. Spolno prenosive bolesti su često, osobito u početku, bez simptoma ili su oni vrlo blagi, te često ostaju neotkrivene i neliječene, uzrokujući trajna oštećenja općeg i reproduktivnog zdravlja, osobito u žena. Ove bolesti pokazuju posljednjih desetljeća velike promjene u uzročnicima, manifestaciji bolesti, posljedicama i prognozi.

»Klasične« spolno prenosive

bolesti kao **sifilis** i **gonoreja** sve su manje zastupljene, iako se u nekim sredinama ponovno javljaju. Najraširenija bakterijska spolno prenosiva infekcija je uzrokovana bakterijom *Chlamydia trachomatis*. Veliki problem predstavljaju i virusne spolno prenosive bolesti: **HIV/AIDS**, **humani papiloma-virus (HPV)**, **virus herpesa simplex (HSV)**, **virus hepatitisa B**.

Ulazna vrata zarazi ponajprije su spolne sluznice, no to mogu biti i druge tjelesne sluznice. Mikrobi koji uzrokuju spolno prenosive bolesti nađeni su u sjemenoj tekućini, krvi, izlučevinama rodnice (vagine) i katkad slini. Većina ovih organizama širi se vaginalno, analno ili oralno, no neki, kao na primjer oni koji uzrokuju genitalni herpes, šire se i dodirom. Neoštećene i zdrave sluznice čine prirodnu barijeru prodoru mikroorganizama i nastanku bolesti.

Za razliku od drugih infekcija koje se prenose kontaktom, velik broj oboljelih od spolno prenosivih bolesti nema jasnih simptoma, ili je potpuno bez simptoma infekcije. Za točnu dijagnozu uzročnika i ciljanu antibiotsku terapiju potrebni su specifični dijagnostički testovi, jer se uzročnik ne može dijagnosticirati samo na temelju simptoma i kliničke slike. Zato treba potražiti liječničku pomoć i kod pojave najmanjih tegoba, kao što su: pojačani ili promijenjeni iscjedak iz vagine, penisa ili anusa; osjetljivost, pečenje, žarenje, svrbež genitalnog i analnog područja; pojava ranica, mjehurića, bradavica, ili bilo kakvih izraslina i promjena u genitalnom području, spolnim organima ili ustima; bolovi i osjetljivost tijekom spolnog odnosa. Javljaju se još i bolovi u preponama ili donjem dijelu trbuha, oticanje testisa, oticanje limfnih čvorova prepona, simptomi slični gripi i drugo.

Svakako nikada ne pokušavajte sami izliječiti spolno prenosivu bolest. Ove bolesti su zarazne i opasne te obavezno morate potražiti liječničku pomoć. ☒

OČNA KUĆA

**optika i ordinacija
na jednom mjestu**

551-045

Subotica
Maksima Gorkog 20
KOD GLAVNE POŠTE

Poštovani čitatelji,
U želji unapređivanja medicinske strane u našem tjedniku, možete slati svoja pitanja na koja će odgovarati naši liječnici-suradnici. Pisma možete slati poštom na adresu redakcije ili mailom na: hrvatskarijec@tippnet.rs

Koliko skrbimo o zdravlju?

Dragi moji mali prijatelji, ovoga puta donosimo nekoliko zanimljivih tema koje su aktualne za listopad. Sigurna sam kako ste i vi sami sudjelovali u nekima od njih. No, i ako niste, možete se sada upoznati s njima. Govorimo o temama koje su kalendarski vezane za ovaj mjesec, ali možete ih primjenjivati cijele godine, štoviše, neke biste obvezno i trebali.

Piše: Željka Vukov

»Zdrava hrana«

Zavod za javno zdravlje iz Subotice je i ove godine organizirao manifestaciju prigodom Svjetskog dana hrane s temom »Ulaganje u poljoprivredu za sigurnost hrane«. U okviru ove manifestacije održano je nekoliko zanimljivih programa, a sve u okviru zdrave hrane. Između ostalog, otvorena je izložba dječjih likovnih i literarnih radova u izložbenom prostoru Otvorenog sveučilišta u Subotici.

Odabrane su četiri teme na koje su učenici mogli slati svoje radove, a to su: »Moja najbolja školska užina«, »Budimo čuvari planeta«, »Dan kada je hrani rođendan« i »2008. godina krumpira«. Kako je rekla i dr. *Karolina Berenji*, koja je u ime Zavoda za javno zdravlje iz Subotice i otvorila ovu izložbu, na natječaj su pristigli lijepi i maštoviti radovi iz škola i predškolskih ustanova s teritorija Sjevernobačkog okruga. Ovo je deseta izložba po redu koja se organizira svake godine u ovo vrijeme, jer je listopad mjesec zdrave prehrane. Nakon otvorenja izložbe nastavljeno je obilježavanje Svjetskog dana hrane u atriju hotela Galleria, gdje su održane razne promocije. Ovoj manifestaciji nazočna su bila i djeca iz subotičkih škola i predškolskih ustanova. Djeca su se natjecala u kvizovima, poligonima spretnosti i dačkim radionicama, a sve u cilju popularizacije zdrave prehrane. Najboljim likovnim i literarnim radovima dodijeljene su nagrade.

»Čiste ruke«

Prošlog tjedna, 15. listopada, po prvi je put obilježen Svjetski dan čistih ruku. Slogan ovog prvog Svjetskog dana čistih ruku bio je: »Pranje ruku spašava živote«. Tako, dragi moji najmlađi čitatelji, ovo morate jako ozbiljno shvatiti i paziti na sebe i svoje bližnje. Neka istraživanja su pokazala kako ljudi uopće u svijetu imaju loše navike glede pranja ruku, točnije nemaju naviku prati ruke, ili, ako ih peru, onda to bude na brzinu u hladnoj vodi, a to vam je skoro kao da niti niste oprali ruke. Redovitim i pravilnim pranjem ruku sprječavaju se mnoge bolesti, od nekih bezazlenih virusa do smrtonosnih bolesti. Ovo osobito važi za djecu! Pranje ruku je osnovni postupak i temelj je osobne i radne higijene. Rukama diramo sve što je oko nas i zato su nam ruke često zaprljane. Ruke su karika u lancu prijenosa uzročnika zaraznih bolesti, koja izravno povezuje uzročnika bolesti s namirnicom. To je najčešći put zagađenja namirnica i prijenosa zaraznih bolesti, a ujedno i razlog zašto se crijevne zarazne bolesti zovu i »bolestima prljavih ruku«. Ruke obvezno treba prati nakon nužde, prije jela, poslije nečistih poslova i prije rada s namirnicama u kuhinji. Uzročnici infekcije lako se rukama mogu prenijeti na jelo i namirnice te izazivati trovanje hranom među ukućanima. Higijena ruku je osobito važna, jer se prljavim rukama i neposrednim ili posrednim kontaktom preko predmeta ili materijala s kojima one dolaze u doticaj šire mnoge zarazne bolesti. Prije pranja ruku poželjno bi bilo podrezati i urediti nokte, jer se ispod noktiju skuplja prljavština.

Za pravilno pranje ruku potrebno je osigurati:

Toplu, tekuću i zdravstveno ispravnu vodu, tekući sapun, jednokratne papirnate ručnike (ili pamučne ručnike koji se često mijenjaju i koji se peru na visokim temperaturama), koš za otpatke. Ruke obvezno trebate prati: prije jela, nakon posjeta toaletu, obavljanja nužde, prije pripremanja hrane, nakon dodirivanja lica, usta, poslije brisanja nosa, nakon dolaska u kontakt s otpacima hrane, nakon praznjenja koša za smeće, nakon pušenja, nakon čišćenja, nakon igre na dvorištu ili nekog posla u vrtu, nakon igre u pijesku...

Kako ispravno prati ruke?

Ako perete ruke hladnom vodom ponovite postupak i toplom, a evo na koji način: ruke prvo navlažite toplom vodom, nanesite tekući (ili čvrsti) sapun i trljajte ih najmanje 20 sekundi (ako je potrebno i ako vam je dostupna četkica za uklanjanje prljavštine iz pora i ispod i oko noktiju svakako je koristite). Poslije sapunanja ruke dobro isperite mlazom tople vode do uklanjanja tragova sapuna. Postoje poslovi gdje je ruke potrebno prati dezinfekcijskim sredstvom, primjerice u bolnici. Ako ste u vrtiću, u školi ili na poslu brišite ruke jednokratnim papirnatim ručnicima, koji se poslije uporabe bacaju u koš s poklopcem. Ako ste kod kuće možete ruke brisati i platnenim ručnicima, ali ih treba često mijenjati i najbolje je da svatko ima svoj ručnik, jer štetne bakterije se mogu lakše širiti ako su ruke vlažne i ako ih brišemo vlažnim platnenim ručnikom. Zato, dragi moji, oprezno s rukama i molim vas pazite na higijenu. Vodite brigu o tome i nemojte da vas uvijek roditelji moraju podsjećati da treba prati ruke i to ne samo prije jela. Nemojte zaboraviti, čiste ruke su pola zdravlja!

Pokvasite ruke
toplom vodom

nanesite
tekući sapun

dobro trljajte
ruke 20
sekundi...

kako bi uklonili
prljavštinu iz
svake pore

toplom vodom
dobro
isperite sapun

čistim
ručnikom
obrišite ruke.

Ekskurzija u Davoru

Na poziv župnika iz Davora, malog mjesta u Brodsko-posavskoj županiji, vlč. *Marjana Đukića*, učiteljica *Ana Čavrgov* organizirala je dvodnevnu ekskurziju za učenike trećeg, sedmog i osmog razreda Osnovne škole »Matko Vuković«. Djeci se priključilo i dvanaest mladih koji su aktivni u skupini »Proroci«, kao i mladi iz zajednice katoličke mladeži »Zbor«. Svi skupa proveli su dva nezaboravna dana

u ovom malom selu koje broji 2500 stanovnika, a koji su ih primili s velikom radošću u svoje domove na spavanje. Skupa s mještanima djeca i mladi sudjelovali su na misnim slavljinama u subotu i nedjelju, a mladi su na tribini, koju su organizirali domaćini, odigrali melodramu »Everything«, dok su u nedjelju nakon mise djeca prikazala običaje i život u Subotici. Nakon nedjeljnog ručka s domaćinima, Subotičani su krenuli kući ispunjeni veseljem i nezaboravnim provodom.

A. Sudarević

Sunčana jesen života

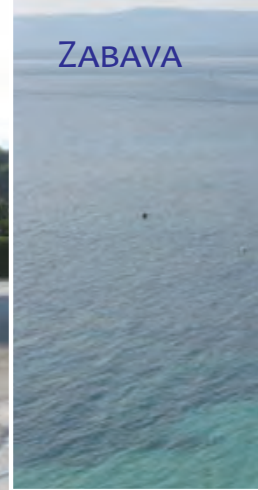
Listopad je i mjesec stariji ljudi, te se organiziraju razne priredbe u čast majki, baka i djedova. Obično na ovim priredbama sudjeluju njihovi unuci koji im svojom pjesmom, igrom i osmijehom zagriju srca i razvesele ih. Kao i prijašnjih godina i ove su godine mališani dječjeg vrtića »Marija Petković« svojim majkama, bakama i djedovima pripremili zanimljiv program. Ulaznice na ovu manifestaciju bile su kolači koje su majke i bake pravile sa svojim unucima.

Narodna književnost za djecu

U okviru sedmih po redu Dana Balinta Vujkova, čije je održavanje počelo u srijedu 22. listopada, kada je otvoren Mini sajam knjiga, u četvrtak 23. listopada u dvorani HKC »Bunjevačko kolo« organiziran je i nastup djece, učenika OŠ »Matija Gubec« iz Tavankuta koji su se nastupili igrajući predstavu »Razlinkavi zec« u režiji *Marice Skenderović*.

Prije predstave održano je predstavljanje knjige »Mali diplomat« i CD-a na kojem se nalaze igrokazi za djecu i radio-dramske serije »Na vrbi svirala«. Svi sudionici programa dobili su na dar knjigu i CD. O ovom događaju možete više čitati i vidjeti u sljedećem broju »Hrvatske riječi« na stranicama Hrcka.

Ako još niste posjetili Mini sajam hrvatskih izdavača koji se održava u okviru Dana Balinta Vujkova, još uvijek imate priliku za to. Sajam traje do subote 25. listopada do 12 sati, pa ga toplo preporučujem svima.

Biser otoka Brača

Bol

Tekst i fotografije: Dražen Prčić

Mnogi posjetitelji i gosti Bola na otoku Braču često u šali znaju kazati: »Od sveg Brača meni je ostao Bol«, ali kada nakon provedenog odmora dođe vrijeme odlaska, htjeli to priznati ili ne, zbilja osjete bol. Bol što moraju napustiti oazu jadranske ljepote, maleno idilično otočko mjesto smješteno na južnom dijelu jednog od najvećih hrvatskih otoka. O otoku Braču i njegovoj ljepoti znali su još prije nekoliko tisuća godina, o čemu svjedoče brojni pisani zapisi starih vremena. Konačno, rimski imperatori koji su vladali cijelim ondašnjim svijetom, birali su Bracciu za mjesto svoga ljetnoga odmora. I posjećivali lokalitete današnjeg Bola. S razlogom. Naravno.

Nakon brojnih lijepih ljetnih dana, koji su s dolaskom nove jeseni ostali za nama, prijelaz u novo godišnje doba još uvijek je, klimatski, vrlo blizak temperaturno svojoj prethodnici. Konac rujna i početak listopada svakodnevno je bio ugrijan s

ugodnih dvadeset i nekoliko stupnjeva, a more je unatoč nekoliko dana kontinuirane bure ostalo na još uvijek za kupanje »mogućih« dvadeset stupnjeva. I turisti, istina najviše oni iz zemalja izrazite kontinentalne klime, kupaju se i u listopadu, uživajući u besprekorno čistom moru zbog kojeg su i potegli par tisuća kilometara puta. Plaže su relativno popunjene, jer ipak su to mjesta masovnog turizma na kojima tijekom udarnih ljetnih mjeseci boravi na desetine tisuća gostiju, a u vremenu kasne posezone sve je ipak znatno drugačije. Na ugodnih, prosječnih 25 stupnjeva tijekom većeg dijela dana ljubitelji mora i sunca uživaju na ležaljka akumulirajući »posljednje zrake ljeta« ili pak na druge brojne načine uživaju u »još uvijek« ljetnom doživljaju. Šetajući prekrasnom mramornom stazom u hladovini brojnog mediteranskog rastinja u neposrednoj blizini mora, igrajući

Lagani desert s jabukama

Za 6 osoba:

1,5 kg jabuka
2 pudinga od vanilije
100 g prženih oraha
100 g prženih lješnjaka
10 g čokolade za kuhanje
¼ l slatkog vrhnja

Oljuštiti jabuke i izrezati ih na kockice, te ih odmah stavljati u vodu kako ne bi pocrnjele. Staviti ih da se skuha u i za to vrijeme pripremiti puding po uputi na vrećici, ali umjesno mlijeka dodati vodu iz posude gdje se kuhaju jabuke. Miješati prah za puding kako se ne bi stvorile grudice. Kada su jabuke skuhanе, u posebnu posudu odliti višak vode, a u ostatak usuti smjesu za puding. Kuhati još nekoliko minuta, dok se puding ne zgusne. Skinuti s vatre i u tu smjesu umiješati sitno izrezane orahe i lješnjake. Podijeliti u male posude te od gore narendati čokoladu. Umotiti slatko vrhnje, te s njim ukasiti desert. Servirati prohladeno.

tenis u prekrasnom teniskom centru s više od 20 terena, baveći se jedrenjem ili surfom na valovitom jesenskom moru, ili jednostavno uživajući u zasluženju dokolici na nekoj od klupa s prekrasnim pogledom na jednu od najljepših svjetskih plaža.

Za one koji žele odmor upotpuniti i dodatnom skrbi za vlastito tijelo i njegovu vrhunsku njegu, na usluzi je wellness i spa centar u hotelu Elaphusa, koji se nalazi u sklopu hotelskog resorta Bluesun u kojemu je moguć kompletan najsuvremeniji tretman počevši od kupanja u zatvorenom bazenu sa slanom morskom vodom sve do brojnih dodatnih usluga (raznovrsnih sauna, parnih kupelji i relaksacijskih tretmana na posebno ugodnim ležajevima).

Bol zbilja pruža puno toga. U svakom dijelu godine i sezone, neovisno o godišnjem dobu i kalendarskom mjesecu, jer svatko može moći odabrati svoj način užitka u nedirnutoj prirodi podno najvišeg hrvatskog otočkog vrha (Vidova gora visoka gotovo 800 m). Hoće li to biti aktivnije ili pasivnije, usred sezone ili ovako na njezinom približavajućem koncu, zbilja je svejedno, jer Bol je uvijek isti. U proljeće, u srpnju ili kolovožu, te početkom listopada, jednostavno ne možete pogriješiti. Trebate se jednostavno zaputiti prema Splitu, ući na jedan od mnogobrojnih trajekata koji voze prema Supetru i potom prevaliti još nekih 40 km do druge strane otoka Braća. A, kada poslije kraće vožnje ugledate more i maleno mjesto »usidreno« na samom kraju ovoga rajskoga otoka, bit će vam sve jasno. Zbog čega je Bol – Bol!

- * Prodajem ladu trula višnja, više trula nego višnja!
- * Prodajem mlade piliće, skoro jaja!
- * Izgubljen je crni doberman, molimo ako ga netko vidi - neka bježi!
- * Ivica ulazi u prodavaonicu i pita trgovca:
 - Dobar dan, imam samo 100 dinara, što mi preporučate?
 - Neku drugu prodavaonicu.
- * Ide slon prašumom i stane na mrava. Tek poslije nekog vremena primijeti da mu je nešto na nozi. Slon:
 - O, oprosti, stvarno te nisam vidio!
 - Ma ništa, to se i meni moglo dogoditi.

HNL

Prvenstvo ponovno zanimljivo

Domaća pobjeda Hajduka protiv Cibalie (2-0), Slavena u duelu protiv Croatie Sesvete (4-0) i remi vodećeg Dinama u Šibeniku (2-2) učinili su hrvatsko nogometno prvenstvo ponovno rezultatski neizvjesnim. Nakon 11. odigranih kola Dinamova prednost (20 osvojenih bodova) sada je svega tri boda ispred Koprivničanaca (17) i Splugana (17) i u nastavku jesenskog dijela možemo očekivati neizvjesniju ligašku borbu. U sljedećem 12. kolu (26. listopada) sastaju se: Rijeka – Dinamo, Zadar – Hajduk, Slaven – Cibalia, Šibenik – Inter, Osijek – Croatia Sesvete i Zagreb – Varteks.

Liga prvaka

Pobjeda Zagreba CO u Segedinu

Rukometaši hrvatskog prvaka zabilježili su važnu pobjedu prošle subote u Segedinu (Mađarska) protiv momčadi Pick Szeged (36-30) i ponovno uvećali izgleda za plasman u daljnji nastavak elitnog europskog klupskog natjecanja. Iako bez najboljeg igrača Ivana Balića, koji će zbog ozljede kraljevnice možda morati i na operacijski stol, Zagrepčani su odigrali fantastičnu partiju predvođeni odličnim igrama Štrleka i Lazarova, koji su obojica postigli po devet pogodaka. Po svemu sudeći odlučujući susret za prvo mjesto u skupini bit će uzvrat protiv njemačkog Lowena u gostima.

Fini ATP sezone

Nakon Madrida (Masters serija), ovog tjedna igra se još nekoliko ATP turnira (Basel, Lyon i Sankt Petersburg), a potom od idućeg tjedna započinje posljednji turnir Masters serije u Parisu nakon kojeg će biti poznati svi sudionici završnog turnira sezone. Svoje sigurno mjesto na Masters za sada imaju: Nadal, Federer, Đoković, Murrey, Ferrer i najvjerojatnije Davidenko, dok će se za preostala dva mjesta boriti nekoliko tenisača iz Top 10. Trenutačni poredak najboljih hrvatskih tenisača na svjetskoj ATP ljestvici: Karlović (20. mjesto), Čilić (23), Ančić (36), Ljubičić (46), Karanušić (91)

Temeljem članka 10. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (Službeni glasnik RS broj 135/04) Gradska uprava, Služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, Subotica – Trg Slobode br.1

OBAVJEŠTAVA

Da je podnesen zahtjev za odlučivanjem o potrebi izrade studije o procjeni utjecaja projekta: BUNARSKO VODOCRPILIŠTE B- 1/III na VODOCRPILIŠTU II. čija realizacija se planira na kat. česticama 14590/2 14591/4 KO Novi grad općine Subotica

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša II. kat stare Gradske kuće – ured 226, u razdoblju od 24. listopada do 10. studenoga 2008. godine u vremenu od 10 do 12 sati

Molimo vas da u roku 15 dana od dana oglašavanja, dostavite mišljenje o zahtjevu za odlučivanjem o potrebi izrade studije o procjeni utjecaja predmetnog objekta na okoliš, ovom mjerodavnom tijelu.

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji, Subotica – Zagreb, važe cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.225 din.)
- studenti uz prikaz studentske legitimacije (koja se dobiva na autobusnoj stanici) uživaju popust od 20% (povratna karta je 3.332 din., a u jednom smjeru 1.960 din.)

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA IZRAVNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA SMJERA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

**MILENIJUM
OSIGURANJE**

- Registracija i osiguranje motornih vozila
- Najpovoljnije osiguranje imovine, tvrtke, kasko osiguranja motornih vozila i radnih strojeva plaćanjem na 12 rata
- Osiguranje transporta
- Osiguranje nezgoda, obvezna i sva imovinska osiguranja
- Sigurna i brza isplata štete
- Postanite i Vi član velike obitelji "Croatia osiguranja" D.D. iz Zagreba

"Milenijum osiguranje" A.D. Beograd - Filijala Subotica
 24000 Subotica, Karađorđev put 38, telefon: +381 (24) 555-867 i 552-406
 E-mail: mios@tippnet.co.yu
 Radno vrijeme: od 8 do 16 sati

Darko Kralj, paraolimpijac

Zlatna kugla

Olimpijski pobjednik iz Pekinga atletikom se počeo baviti 2004. godine

Razgovor vodio: Slavko Žebić

Na nedavno održanoj Paraolimpijadi u Pekingu, od 6. do 17. rujna, Hrvatsku je predstavljala nevelika ekipa od 25 sportaša i zabilježila hvale vrijedan uspjeh osvojivši tri zlata i jedno srebro. Prvo zlato za Hrvatsku donio je Darko Kralj, bacač kugle. **Kako je biti kraljem kraljice sportova, svjetskim rekorderom i olimpijskim pobjednikom?**

Pa lijepo je biti kralj kraljice sportova! Napokon, nakon puno rada, treniranja, odricanja, nesebične potpore moje cjelokupne obitelji i timske angažmana ekipe, koja u posljednje dvije i pol godine sam mnoh radi i po pet sati na dan, to je prekrasno. Jednostavno, ostvarili su mi se dječjački snovi.

Na koji način ste doživjeli doček u zračnoj luci po povratku iz Pekinga?

Svi smo se radovali povratku doma iz daleke Kine, jedva smo čekali vidjeti svoju djecu, roditelje, najmilije. Izlazimo iz zrakoplova na Plesu i još izdaleka čujem – evo ga, vidim ga! Evo i sad sam se naježio, u grlu stala knedla, suze radosnice u oku, a gdje god da pogledate vidite nekog svog, mještane iz mog rodnoga mjesta Grubišnoga Polja. Ni sam ne znam kako, a već sam bio u zagrljaju brata *Željka* i oca *Franje*, pa gradonačelnika *Zlatka* – svi smo se tada zagrlili, a ja sam bio najsretniji i najponosniji osoba na cijelom svijetu. To je izniman doživljaj, samo jednom u životu to čovjek može doživjeti i još kada vidite svoje sumještane i suze radosnice u njihovim očima, to se onda teško može opisati, to se mora doživjeti.

Vratimo se Pekingu, svečanom otvorenju, natjecanju i samom činu proglašenja, kada se pred 90 tisuća posjetitelja vijorio hrvatski stijeg i orila hrvatska himna?

Vjerujem da su i vaši čitatelji to mogli vidjeti u izravnom prijenosu, no Kinezi su strašni – od otvorenja su napravili veličanstveni spektakl, a sve je bilo predviđeno i do najmanje sitnice. Što se tiče proglašenja pobjednika, sve je kao

i u snu, samo još ljepše. Stojite na tronu, primete medalju pred gotovo 70-80 tisuća posjetitelja, svi vam skandiraju, a počinju prvi taktovi hrvatske himne i u dalekom Pekingu se ori Lijepa naša, svi na stadionu ustaju, okreću se prema hrvatskome stijegu i pozdravljaju, prekrasno! Po završetku zadnjeg takta svi skandiraju i plješču, nezaboravno.

Briljantnim pobjedama i osvojenim odličjima zaslužni ste što se Hrvatska našla na visokom 37. mjestu, s trima zlatnima i jednom srebrnom medaljom, među 148 zemalja svijeta, koliko ih je sudjelovalo na ovoj paraolimpijadi.

Naravno da smo svi skupa ponosni, jer smo nevelika ekipa – 25 sportaša, među 148 zemalja svijeta, koliko je sudjelovalo na ovim igrama, i mi smo zaslužni što je Hrvatska zauzela 37. mjesto, što je za sada najveći uspjeh, a za 20 mjesto je bolji plasman od posljednjeg na igrama u Ateni.

Kako se Darko Kralj našao u kraljici sportova, u atletici?

Moglo bi se reći da sam počeo u travnju 2004. godine kada sam išao sa suprugom u Bjelovar popravljati svoju natkoljenu protezu. Sreo sam tamo gospodina *Slivara*, koji se bavio sportom, tj. atletikom – bacačkim sportovima. Pitao me je – bi li i ja htio vježbati, bacati kuglu, s obzirom na to da se prilično dobro krećem, a i »ima me«. Ja sam se i prije Domovinskoga rata bavio sportom, igrao sam rukomet u RK »Česma« na mjestu kružnog napadača, pa se u meni ponovno probudio sportski duh i želja za bavljenjem sportom. Tako sam se učlanio u AK »Sokol« iz Bjelovara.

Dragovoljac ste Domovinskog rata, a za Vas je bio koban »skok u Dalj«. Naravno, i skok u dalj je atletska disciplina, no Vas su u Dalj dovele ratne zadaće?

Kao pripadnik interventne policije u Rakitju išli smo na zadaće gdje god je to bilo potrebno. Budući da je dobar dio Lijepe naše bio odsječen, mi smo išli u ispomoć. U noći 26. srpnja 1991. godine, uoči poznatog masakra u Dalju,

oko 2 sata poslije ponoći počeli su, s vojvodanske strane, pripadnici JNA sa svojim rezervistima i paravojnim postrojbama granatiranje naših baza, u kojima smo se odmarali. Istrčali smo van i vidim – već imamo nekoliko ranjenih, te pokušam spasiti tri ranjena prijatelja, koje sam stavio u auto i pokušao odvesti u Aljmaš. Baš kada sam krenuo, pala je raketa iz VBR-a pod prednji lijevi kotač auta i tom prilikom sam ranjen u obje potkoljenice.

Ujutro me je *Željko* iz Aljmaša odvezao Dunavom i Dravom do Osijeka, jer su u Bijelome Brdu bile barikade, i nakon prvog operativnog zahvata i stabiliziranja stanja odvezli su me helikopterom u Zagreb, u bolnicu Rebro, a nakon oporavka u Beč, s još četvoricom suboraca iz cijele Hrvatske. Nakon operacije išli smo na kućnu njegu. Morali smo jednom tjedno ići na pregled, pa nas je prihvatio i udomio naš svećenik don Stipe Šilić u mjestu Pandorf, gdje žive gradišćanski Hrvati. Po završenom liječenju, dan uoči Božića, na sam Badnjak, don Stipe me je dovezao u rodni grad Grubišno Polje, koje je samo mjesec dana prije oslobođeno. Po povratku je slijedilo dugo razdoblje oporavka, pa kako sam već rekao, počeo sam trenirati – prvi put bacim kuglu 10,30 i odmah rekord! Poslije je došlo i do rušenja svjetskog rekorda zahvaljujući vjeri u dragoga Boga, obitelji i napornom vježbanju i treniranju. Želim osobito istaknuti zasluge trenera *Ivana Ivančića*, jer mi je puno pomogao i ne vjerujem da bih bez njega sve to postigao.

Bacanje kugle, treninzi, dobivanje prostora u rodnom gradu. Što još radite?

Osim što treniram, radim i u Atletskom klubu osoba s invaliditetom »Grubišno Polje«, tu su i redoviti poslovi u obitelji, bavim se lovom i ribolovom, volim brati gljive, član sam i prirodoslovnog društva »Drava«, koje se bavi zaštitom ptica, ugroženih vrsta i ugroženih prirodnih krajolika. Grad nam je dodijelio skladište, gdje redovito možemo trenirati i to dva puta dnevno, prije podne bacanje kugle, a poslije podne teretana.

Poslije odmora vraćam se treninzima, jer iduće godine imam seriju jakih natjecanja – od europske Zlatne lige, koja je uspostavljena, do ovih već standardnih – otvorenih prvenstava, memorijala i sl.

www.kviskoteka.hr

[illegible]

WIGENJE KIZAZAKHE
 George chowey, insard, ghwaka, tonaqon, amoy, dhoq, edafon, tosha, karens, is uy, sed in a shika, on a lot, nate, nika, karant, is
 nentafes d'ulap, amamawisaw, tontomaw, shay, ot, kashat, d'waw, kashay shay, nentafes d'ulap, amamawisaw, tontomaw, shay, ot, kashat, d'waw, kashay shay

Rasprodano

400 dinara

400 dinara

400 dinara

400 dinara

300 dinara

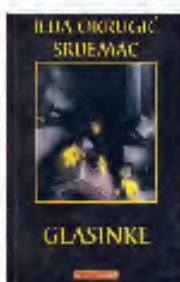
200 dinara

300 dinara

200 dinara

300 dinara

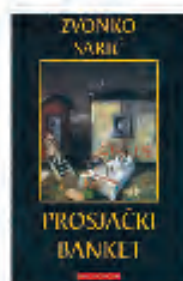
300 dinara

200 dinara

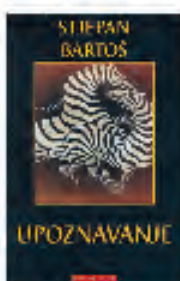
300 dinara

300 dinara

300 dinara

300 dinara

500 dinara

300 dinara

400 dinara

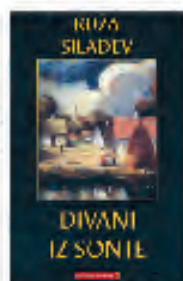

400 dinara

400 dinara

Drugo izdanje

400 dinara

300 dinara

500 dinara

2500 dinara

HRVATSKARIJEČ

Naručite knjigu !

Dostava preporučenom poštom, plaćanje poštom po primтку.

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Postanski broj, mjesto i država:

Telefon i e-mail:

Ovim nepovratno naručujem:

1. _____, komada _____
2. _____, komada _____
3. _____, komada _____
4. _____, komada _____
5. _____, komada _____
6. Komplet knjiga s popustom 20% UKUPNO: 8.240,00

Vlastoručni potpis: _____

**PETAK
24.10.2008.**

05.55 - Trenutak spoznaje
07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
07.05 - Vijesti
07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
07.35 - Vijesti
09.10 - Sve će biti dobro
09.55 - Prozor u svijet 125
10.00 - Vijesti
10.15 - Skrivena Azija, dokumentarna serija
11.10 - Oprah show
12.00 - Dnevnik
12.30 - Opijeni ljubavlju
13.20 - Dan za danom, emisija
14.30 - Vijesti
14.45 - Glas domovine
15.10 - Znanstvena petica
15.40 - Drugo mišljenje
16.15 - Hrvatska uživo - Vijesti
16.20 - Hrvatska uživo
17.44 - Prozor u svijet 125
17.55 - Iza ekrana
18.35 - Sve će biti dobro
19.30 - Dnevnik
20.15 - Heroji Vukovara: Slavonska i Hercegovačka, dokumentarni serijal
21.25 - Derailed (Fatalni preljub), film
23.15 - Lica nacije
00.05 - Poslovne vijesti
00.15 - Dnevnik 3
00.40 - Dosjei X (1.), serija
01.25 - Filmski maraton: Day the Ponies Come Back (Dan kad se fračaju poniji), francusko-američki film
03.05 - Filmski maraton: Operaterka, američki film
04.45 - McLeodove kćeri 7.
05.30 - Opijeni ljubavlju

06.55 - Najava programa
07.00 - Crtani film
07.05 - Nove pustolovine: Lucky Luke, crtana serija
07.30 - Crtani film
07.40 - Dječak i vjeverica, crtana serija
08.05 - Na kraju ulice
08.20 - Čarobna ploča (Učimo engleski)
08.35 - Učilica
08.50 - My Parents are Aliens, serija za djecu
09.15 - Beverly Hills 5., serija
10.00 - Prijenos sjednica Hrvatskog sabora
13.40 - Slikovnica
14.10 - Dokuteka - Vanja Kavurić (1972.)

14.45 - Prijatelji 9., serija
15.10 - Dragi Johni 1., serija
15.40 - Crveni patuljak 3.
16.10 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 1., serija
17.00 - McLeodove kćeri 7.
17.50 - Županijske panorame
18.15 - Vijesti na Drugom
18.35 - Posebni dodaci, emisija o filmu
19.20 - Crtani film
19.25 - Veliki odmor - Glazbeceda: Kvintet
19.35 - Veliki odmor: Glazba i umjetnost
20.00 - Eureka 2., serija
20.50 - Vijesti na Drugom
21.05 - Turistički cvijet - kvaliteta za Hrvatsku, prijenos
22.40 - Sedam razdoblja rocka, dokumentarna serija
23.40 - Commander: The Devil You Know, mini-serija
01.50 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 1., serija
02.35 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 1., serija
03.20 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 1., serija
04.05 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 1., serija
04.50 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 1., serija

05:35 Ružna ljepotica, serija
06:25 Iggy Arbuckle
06:50 Power rangers, serija
07:15 Pepa praščić
07:35 Graditelj Bob
07:45 Roary, crtana serija
08:00 Pocoyo, crtana serija
08:30 Nova Iova
10:30 Svi vole Raymonda
10:55 Zakon ljubavi, serija
11:55 Čuvar pravde, serija
12:55 Vijesti
13:10 Nikita, serija
14:10 Inspektor Rex, serija
15:10 Karate pas, igrani film
17:00 Vijesti
17:15 Operacija Trijumb, reality show
18:15 Zakon ljubavi, serija
19:15 Dnevnik Nove TV
20:00 Moj tata je bolji od tvog tate, obiteljski show
21:20 Veliki potez, igrani film
23:05 Vijesti
23:20 Zaljubljeni dječak, film
00:55 Pogrešno skretanje, film
02:55 Karate pas, igrani film
04:30 Nikita, serija
05:15 Kraj programa

05.15 Big Brother, show

06.45 Magnum, serija (R)
07.35 Bikeri s Marsa
08.00 Spužva Bob Skockani
08.25 Sam svoj majstor, serija
08.50 Korak po korak, (R)
09.35 Kunolovac, kviz
10.20 Puna kuća, serija (R)
10.50 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)
11.15 Dadija, serija (R)
11.45 Reba, serija (R)
12.10 Vijesti
12.20 Ekkluziv, magazin (R)
12.30 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
13.00 Punom parom, kulinarski izazov (R)
13.25 Obalna straža, drama
14.20 Cobra 11, serija
15.10 Magnum, serija
16.05 Korak po korak, serija
16.35 Puna kuća, serija
17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija
17.30 Dadija, serija
18.00 Reba, serija
18.30 Vijesti
18.55 Ekkluziv, magazin
19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
19.35 Punom parom, kulinarski izazov
20.00 Big Brother, show
22.10 Šupljoglavci, igrani film, komedija
00.00 Vijesti
00.10 Panika u zraku, igrani film, akcijski triler
01.45 Kunolovac, kviz
03.45 Šupljoglavci, igrani film, komedija (R)

**SUBOTA
25.10.2008.**

06.20 - Znanstvena petica
06.50 - Iza ekrana
07.35 - Nebeski vrt, dokumentarna serija
08.00 - Vijesti
08.15 - Kinoteka - filmovi Johna Forda: Karavana hrabrih, američki film
09.40 - Skica za portret
10.00 - Vijesti
10.15 - Kućni ljubimci
10.50 - Veterani mira, emisija
12.00 - Dnevnik
12.35 - Opijeni ljubavlju
13.20 - Prizma, mult. magazin
14.05 - Duhovni izazovi
14.40 - Reporter: Teror u zraku
15.55 - Euromagazin
16.30 - Vijesti
16.55 - Prozor u svijet 125
17.00 - Svirci moji, glazbena emisija
17.40 - Škrinja: Sunce

18.35 - TV Bingo show
19.15 - Loto 7/39
19.30 - Dnevnik
20.15 - Ples sa zvijezdama, 1. dio (1/8)
21.10 - Ples sa zvijezdama, 2. dio (1/8)
22.10 - Ciklus Jamesa Bonda: Samo dvaput se živi, britansko-američki film
00.10 - Dnevnik 3
00.25 - Vijesti iz kulture
00.40 - Ciklus horora: Lake Placid, američko-kanadski film
02.05 - Filmski maraton: Pravilo o 100 milja, američki film
(pomak sata - u 03.00 je 02.00)

07.00 - Najava programa
07.05 - Disneyjevi crtići: Miki i prijatelji
07.25 - Disneyjevi crtići: Kuzco - careva nova škola
07.50 - Žutokljunac
08.15 - Danica
08.20 - Čarobna ploča (Učimo engleski)
08.35 - Ninin kutak
08.45 - Pripovjedač
09.15 - Veliki odmor: Brlog
09.30 - Veliki odmor - Navrh jezika: Dobro došli!
09.40 - Veliki odmor: Kokice
09.55 - Parlaonica
10.55 - Briljanteen
11.45 - Doctor Who 2., serija
12.30 - Majstori svirači
13.00 - Divlja Kina: Vrijeme promjena, dokumentarna serija
13.55 - Filmski klasici - filmovi Elizabeth Taylor: Urotnik, film
15.25 - KS automagazin
16.00 - Športski prijenos ili snimka
16.50 - Magazin rukometne LP
17.25 - Košarka (M), NLB liga: Zagreb - Partizan, prijenos
19.25 - U vrtu pod zvijezdama
20.00 - Strani igrani film
21.45 - Spašavanje blaga, dokumentarna serija
22.20 - Koncert
23.25 - Sportske vijesti
23.35 - Noć u kazalištu: Jederman

05:50 Tomica i prijatelji
06:15 Yu-Gi-Oh GX
06:40 Supeheroj Spiderman
07:10 Iron Kid, crtana serija
07:35 Dora istražuje

08:05 Bratz, crtana serija
08:30 Nova Iova
10:30 Zakon ljubavi, serija
12:30 Sve zbog jednog dječaka, igrani film
14:30 Nad lipom 35, show
16:00 Ne zaboravi stihove, glazbeni kviz
17:05 Vijesti
17:10 Hitna 94, serija
18:10 Trenutak istine, game show
19:15 Dnevnik Nove TV
20:00 Spider man 2, i film
22:25 Carlitina tajna, film
00:15 Policijska pravda, film
01:45 Jednom lopov, uvijek lopov, igrani film
03:30 Čarobnice, serija
04:15 Kraj programa

06.30 Look, zabavna emisija (R)
06.55 Moderni dečki, serija
07.20 Bikeri s Marsa
07.45 Ulica Sezame
08.50 Di-gata, crtana serija
09.15 Bijeg, dramska serija
10.05 Valovi Havaja, reality drama (dvije epizode)
10.55 Clifford, igrani film
12.50 Vijesti uz ručak
12.55 Big Brother, show (R)
14.50 Zvezde Extra: Forbesovih 100 najbogatijih zvijezda u 2007. (1. dio), zabavna emisija
15.55 Premiere League, prijenos
17.55 Look, zabavna emisija
18.30 Vijesti
19.05 Eksploziv, magazin
19.30 Big Brother, show
20.00 Gas do daske, film
21.45 Smrtonosno oružje 2, film, akcijska komedija
23.45 Opomena, film, akcijski
01.20 Kunolovac, kviz
03.20 Panika u zraku, film, akcijski triler (R)

**NEDJELJA
26.10.2008.**

07.35 - Najava programa
07.55 - Vijesti
08.05 - Koncert - vrijeme baroka: Krunidbena misa za venecijanskog dužda Giovannija Gabriellija
09.05 - Opera box
09.35 - Jelovnici izgubljenog vremena
10.00 - Vijesti

10.20 - Cadfael 2., mini serija
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Plodovi zemlje
 13.25 - Split: More
 14.00 - Nedjeljom u dva
 15.10 - Mir i dobro
 15.45 - Lijepom našom: Daruvar (2/2)
 16.45 - Vijesti
 17.00 - Sve zbog Winn-Dixieja, američki film
 18.45 - Osnivači crkvenih redova: sv. Bernard iz Clairvoux, dokumentarna serija
 19.15 - Loto 6/45
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - 1 protiv 100, kviz
 21.20 - Odmori se, zaslužio si 3. - TV serija
 22.05 - Rizzi-bizzi
 23.10 - Dnevnik 3
 23.20 - Vijesti iz kulture
 23.30 - Filmski klub: Monty Python: Smisao života, britansko-američki film
 01.15 - Filmski maraton: Nakaze, američki film
 02.15 - Filmski maraton: Majmunaska maska, australsko-kanadsko-francusko-talijansko-japanski film
 04.25 - Plodovi zemlje
 05.15 - Split: More
 05.45 - Glas domovine

07.00 - Mala sirena
 07.25 - Zebra trkačica, južnoafričko-američki film za djecu
 09.05 - Leo, serija za djecu
 09.30 - Nora Fora, TV igra
 10.15 - Na prvi pogled, serija
 10.45 - Biblija
 10.55 - Osijek: Dan reformacije - misa, izravni prijenos
 12.05 - Športski prijenos ili snimka
 15.00 - Volim nogomet
 18.15 - Aki pjeva najljepše ljubavne pjesme, snimka koncerta (2.dio)
 19.20 - Magazin Lige prvaka
 19.55 - HNL - emisija
 20.15 - HNL - prijenos
 22.05 - HNL - emisija
 22.20 - Sportske vijesti
 22.30 - Zašto demokracija?, dokumentarna serija
 23.25 - Dobro ugođena večer: Portret Sene Jurinac
 00.30 - Osuda, serija

07:10 Tomica i prijatelji

07:35 Yu-Gi-Oh GX
 08:00 Superheroj Spiderman
 08:25 Iron Kid, crtana serija
 08:50 Dora istražuje
 09:20 Bratz, crtana serija
 09:45 Automotiv, auto moto magazin
 10:15 Novac, buissnes magazin
 10:45 Zakon ljubavi, serija
 12:45 Spider man 2, film
 15:10 Lud, zbunjen, normalan
 15:50 Bračne vode, serija
 16:30 Vijesti
 16:40 Moj tata je bolji od tvog tate, obiteljski show
 18:10 Pazi zid!, game show
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Nad lipom 3, show
 21:10 Najbolji neprijatelj, igrani film
 23:00 Red carpet, showbizz magazin
 00:25 Svi mrže Chrisa, serija
 01:20 Najbolji neprijatelj, igrani film
 02:55 Red carpet, showbizz magazin
 04:05 Kraj programa

05.00 Big Brother, show
 06.50 Valovi Havaja, reality drama (dvije epizode) (R)
 07.35 Jedna od dečki, serija
 08.00 Ulica Sezam
 09.05 Bikeri s Marsa
 09.30 Lijepe žene, serija
 10.25 Velika očekivanja, igrani film, drama
 12.25 Ljubav iz snova, film, romantična komedija
 14.20 Vijesti
 14.25 Gas do daske, film, akcijska komedija (R)
 16.10 Odred za čistoću, zabavna emisija
 16.45 Discovery: Opasni poslovi 2, dokumentarna serija
 17.35 Ekkluziv, magazin
 18.30 Vijesti
 19.05 Kraljevi leda, dokumentarna serija
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Maska, igrani film
 22.45 CSI: Miami, serija
 23.45 Kunolovac, kviz
 01.45 Smrtonosno oružje 2, film, (R)
 03.50 Opomena, film (R)

**PONEDJELJAK
27.10.2008.**

06.15 - Drugo mišljenje
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska

07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 09.10 - Sve će biti dobro
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Skrivena Azija: Krisova nebeska snaga, dokumentarna serija
 11.10 - Treća dob, emisija
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Opijeni ljubavlju
 13.20 - Dan za danom, emisija
 14.30 - Vijesti
 14.45 - Normalan život - emisija o osobama s invaliditetom
 15.35 - Mijenjam svijet
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
 16.15 - Hrvatska uživo
 17.45 - Najslabija karika, kviz
 18.35 - Sve će biti dobro
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - Latinica
 21.55 - Potrošački kod
 22.35 - Otvoreno
 23.35 - Poslovne vijesti
 23.45 - Dnevnik 3
 00.00 - Vijesti iz kulture
 00.10 - Dosjei X (1.), serija
 00.55 - Južnjačka dinastija, serija
 01.40 - Dr. House 4., serija
 02.25 - McLeodove kćeri 7.
 03.10 - Potrošački kod
 03.40 - Latinica
 05.15 - Opijeni ljubavlju

06.55 - Najava programa
 07.00 - Crtani film
 07.05 - Nove pustolovine: Lucky Luke
 07.30 - Crtani film
 07.40 - Dječak i vjeverica
 08.05 - Na kraju ulice
 08.20 - Na kraju ulice: Čarobna ploča (2. razred)
 08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji izvanzemaljci, serija
 09.15 - Beverly Hills 5., serija
 09.57 - Kino informator
 10.00 - Antologija hrvatskog glumišta: Grižula
 11.30 - Daleko od doma, serija
 12.00 - Lisa and the Saber-toothed Tiger, austrijski film
 13.35 - Reprizni program
 13.45 - TOP 40
 14.30 - Prijatelji 9., serija
 15.05 - Dragi John 1., serija
 15.35 - Crveni patuljak 3., humoristična serija
 16.10 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 1., serija
 17.00 - McLeodove kćeri 7.
 17.50 - Županijske panorame
 18.15 - Vijesti na Drugom

18.35 - Na rubu znanosti
 19.20 - Crtani film
 19.25 - Veliki odmor: Brlog
 19.40 - Veliki odmor - tema
 20.05 - Uzmi ili ostavi, igra
 20.40 - Južnjačka dinastija
 21.30 - Vijesti na Drugom
 21.50 - Dr. House 4., serija
 22.40 - Garaža
 23.15 - Ciklus europskog filma: Prijevare, britanski film
 01.10 - Osuda, serija
 01.55 - TV raspored

05:35 Ružna ljepotica, serija
 06:25 Iggy Arbuckle
 06:50 Power rangers, serija
 07:15 Pepa prašić
 07:35 Graditelj Bob
 07:45 Roary, crtana serija
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:30 Svi vole Raymonda
 11:00 Zakon ljubavi, serija
 12:00 Čuvar pravde, serija
 13:00 Vijesti
 13:15 Nikita, serija
 14:15 Inspektor Rex, serija
 15:15 Začarani grad, film
 17:00 Vijesti
 17:15 Operacija Trijumf, reality show
 18:15 Zakon ljubavi, serija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Ne zaboravi stihove, glazbeni kviz
 21:00 Operacija Trijumf, reality show
 23:30 Vijesti
 23:45 Seks i grad, serija
 00:15 Seinfeld, serija
 00:45 Život na sjeveru, serija
 01:40 Kellyjeva banda, film
 03:25 Čarobnice, serija
 04:10 Nikita, serija
 05:00 Kraj programa

06.05 Magnum, serija (R)
 06.55 Spužva Bob Skockani
 07.45 Sam svoj majstor, serija
 08.15 Korak po korak, (R)
 08.40 Puna kuća, serija (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)
 10.35 Dadilja, humoristična serija (R)
 11.05 Reba, humoristična serija (R)
 11.35 Vijesti
 11.40 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom, kulinarski izazov (R)

13.15 Obalna srtraža, drama
 14.10 Cobra 11, kriminalistička serija
 15.05 Magnum, akcijska serija
 16.05 Korak po korak, humoristična serija
 16.35 Puna kuća, humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija
 17.30 Dadilja, humoristična serija
 18.00 Reba, humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Desperado, igrani film
 22.50 CSI, kriminalistička serija
 23.45 CSI: New York, kriminalistička serija
 00.40 Vijesti
 00.50 Kunolovac, kviz
 02.50 CSI, serija (R)
 03.40 CSI: New York, kriminalistička serija (R)
 04.20 Big Brother, show

**UTORAK
28.10.2008.**

05.55 - Normalan život - emisija o osobama s invaliditetom
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 07.40 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 - Sve će biti dobro
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Skrivena Azija, dokumentarna serija
 11.10 - Oprah show
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Opijeni ljubavlju
 13.20 - Dan za danom, emisija
 14.30 - Vijesti
 14.45 - Među nama
 15.35 - Gorom jaše kičeni svatovi, emisija pučke i predajne kulture
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
 16.15 - Hrvatska uživo
 17.45 - Najslabija karika, kviz
 18.35 - Sve će biti dobro
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - Globalno sijelo
 20.50 - Cranford, serija
 21.55 - Poslovni klub
 22.35 - Otvoreno
 23.45 - Dnevnik 3

00.10 - Dosjei X (1.), serija
 00.55 - CSI: Las Vegas 8.
 01.40 - Osuda, serija
 02.25 - McLeodove kćeri 7.
 03.10 - Oprah show
 03.55 - Skica za portret
 04.10 - Gorom jaše kičeni
 svačovi, emisija pučke
 i predajne kulture
 04.40 - Globalno sijelo
 05.10 - Opijeni ljubavlj

06.55 - Najava programa
 07.00 - Crtani film
 07.05 - Nove pustolovine:
 Lucky Luke
 07.30 - Crtani film
 07.40 - Dječak i vjeverica
 08.05 - Na kraju ulice
 08.20 - Na kraju ulice: Danica
 08.25 - Na kraju ulice:
 Crtani film

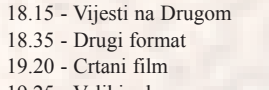
08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji
 izvanzemalci, serija
 09.15 - Beverly Hills 5., serija
 09.57 - Kino informator
 10.00 - Antologija hrvatskog
 glumišta: Gospar Lukša
 i gospar Posro

11.30 - Daleko od doma, serija
 12.00 - Strani TV film
 13.55 - TOP 40
 14.40 - Prijatelji 9.,
 humoristična serija
 15.05 - Dragi Johni 1.,
 humoristična serija
 15.35 - Crveni patuljak 3.,
 humoristična serija

16.10 - Zvezdane staze: Deep
 Space Nine 1., serija
 17.00 - McLeodove kćeri 7.
 17.50 - Županijske panorame
 18.15 - Vijesti na Drugom
 18.35 - Drugi format
 19.20 - Crtani film
 19.25 - Veliki odmor:
 Navrh jezika

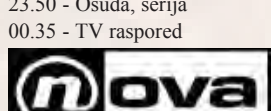
19.35 - Veliki odmor - tema
 20.05 - Uzmi ili ostavi, igra
 20.40 - Vijesti na Drugom
 21.00 - Ugladni gospodin,
 američki film

23.00 - CSI: Las Vegas 8.
 23.50 - Osuda, serija
 00.35 - TV raspored

05:35 Ružna ljepotica, serija
 06:25 Iggy Arbuckle
 06:50 Power rangers, serija
 07:15 Pepa prašćić
 07:35 Graditelj Bob
 07:45 Roary, crtana serija
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:30 Svi vole Raymonda

05:35 Ružna ljepotica, serija
 06:25 Iggy Arbuckle
 06:50 Power rangers, serija
 07:15 Pepa prašćić
 07:35 Graditelj Bob
 07:45 Roary, crtana serija
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:30 Svi vole Raymonda

05:35 Ružna ljepotica, serija
 06:25 Iggy Arbuckle
 06:50 Power rangers, serija
 07:15 Pepa prašćić
 07:35 Graditelj Bob
 07:45 Roary, crtana serija
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:30 Svi vole Raymonda

05:35 Ružna ljepotica, serija
 06:25 Iggy Arbuckle
 06:50 Power rangers, serija
 07:15 Pepa prašćić
 07:35 Graditelj Bob
 07:45 Roary, crtana serija
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:30 Svi vole Raymonda

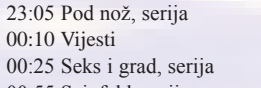
05:35 Ružna ljepotica, serija
 06:25 Iggy Arbuckle
 06:50 Power rangers, serija
 07:15 Pepa prašćić
 07:35 Graditelj Bob
 07:45 Roary, crtana serija
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:30 Svi vole Raymonda

11:00 Zakon ljubavi, serija
 12:00 Čuvar pravde, serija
 13:00 Vijesti
 13:15 Nikita, serija
 14:15 Inspektor Rex, serija
 15:15 Začarani grad 2,
 igrani film

17:00 Vijesti
 17:15 Red Carpet Light,
 showbiz magazin
 18:15 Zakon ljubavi, serija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Trenutak istine,
 game show

21:00 Zločesti dečki 2,
 igrani film
 23:05 Pod nož, serija
 00:10 Vijesti
 00:25 Seks i grad, serija
 00:55 Seinfeld, serija
 01:25 Život na sjeveru, serija

02:20 Carlitina tajna,
 igrani film
 03:55 Čarobnice, serija
 04:35 Nikita, serija
 05:20 Kraj programa

06.35 Cobra 11, serija (R)
 07.20 Spužva Bob Skockani,
 crtana serija
 08.15 Sam svoj majstor,
 humoristična serija
 08.40 Korak po korak,
 humoristična serija (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Puna kuća,
 humoristična serija (R)
 10.35 Malcolm u sredini,
 humoristična serija (R)

11.05 Dadilja,
 humoristična serija (R)
 11.30 Reba,
 humoristična serija (R)
 12.00 Vijesti
 12.05 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 13.15 Obalna straža,
 akcijska drama
 14.15 Cobra 11,
 kriminalistička serija
 15.05 Magnum,
 akcijska serija
 16.05 Korak po korak,
 humoristična serija
 16.35 Puna kuća,
 humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini,
 humoristična serija
 17.30 Dadilja,
 humoristična serija
 18.00 Reba,
 humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija

06.35 Cobra 11, serija (R)
 07.20 Spužva Bob Skockani,
 crtana serija
 08.15 Sam svoj majstor,
 humoristična serija
 08.40 Korak po korak,
 humoristična serija (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Puna kuća,
 humoristična serija (R)
 10.35 Malcolm u sredini,
 humoristična serija (R)

11.05 Dadilja,
 humoristična serija (R)
 11.30 Reba,
 humoristična serija (R)
 12.00 Vijesti
 12.05 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 13.15 Obalna straža,
 akcijska drama
 14.15 Cobra 11,
 kriminalistička serija
 15.05 Magnum,
 akcijska serija
 16.05 Korak po korak,
 humoristična serija
 16.35 Puna kuća,
 humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini,
 humoristična serija
 17.30 Dadilja,
 humoristična serija
 18.00 Reba,
 humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija

06.35 Cobra 11, serija (R)
 07.20 Spužva Bob Skockani,
 crtana serija
 08.15 Sam svoj majstor,
 humoristična serija
 08.40 Korak po korak,
 humoristična serija (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Puna kuća,
 humoristična serija (R)
 10.35 Malcolm u sredini,
 humoristična serija (R)

11.05 Dadilja,
 humoristična serija (R)
 11.30 Reba,
 humoristična serija (R)
 12.00 Vijesti
 12.05 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 13.15 Obalna straža,
 akcijska drama
 14.15 Cobra 11,
 kriminalistička serija
 15.05 Magnum,
 akcijska serija
 16.05 Korak po korak,
 humoristična serija
 16.35 Puna kuća,
 humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini,
 humoristična serija
 17.30 Dadilja,
 humoristična serija
 18.00 Reba,
 humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija

06.35 Cobra 11, serija (R)
 07.20 Spužva Bob Skockani,
 crtana serija
 08.15 Sam svoj majstor,
 humoristična serija
 08.40 Korak po korak,
 humoristična serija (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Puna kuća,
 humoristična serija (R)
 10.35 Malcolm u sredini,
 humoristična serija (R)

11.05 Dadilja,
 humoristična serija (R)
 11.30 Reba,
 humoristična serija (R)
 12.00 Vijesti
 12.05 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 13.15 Obalna straža,
 akcijska drama
 14.15 Cobra 11,
 kriminalistička serija
 15.05 Magnum,
 akcijska serija
 16.05 Korak po korak,
 humoristična serija
 16.35 Puna kuća,
 humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini,
 humoristična serija
 17.30 Dadilja,
 humoristična serija
 18.00 Reba,
 humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija

06.35 Cobra 11, serija (R)
 07.20 Spužva Bob Skockani,
 crtana serija
 08.15 Sam svoj majstor,
 humoristična serija
 08.40 Korak po korak,
 humoristična serija (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Puna kuća,
 humoristična serija (R)
 10.35 Malcolm u sredini,
 humoristična serija (R)

11.05 Dadilja,
 humoristična serija (R)
 11.30 Reba,
 humoristična serija (R)
 12.00 Vijesti
 12.05 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 13.15 Obalna straža,
 akcijska drama
 14.15 Cobra 11,
 kriminalistička serija
 15.05 Magnum,
 akcijska serija
 16.05 Korak po korak,
 humoristična serija
 16.35 Puna kuća,
 humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini,
 humoristična serija
 17.30 Dadilja,
 humoristična serija
 18.00 Reba,
 humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija

06.35 Cobra 11, serija (R)
 07.20 Spužva Bob Skockani,
 crtana serija
 08.15 Sam svoj majstor,
 humoristična serija
 08.40 Korak po korak,
 humoristična serija (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Puna kuća,
 humoristična serija (R)
 10.35 Malcolm u sredini,
 humoristična serija (R)

11.05 Dadilja,
 humoristična serija (R)
 11.30 Reba,
 humoristična serija (R)
 12.00 Vijesti
 12.05 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 13.15 Obalna straža,
 akcijska drama
 14.15 Cobra 11,
 kriminalistička serija
 15.05 Magnum,
 akcijska serija
 16.05 Korak po korak,
 humoristična serija
 16.35 Puna kuća,
 humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini,
 humoristična serija
 17.30 Dadilja,
 humoristična serija
 18.00 Reba,
 humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija

06.35 Cobra 11, serija (R)
 07.20 Spužva Bob Skockani,
 crtana serija
 08.15 Sam svoj majstor,
 humoristična serija
 08.40 Korak po korak,
 humoristična serija (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Puna kuća,
 humoristična serija (R)
 10.35 Malcolm u sredini,
 humoristična serija (R)

11.05 Dadilja,
 humoristična serija (R)
 11.30 Reba,
 humoristična serija (R)
 12.00 Vijesti
 12.05 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 13.15 Obalna straža,
 akcijska drama
 14.15 Cobra 11,
 kriminalistička serija
 15.05 Magnum,
 akcijska serija
 16.05 Korak po korak,
 humoristična serija
 16.35 Puna kuća,
 humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini,
 humoristična serija
 17.30 Dadilja,
 humoristična serija
 18.00 Reba,
 humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Brijači 2, igrani film,
 komedija
 23.00 Reži me, dramska serija
 00.05 Vijesti
 00.15 Kunolovac, kviz
 02.15 Desperado, igrani film,
 akcijski (R)
 03.55 Reži me, serija (R)
 04.45 Big Brother, show

08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji
 izvanzemalci, serija
 09.15 - Beverly Hills 5., serija
 10.00 - Prijenos sjednica
 Hrvatskog sabora
 13.30 - Garaža
 14.00 - Prijatelji 9., serija
 14.20 - Dragi Johni 1., serija
 14.50 - Crveni patuljak 3.,
 humoristična serija
 15.25 - Zvezdane staze: Deep
 Space Nine 1., serija
 16.15 - McLeodove kćeri 7.
 17.00 - Scientia Croatica -
 znanstveni forum
 17.30 - Znanstvene vijesti
 17.40 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska -
 emisija
 17.50 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska,
 prijenos
 19.30 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska -
 emisija
 19.40 - Veliki odmor - tema
 20.05 - Uzmi ili ostavi, igra
 20.40 - Vijesti na Drugom
 21.00 - Rat za gradonačelnika,
 američki film
 22.55 - E-Ring 1., serija
 23.45 - serija
 00.30 - TV raspored

08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji
 izvanzemalci, serija
 09.15 - Beverly Hills 5., serija
 10.00 - Prijenos sjednica
 Hrvatskog sabora
 13.30 - Garaža
 14.00 - Prijatelji 9., serija
 14.20 - Dragi Johni 1., serija
 14.50 - Crveni patuljak 3.,
 humoristična serija
 15.25 - Zvezdane staze: Deep
 Space Nine 1., serija
 16.15 - McLeodove kćeri 7.
 17.00 - Scientia Croatica -
 znanstveni forum
 17.30 - Znanstvene vijesti
 17.40 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska -
 emisija
 17.50 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska,
 prijenos
 19.30 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska -
 emisija
 19.40 - Veliki odmor - tema
 20.05 - Uzmi ili ostavi, igra
 20.40 - Vijesti na Drugom
 21.00 - Rat za gradonačelnika,
 američki film
 22.55 - E-Ring 1., serija
 23.45 - serija
 00.30 - TV raspored

08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji
 izvanzemalci, serija
 09.15 - Beverly Hills 5., serija
 10.00 - Prijenos sjednica
 Hrvatskog sabora
 13.30 - Garaža
 14.00 - Prijatelji 9., serija
 14.20 - Dragi Johni 1., serija
 14.50 - Crveni patuljak 3.,
 humoristična serija
 15.25 - Zvezdane staze: Deep
 Space Nine 1., serija
 16.15 - McLeodove kćeri 7.
 17.00 - Scientia Croatica -
 znanstveni forum
 17.30 - Znanstvene vijesti
 17.40 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska -
 emisija
 17.50 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska,
 prijenos
 19.30 - Zagreb: Rukomet,
 kvalifikacije za EP:
 Hrvatska - Finska -
 emisija
 19.40 - Veliki odmor - tema
 20.05 - Uzmi ili ost

18.35 - Sve će biti dobro
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - 1 protiv 100, kviz
 21.20 - dossier.hr
 22.10 - Pola ure kulture
 22.50 - Otvoreno
 23.35 - Poslovne vijesti
 23.45 - Dnevnik 3
 00.10 - Dosjei X (1.), serija
 00.55 - Skrivena Azija, dokumentarna serija
 01.45 - McLeodove kćeri 7.
 02.30 - serija
 03.15 - Oprah show
 04.00 - dossier.hr
 04.45 - Pola ure kulture
 05.15 - Opijeni ljubavlj

06.55 - Najava programa
 07.00 - Crtani film
 07.05 - Nove pustolovine: Lucky Luke
 07.30 - Crtani film
 07.40 - Dječak i vjeverica
 08.05 - Na kraju ulice
 08.20 - Na kraju ulice: Danica
 08.25 - Na kraju ulice: Crtani film

08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji izvan zemalji, serija za djecu
 09.15 - Beverly Hills 5., serija
 10.00 - Prijenos sjednica Hrvatskog sabora
 13.35 - Garaža
 14.05 - Proces
 14.35 - Prijatelji 9., serija
 15.05 - Dragi Johnie, serija
 15.35 - Crveni patuljak 4., humoristična serija
 16.10 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija
 17.00 - McLeodove kćeri 7.
 17.50 - Županijske panorame
 18.15 - Vijesti na Drugom
 18.35 - Indeks
 19.10 - Crtani film
 19.25 - Veliki odmor: Kokice
 19.40 - Veliki odmor - tema
 20.05 - Paralele
 20.40 - Dubrovački tramvaj, dokumentarni film
 21.15 - Vijesti na Drugom
 21.35 - Život je lijep, talijanski film
 23.25 - Garaža
 00.00 - Šljama 2., serija

05:35 Ružna ljepotica, serija
 06:25 Iggy Arbuckle
 06:50 Power rangers, serija
 07:15 Pepa prašćić
 07:35 Graditelj Bob
 07:45 Roary, crtana serija
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova

10:30 Svi vole Raymonda
 11:05 Zakon ljubavi, serija
 12:05 Čuvar pravde, serija
 13:05 Vijesti
 13:20 Nikita, serija
 14:20 Inspektor Rex, serija
 15:20 Začarani grad 3, film
 17:00 Vijesti
 17:15 Operacija Trijumf, reality show
 18:15 Zakon ljubavi, serija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Istraga, kriminalistički magazin
 21:15 Provjereno, informativni magazin
 22:15 Hitna 94, serija
 23:20 Vijesti
 23:35 Seks i grad, serija
 00:05 Seinfeld, serija
 00:35 Život na sjeveru, serija
 01:30 Vratit će se rode, serija
 02:25 Čarobnice, serija
 03:10 Nikita, serija
 04:00 Čuvar pravde, serija
 04:45 Inspektor Rex, serija
 05:30 Kraj programa

06.35 Cobra 11, serija (R)
 07.20 Spužva Bob Skockani
 08.15 Sam svoj majstor, serija
 08.40 Korak po korak, (R)
 09.25 Kunolovac, kviz
 10.10 Puna kuća, serija (R)
 10.35 Malcolm u sredini, (R)
 11.05 Dadilja, serija (R)
 11.30 Reba, serija (R)
 12.00 Vijesti
 12.05 Ekkluziv, magazin (R)
 12.20 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
 12.50 Punom parom, kulinarski izazov (R)
 13.15 Obalna straža, drama
 14.15 Cobra 11, serija
 15.05 Magnum, akcijska serija
 16.05 Korak po korak, serija
 16.35 Puna kuća, serija
 17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija
 17.30 Dadilja, serija
 18.00 Reba, serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Uvod u anatomiju, serija
 22.00 Kućanice, dramska serija (dvije epizode)
 23.55 Vijesti
 00.05 Dokaz krinje, serija
 00.55 Kunolovac, kviz
 02.55 Grad uragana, serija (R)
 03.40 Kosti, serija (R)
 04.25 Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija (R)

PRIZMA

Emisija na hrvatskom jeziku »Prizma« emitira se svake druge subote u 16.30 na RTV2 a repriza utorkom u 12.10 sati. E-mail emisije je: prizma@rtv.co.yu

KRONIKA

Polusatna televizijska emisija na hrvatskom jeziku »Kronika« emitira se nedjeljom na subotičkoj TV K23 u nedjeljom 13 sati, i na somborskoj TV Spektar, također nedjeljom u 13 sati. Polusatna radijska emisija »Kronika« emitira se na valovima Radio Sombora, nedjeljom u 12 sati.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrtkom u 19 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Emisija o životu Hrvata izvan domovine pod nazivom »Glas domovine«, emitira se na HRT1 petkom u 14,45 sati.

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE:

18,00 - 19,00

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH
- Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
- Jezični savjetnik 'Govorimo hrvatski'

19,00 - 19,30

- Poetski predah
- 'Popularne melodije' - zabavna glazba (ponedjeljkom)
- 'Na valovima hrvatske glazbene tradicije' - narodna glazba (utorkom)
- 'Veliki majstori glazbe' - ozbiljna glazba (srijedom)
- 'Rock vremeplov' (četvrtkom)
- 'Minute za jazz' (petkom)

19,30 - 20,00

- 'Europski magazin' - magazin Radija Deutsche Welle (ponedjeljkom)
- 'Kulturna povijest' (utorkom)
- 'Putokazi' (srijedom)
- 'Iz hrvatske književne baštine' (četvrtkom)
- 'Tjedni vodič' (petkom)

20,00 - 20,30

- 'Aktualije' (ponedjeljkom)
- 'DW Puls' - regionalni magazin Radija Deutsche Welle (utorkom)
- 'Otvoreni studio' (srijedom)
- 'Kultur café' - magazin iz kulture Radija Deutsche Welle (četvrtkom)
- Emisija za mlade (petkom)

20,30 - 21,00

- Narodna glazba
- Blic vijesti i odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA:

Subota

- 18,00 Najava programa, Vijesti dana, Kronologija, zabavna glazba
- 18,30 'Deutsch - warum nicht?' - tečaj njemačkog jezika Radija Deutsche Welle
- 19,00 'Vjerska emisija', duhovna glazba
- 20,00 'Razgovor s povodom', narodna glazba
- 20,55 Odjava programa

Nedjelja

- 18,00 Najava programa, Vijesti dana
- 18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, komentar, zanimljivosti, zabavna glazba)
- 18,30 'Deutsch - warum nicht?' - tečaj njemačkog jezika Radija Deutsche Welle
- 19,30 Emisija za djecu
- 20,00 'Ljudi nizine' - talk show Bele Franciskovića
- 20,30 Narodna glazba
- 20,55 Odjava programa

104,4 Mhz

Prodajem kuću u Rovinju 160 m², P+1, plac 660 m², 50 m od obale, sva infrastruktura.
Tel.: +381/24/527-213

Tražim u Zagrebu praznu garsonijeru ili jednosoban stan u novogradnji.
Tel.: +381/24/527-213

Izdajem namještenu sobu s kuhinjom i kupaticom za učenicu ili radnicu, isključivo nepušača, blizu Medicinske škole, KTC-a i IDEA-e. Centralno grijanje i kablovska TV.
Tel.: 024/566-898

Prodajem crpku – dvoklipnu 30 atm i prikolicu za moto-kultivator »IMT-506-DELUXE« i peć »KREKA VESO« 12T. Informacije od 17 sati. Tel.: 022/591-264.

Prodajem staru kuću u Cabuni kod Virovitice (Hrvatska), zemlju za malu industriju i šumu.
Tel.: +385/33/673-076 i 063/766-8808. Boris

Prodaje se očuvana ležea kada, umivaonik sa slavinom, toalet školjka s poklopcem, velika plafonjerka i tegle za med.
Cijena po dogovoru. Zvati na 064/587-9790

Izdajem namještenu sobu na Radijalcu učeničicu ili studenticu/u, s CG, s korištenjem kuhinje i kupaoalice, za nepušače.
Tel.: 024/558-227 ili 063/597-021

Izdajem u Zagrebu dvosoban namješten stan (3 kreveta) od 1. srpnja, Folnegovićevo naselje (treća postaja od Autobusnog kolodvora prema Savi, blizina tramvaja, 300 eura.
Tel.: u Srbiji +381/63/882-0654, u Hrvatskoj +385/91/177-7700

Profesor elektrotehnike daje sate fizike i matematike učenicima osnovnih i srednjih škola.
Tel.: 064/292-1043 ili 024/524-844

Potrebno 10 konobara na otoku Cresu. Potrebno je imati hrvatsku putovnicu. Starosna granica je do 35 godina.
Tel.: 063/110-7751.

Prodajem staru kuću u Čačincima kod Slavonske Orahovice, pet jutara zemlje i jedno jutro šume kod Vočina (sve u Hrvatskoj), ili sve to mijenjamo za Vojvodinu (Irig, Ruma, Srijemska Kamenica...).

Prenočište na Paliću. Dvokrevetne sobe sa zasebnom kupaticom. Kanjiški put 58/b
Tel.: 024/754-543

Prodajem veliko stablo limuna s plodovima, pogodno za veće prostorijske, cijena: 5.000,00 dinara.
Tel.: 024/561-321

Izdajem dvosobni apartman u Poreču.
Tel.: +385/5242-5035, +385/989-1627

Molim dobre prema invalidu suosjećajne ljude ili udruge koje su u mogućnosti omogućiti da nabavim natkoljenu protezu koja mi je hitno potrebna da bih se mogla normalno kretati.
Tel.: +381/25-29-030

Prodajem vagu, s pripadajućim utegama, koja mjeri do 450 kg. Cijena: 250 eura.
Tel.: 024/523-284

Prodajem pčelarsku prikolicu »Goša T-10«, bez pčela, s 60+10 m AŽ košnicom.
Tel.: 063/8106991

Izrađujem umjetničke slike po narudžbi: portrete, pejzaže, sakralne, uljem na platnu. Slike su vrhunske kvalitete, cijena povoljna. Naručite odmah za rođendanski, svadbeni ili Božićni dar!
Tel.: 024/783-636 ili 063/729-3264

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 2,

telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7,

telefon (danonoćno): (024) 792-202

Raspored sprova i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

Mogućnost odloženog plaćanja

Besplatni mali oglasi uz kupon iz »Hrvatske riječi«

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika,

I dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju »Hrvatske riječi«. **Jedan poslani kupon važit će za četiri broja.**

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKARIJEČ

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

"URNA"

A.D.-d.o.o.

Trg žrtava fašizma br. 1

PODUZEĆE ZA PRODAJU
POGREBNE OPREME
PRIJVOZ I CEREONIJA
POKOPI

Tel.: 024-558-011

Cyjećara:

Tel.: 024/557-130